

В.П.ПОЛОВИНЧУК

ФЛОРИДА
МУЖНІСТЬ

РОМАН
Книга четверта

ВІННИЦЯ - 2017

Половинчук В.П. ФЛОРИДА. Мужність. Роман. Книга четверта. Вінниця. Твори: - 2017. – 97с.

Про кохання американської дівчини і українського юнака та сучасну Україну в черговому творі академіка В.П. Половинчука.

*Збіг з реальними подіями випадковий.
Усі персонажі вигадані.*

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Т.Шевченко. І Архімед, і Галілей

Макс розгорнув прислану тестем з Маямі надійно запаковану посилку, уважно переглянув пеленгатор розмов мобільних телефонів, інструкцію до нього та два мобільних телефони невідомої фірми і зателефонував майору Сивому. Доповів, що вантаж одержав, завтра вранці повертається назад. Він добре розумів: говорити відкритим текстом про важливі прилади не можна. Без пеленгатора група контррозвідників Сивого була мов без рук. Незважаючи на заборону, всі добровольці широко користувались мобільниками. Крім того, потрібно було прослуховувати й перемовини населення. Пеленгатор мав працювати в автоматичному режимі, записуючи розмови, цікаві для контррозвідки.

- У поїзді рюкзак постійно тримай біля себе, - коротко наказав майор. - Зараз така ситуація, коли все може статись. Головою відповідаєш за вчасну доставку.

Після випитої за вечерею чарки батько запитав Максима:

- Ти не кажеш, сину, й не показуєш, що прислав сват. Видно, щось важливе, коли тебе відпустили за посилкою?

- Це прилади для роботи на полігоні, - спокійно відповів хло-

пець. - Мене перевели до роти обслуговування. Прилади там усі дуже старі. Я попросив тестя прислати сучасний.

- То тебе на передову не відправляють? – зрадів батько.

- Зараз, тату, там скрізь передова. На вокзалі чув різні розмови. Путінською брехнею люди на Донбасі налаштовані проти київської влади. Вони не розуміють, що їх заманили до пастки. «Руський мир» призвів до жорстокого, кровавого протистояння. На війну витрачаються величезні кошти. Та гірш за все: гинуть кращі сини нашого народу. Десятки тисяч людей відірвані від домівок, родини, дітей, від мирної праці. Народ страждає як морально, так і матеріально. На Сході зупинили роботу сотні підприємств та фірм. На які кошти людям жити? Замість того, щоб набирати оберти і рухатись вперед до кращого життя, освоювати нові західноєвропейські технології та стандарти суспільних відносин, ми відкотились далеко назад. Підняли голову аферисти, крадії, грабіжники, мародери, бандити. Адже на Донбасі міліції та СБУ фактично немає. Вони з самого початку заворушень були на боці сепаратистів. Підозрівають: ті міліціонери та СБУшники, що залишились ніби вірними Україні, можуть співпрацювати з росіянами. На нашому полігоні недавно викрали декілька десятків освітлювальних пристроїв з металевими опорами, електричними кабелями та ліхтарями, що позначали заборонену для цивільних небезпечну територію. Відновити украдене немає коштів. Тому поза зоною бойових дій потрібно наводити порядок, налаштовувати роботу правоохоронних органів. Звичайно, на першому плані завдання за всяку ціну зупинити ворога і повернути захоплені ним наші землі. Але ж на прифронтових територіях живе багато людей. Вони часто попадають під обстріли сепаратистів. Руйнуються будинки, електричні, газові та водопровідні мережі. Люди місяцями живуть у підвалах при свічках, готують їжу на багаттях. Добре, якщо є з чого готувати. Постачання продуктів харчування та предметів першої необхідності не налагоджене, спеціально таємно саботується, щоб збурити населення. Біженцями держава сяк-так опікується. Інших практично забула.

- Величезна біда, сину, прийшла на Донбас! Ми з мамою це добре розуміємо. Страшно було тебе туди відпускати. Та лише такі, як ти, не дадуть ворогові пройти далі. Дуже просимо: бережи себе. Навчись добре воювати і бити московітів, повертайся живим.

- Тому ми й з ранку до ночі проходимо навчання на полігоні. У багатьох одяг та взуття зносилось. Адже добровольцям камуфляжну форму не видають. Ходили б в обносках, якби не волонтери. Такі, як наша Стелла. Американка, що виросла у багатій родині, залишилась тут і допомагає захистити нашу землю.

- Я, сину, зрозумів, чому вона так поступила. Американці патріоти своєї держави. Америка для них понад усе! Вони так виховані і звично беруть відповідальність за державні справи на себе. Стелла вирішила, що її допомога у захисті України необхідна. Ми їй дуже вдячні за це. Ти гарну дружину вибрав. У нас з мамою немає дочки. Стелла стала нею. Ти б побачив, як вона старається в домашніх справах допомогти матері. Останнім часом навіть стала варити супи. Борщ для неї незвичний. А супи любить.

- Тату, я хвилювався, як ви сприймете Стеллу. Адже у американців дещо дивна для нас поведінка, інший спосіб життя. Наприклад, вони обов'язково вранці й увечері приймають душ, майже щодня замовляють піцу, часто ходять в ресторани. У нас таких умов немає. І Стелла це зразу зрозуміла. До Америки нам ще дуже далеко.

- Влітку, коли спека, доречно після роботи у душі, якщо він є, змити піт. Немає – тоді під умивальником помитись. А взимку для чого? Під душем можна простигнути. Піцу я їв один раз. Зовсім не сподобалась.

- Я й кажу: у них так з діда-прадіда звикли. Коли ми прилетіли до Маямі, у котеджі негритянка зразу показала, де стоять машина для миття посуду і пральня. У нас же звично миють посуд руками. Хазяйка вважає, що так краще вимийється.

- Звичайно, краще. І води потрібно значно менше, - сказала мати. - У власниці нашого магазину є така машина. Так вона весь час скаржиться. То шланг забився, то погано миє, то вийшла з ладу. Ми з колежанкою про себе лише посміхаємось. Бачила, як Стелла нехотя мила тарілки. Тому брудного посуду після сніданку не залишаю. Знаєш, сину, вона останнім часом стала ходити у камуфляжному одязі та берцях. На чоловіках все виглядає значно краще, ніж на жінках. Невже волонтерам стали видавати такий одяг? Чи сама купила? Ми їй за гроші ніколи не питали. Що самі їмо, те й вона з нами. Часто приносить ковбасу, батон, печиво, якісь кренделики, цукерки. Так може потратити усі свої кошти.

- Не знаю, мамо. На полігон приїжджали декілька раз волонтери. Були у звичайному одязі. Камуфляжний значно довше носить-ся. А гроші у неї на карточці. В банкоматі знімає. Скільки там у неї, я теж не запитував. Буде потрібно, батько в Америці може на її карточку покласти.

- А ще, коли приходить додому, від неї відчувається запах машинного масла, - вставив батько. - Я цей запах від інших з просоння відрізняю. Може вони у Центрі волонтерів на швейних машинках працюють?

- Все може бути. Волонтери навіть труси для хлопців шують. І взагалі, щоб ви знали, без волонтерської допомоги хлопцям було б дуже скрутно. Наш десятник «Сито» без сала ледве ноги волочив. Так йому стали передавати з дому.

Макс про себе посміхнувся. Пригадав, як «Сито» запрошував його до їдальні, де їх обох підгодовували поварихи Наталя і Світлана. Світлана ніби хотіла вивчити англійську мову, щоб поїхати на роботу до Америки. Та у неї, здається, була зовсім інша мета. Вона запропонувала у неділю прийти на заняття до неї на квартиру і ледь не зтягла Макса до ліжка. Хлопець якось викрутився.

- А ти, сину, не голодуєш? - стривожено мати.

- Спочатку хотілось їсти. А потім звук, - щоб не хвилювати батьків, Макс не бажав розповідати про нову службу, де годували значно краще. – Коли займався боксом, грав у баскетбол, потрібно було добре харчуватись. На полігоні теж ганяють. Та втягнувся.

- Ти візьми з собою сала, - бідкалась, мало не плакала мати. – Грошей дамо. Куплятимеш собі батон, ковбасу. Як таке можливо? Хлопці захищають країну, а їх навіть нагодувати не в змозі.

- Добре, мамо, сала візьму, - старався заспокоїти батьків хлопець. - А грошей не потрібно. Банківська карточка у мене теж є. Там поряд велике селище. Потрібно буде – зніму.

- Ти, сину, на шлунку не економ! – рішуче батько. - Заробиш, не дай Бог, гастрит. Що тоді робитимеш? Там буде не до лікування. Коли я служив в армії, одного сержанта із-за гастриту комісували. Довго мучився, бідний, поки не попав до шпиталю.

Перед сном Макс вийшов надвір подихати свіжим повітрям. Стояла тиха безхмарна зоряна ніч. Яскраві зорі виблискували вгорі, часом перекреслювали небо метеорити і навіть без місяця було все

видно. Напевне тому, що хлопець знав навколо кожен будинок, кожне дерево, кожну стежку. Он з тієї груші, на яку малим він заліз, нарвав до пазухи груш і не зміг спуститись, його знімав дід. Навпроти будинок дядька Миколи і тітоньки Галі. Колись їх собака Грант, з яким довго не вдавалось подружитись, порвав йому штани. У них не було дітей. Коли Макс відлітав до Маямі, дядько Микола дав йому на дорогу сто доларів. Він недавно загинув у зоні АТО. І Макс вирішив, що помститься сепарам за нього. Подалі розташований Старий Парк з гарно розбитими алеями, квітниками навколо Кургану Слави та величного меморіального комплексу з вічним вогнем загиблим у Другій світовій війні. На вході до Парку 10-метрова карбована міддю скульптура «Материнський поклик». Там ростуть столітні височенні дуби, розлогі буки, розкішні липи, стрімкі ялини, смереки. В дитинстві влітку він з друзями не один раз облазив майже всі дерева. На одному з дубів влаштували гойдалку. На старому буку – вдало замаскований під гілки дерева курінь для відпочинку та спостереження. Дехто у ньому навіть ночував. А взимку, коли випадав сніг, на гірці Макс майже кожного року ламав лижі. Гірка ковзанами та санчатами за декілька годин покривалась суцільною кригою. На лижах по кризі спускатись важко. Падав, вставав, знову спускався до низу. Ще у шкільні роки ходив до центру міста, де хлопці в кулачних боях вирішували, якому гурту панувати у місті наступного тижня. Поступив до технологічного університету. Так поступово виробився настирний характер справжнього чоловіка, який допоміг підготуватись і скласти англійською мовою потрібну для одержання візи співбесіду в американському посольстві. Після першого курсу полетів до Маямі штат Флорида заробити кошти на плату за навчання. Поступив до американського технічного коледжу. За рік пройшов програму першого і другого курсів. А після занять працював на фірмі помічником системного адміністратора. Закохався та одружився з американкою, стрункою красунею Стеллою. Як давно це було! Ніби у іншому, далекому, віртуальному світі.

Тепер він служить контррозвідником на полігоні, а Стелла залишилась у його місті волонтером. Вчора поїхала на Схід чомусь поїздом. Волонтери на полігон доставляли все автівками. Що ж можна взяти з собою до вагона? Напевне, з подругою супроводжу-

ють вантаж, який здали до багажного відділення? А мати з батьком не сплять ночами, хвилюються за них.

«Так бідкаються за своїх дітей по всій Україні, - уже в ліжку думав про батьків Макс. - Це ми з хлопцями поки що на полігоні. А як хвилюються за тих, хто на передовій постійно під обстрілами. Росія чисельними так званими «гуманітарними» конвоями постійно постачає бойовикам пальне, техніку, озброєння, у величезній кількості набої. Кажуть: там майже всі командири - кадрові російські офіцери, що воювали на Кавказі, в Лівії, Сирії та мають бойовий досвід. Наші ж командири батальйонів, сотень майже всі з добровольців. Вищий командний склад досвіду зовсім не має. От і тримаємось лише на жертвовному патріотизмі. У Донецькому аеропорту в оточенні уже загинуло більше сотні наших хлопців. Можна було цього оточення уникнути, увірватись до самого Донецька і відбити у бойовиків. Та не поступило вчасної команди. Однак мені тепер потрібно якнайшвидше освоїтись у контррозвідці. Майор Сивий сказав, що якби не було війни, то направили б на курси. А так прийдеться учитись «на ходу». Елементарних навичок - жодних. Упустив же на станції шпигуна-сотника, який був майже в моїх руках. Поки опам'ятався, той зник. Шукай тепер вітру в полі!»

Вночі йому наснився надзвичайно дивний сон. Ніби на полігоні біля низенької цегляної розваленої стінки кудахає та дряпає лапами квочка, закликаючи курчат. Курчат не видно. Раптом з-під виваленої цеглини вибігають дві жовтенькі грудочки і мерщій біжать до квочки. Квочка задоволено замахала крильми. А за курчатами з норі повільно виповзає світла змія. На вужа та гадюку не схожа. На ній спокійно сидить третє курча, яке, видно, до неї давно звикло. Змія побачила Макса і поповзла до нього, підняла голову та ніби намагається захистити курчат. Пронизливо дивиться хлопцеві у вічі. Макс не злякався, махнув рукою, відкинув змію вбік. І зразу ж прокинувся у незрозумілій тривозі.

До ранку уже не заснув. Що віщував цей сон, не міг збагнути. Та він не йшов з голови, муляв постійно. Вирішив батькам не розповідати. Навіщо даремно хвилювати рідних, які можуть подумати Бог знає що. Потім подивиться по Інтернету у «Соннику».

По дорозі на залізничний вокзал Макс зайшов помолитись до Греко-католицького Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці Ді-

ви Марії Архикатедрального Собору, розташованого на вулиці Гетьмана Сагайдачного. Височенний, білий, з двома зеленими баштами собор завжди вражав хлопця своєю архітектурною величністю. У Маямі греко-католицького храму не було. Там Макс іноді ходив до костелу. Та завжди зворушливо, з вдячністю згадував рідний Собор, до якого вони з бабунею та мамою ходили у дитинстві. Коли підріс, все «не мав часу». Міг піти до Собору лише на Різдво та Паску. Тепер же розумів: на війні надіятись немає на кого. Лише Бог зможе захистити та допомогти.

Незважаючи на будній день, людей у Соборі було багато. Служба уже закінчилась та віруючі не поспішали виходити з храму. Біля високих ікон та на окремих столиках-підставках горіло багато свічок. Макс купив свічку, запалив та поставив «За здоров'я» біля ікони Миколи Чудотворця. Подумки повільно прочитав «Отче наш». Інших молитов не знав. Зразу ж став почувати себе спокійно і впевнено. Та сон не виходив з голови, заставляючи бути насторожі, попереджаючи про якусь неприємність. Вона не забарилась себе чекати.

Майже біля самого вокзалу назустріч Максу йшли юнак з дівчиною. Вони весело розмовляли. Раптом дівчина замовкла, пронизливо подивилась Макс у вічі, щось швидко прошепотіла на вухо супутнику. Обличчя юнака здалось хлопцю знайомим. Та він багатьох знав у рідному місті. Коли порівнялись, юнак коротко замахнувся і хотів вдарити Макса у щелепу. Тренований у кулачних боях Макс інстинктивно відхилився та наніс юнаку правою рукою сильний удар в груди. Той зойкнув, відскочив. Дівчина підхопила його під руку і вони побігли геть. Лише тепер Макс пригадав, що колись давно він переміг цього юнака у кулачному двобої в центрі міста. «Ось тобі й виповзла змія прямо назустріч! - подивився хлопець вслід юнаку та дівчині, які уже були далеко позаду. – Було б добре, щоб пророцтво сну цим закінчилось і не було продовження».

Коли Макс вранці зайшов до квартири Сивого у містечку та заглянув до холодильника, щоб поснідати, то здивовано побачив: до ковбаси, шинки, російського сиру, рибних консервів ніхто не торкався. Як залишив їх декілька днів тому, так і лежали. Привезені сало, ковбасу та три банки консервів поклав до холодильника. З тривогою хлопець двічі зателефонував майору. Пролунало: «На даний момент абонент не може відповісти на ваш дзвінок». Макс щось

перекусив. Знову безрезультатно подзвонив майору. Такого раніше ніколи не було. Вони домовлялись, що прилади потрібно буде залишити на квартирі. Та хлопець не витягував їх з рюкзака і забрав з собою. Зрозумів: з майором щось трапилось. До квартири вирішив навідатись увечері. Зателефонував Стеллі.

- Мила, як твої волонтерські справи? Коли повернешся додому?

- Все добре, - не хотіла хвилювати коханого дівчина. - Потрібно затриматись на пару тижнів, а може й більше. А ти як?

- Прибув на базу з подарунком від Рональда. Батьки дали сала, ковбаси, консервів. Боюсь набрати вагу, - пожартував. - Радий, що у тебе все добре. Ніжно цілую. До побачення!

«Щось у них з подругою не виходить. І взагалі, щоб волонтерів дівчат направляли фактично до зони АТО, не віриться. Може сама напросилась? Стелла рішуча. Покинути благодатне та забезпечене життя у Маямі і залишитись у воюючій Україні! Для цього потрібна справжня мужність. За що я її ще більше люблю. Та вона щось не домовляє. Правда, по телефону говорити лишнього дуже не бажано. Напевне, я себе сам накручую. Сказала ж: все добре. Мені потрібно навчитись бути спокійним у будь якій ситуації, як у кулачному двобої. А то який з мене стане контррозвідник? Звання молодшого лейтенанта мені присвоїли авансом. Я його ще не заслужив».

По дорозі з містечка до полігону наздогнав рум'яну повариху Світлану. Був прохолодний ранок пізньої осені. Через рідкі хмари час від часу виглядало сонце. Воно стояло низько, уже не гріло. Птахів майже не видно. Лише чорні поодинокі ворони поважно походжали подалі від дороги та щось вишукували на полях, де крім сухої трави, більше нічого не було. Дівчина йшла пружною ходою, розмахувала білою сумочкою, щось тихо наспівувала.

«Невже це та квочка, що наснилась мені вдома? Причепилась, щоб допоміг вивчити англійську мову і ми стали часто зустрічатись. Потім запросила до себе на квартиру, мало не затигла до ліжка. Я ж їй зразу сказав, що маю кохану дружину, більше мені ніхто не потрібен. А з тиждень тому знову запрошувала «на стопку чаю». Я поки що віджартовуюсь. Та вона дуже настирна».

- Привіт, красунчику! - розлилась у посмішці дівчина. Гарно підмальовані уста випромінювали щирі радість. - Не чекала, що ми зустрінемося. Давненько тебе не бачила. «Сито» уже відбув до АТО.

А ти залишився?

- Мене перевели до роти обслуги, - Макс відхилився від дівчини, яка намагалась його поцілувати. – Свето, ми ж домовились.

- Це ти намагався домовитись та мало не скривдив порядну дівчину, - надула гарні губки повариха. - Я ж зосталась при своїй думці. Ми приречені спілкуватись. Бач, доля так розпорядилась, що тебе залишили на полігоні. Приходь після відбою до їдальні. Я буду чекати. Ми ж англійську так й не вивчили. Я дуже настирна і ти допоможеш мені у цьому.

- З англійською допоможу, - посміхнувся, щоб не сперечатись, хлопець. – На більше не розраховуй.

«До їдальні потрібно піти, адже контррозвіднику дівчата можуть щось важливе розповісти, - подумав Макс. - Це додаткове джерело неофіційної інформації. Зраджувати Стеллі я не збираюсь. А якщо ми дійсно приречені спілкуватись, то продовжимо».

- Ти ніби трохи змарнів, - продовжувала щебетати Світлана.

- Роботи багато. Програміста на полігоні немає. От і копаюсь у комп'ютерах з ранку до вечора. По дисководи, картриджі, дискети, папір для принтерів часто приходиться ходити у містечко.

- То заходь до мене. Я ж працюю через день. Завтра вихідна. Обіцяю: чіплятись до тебе не стану. Можемо піти увечері на дискотеку, чи в кіно. Самій без хлопця йти не хочеться. Ще причепиться якийсь волоцюга. Так було уже одного разу. Добре, що не згвалтував. Ледве відчепилась. З тобою буду почуватись впевнено і захищено. Я ж лише прошу: не полишай одну гарну дівчину, яка прагне до чисто платонічного спілкування.

- Добре, Свето, - вдавано погодився Макс. – Будемо зустрічатись, мов давні друзі. «Побачимо, що то за «платонічне спілкування». А далі видно буде, - продовжив подумки хлопець. - Мені потрібно «наводити мости» й у селищі. Чим більше буде там знайомих, тим легше працюватиметься. А то на мене оглядаються, як на чужинця. Місцеві хлопці можуть ще й побити».

На полігоні Макс поставив до тумбочки робочого стола пеленгатор, увімкнув його для роботи в автоматичному режимі та майже через кожну годину телефонував майору Сивому. Телефон не відповідав. Нарешті увечері почув:

- Ти хто? Чого так часто дзвониш?

Голос був стомлений, хриплий, прокурений, явно не майорів.

- Я «Томас». Мені потрібен Сивий.

- «Томасе», я «Кривий», керівник Сивого. Він про тебе доповідав. Зустрінемося завтра о десятій ранку на квартирі Сивого.

О пів на десяту Макс був уже на місці. Сніданок в їдальні полігону був слабенький. Подали лише пшоняну кашу з крихтами тушонки та чай з двома шматочками хліба і кусочком маргарину. Відчувалось, що для його організму це зовсім мало. Хлопець поїв сала з хлібом та випив кави.

Рівно о десятій до квартири, без стуку, відчинивши своїм ключем двері, зайшов кремезний чоловік років п'ятдесяти. Він був у звичайному одязі та чорній шерстяній шапочці, які майже усі носили останніми роками. Макс піднявся з-за столу назустріч.

- Ти «Томас»? – потис йому руку чоловік. - Я «Кривий». Часу у мене обмаль. Сивий доповідав, що ти маєш привезти присланий з США сучасний широкодіапазонний пеленгатор. Де він?

- Я увімкнув його вчора на полігоні. Вранці прослуховував. Цікавої для нас інформації не було.

- Де він стоїть?

- У зачиненій на ключ тумбочці мого стола в комп'ютерному відділенні. Працює зовсім без шуму.

- До тумбочки ніхто не забереться?

- Я зберігаю там під надійним замком картриджі, дисководи, папір, дискети. Поки ніхто не відчиняв. Ще з Америки прислали два спеціальні мобільники, які використовують військові. Вони теж там.

- Один мобільник принеси і поклади он сюди до столу, – «Кривий» показав під столом майстерно зроблену схованку, про яку хлопець не знав. - Другим користуйся сам. Спілкуватись будемо за старим номером Сивого і твоїм. Телефонувати до мене лише у разі гострої потреби. Доповідати дуже стисло і чітко. Повертайся на полігон, постійно слідкуй за ситуацією і працєю поки що з пеленгатором. Ця квартира залишається за нами. Холодильник завжди буде заповнений.

- А де Сивий? – не витримавши, запитав Макс.

- Сивого перевели на іншу роботу, - зі смутком в очах подивився на хлопця «Кривий» і опустив голову. – Тепер ти підпорядковуєшся безпосередньо мені. Від командування виношу подяку за ду-

же вчасно привезений пеленгатор. Сивий розповів: пеленгатор прислав твій американський тесть з Маямі. При нагоді передай йому нашу щиру велику вдячність.

Макс зрозумів: з Сивим сталось щось погане. Та розпитувати не посмів, не мав права. Якщо командир не розповів, значить так потрібно. Згодом від «Кривого» він узнав: Сивий загинув у перестрілці зі шпигуном сотником «Джмілем». Сотника затримати не вдалось.

Наступного дня після обіду йому зателефонував «Сито».

- Можеш розмовляти? - прогудів у трубці грубий голос його колишнього десятника, з яким ходили до дівчат в їдальню.

- Зараз вийду з приміщення, щоб не заважати хлопцям, - зрозумів важливість розмови Макс. – Як ви влаштувались?

- Влаштувались, як з дівкою на горищі у сні, - пожартував «Сито». – Тут така справа. Наш «Сич» пішов на підвищення і став писарем. Коли у штабі батальйону одержував якісь папери, то ніби бачив нашого колишнього сотника. Той супроводжував командира полку спецназівців. «Сич» не впевнений. Та потрібно обов'язково перевірити. Я проаналізував хід подій і зрозумів: тебе раптово перевели до роти обслуги не випадково. Впевнений, що про сотника повідомиш, кому потрібно.

У Макса ледь мобільний не випав з руки.

- Ти навіть не представляєш, як дуже вчасно зателефонував. Дякую, друже! Тримайтесь там!

- До їдальні вечорами ходиш? – за своє невгамовний «Сито».

- Не часто, та ходжу, - не хотів розчаровувати товариша Макс.

- Молодець, - похвалив десятник. - Зрозумів нагальну потребу чоловіка. Її потрібно постійно задовольняти. Тут не виходить.

- Добре, друже. Ти там особливо не підставляйся. Яюсь обов'язково зустрінемось за чаркою чаю.

- Зустрінемось на барикадах і не пропустимо цих бандюг. - весело запевнив товариша «Сито».

Макс зразу ж доповів «Кривому» про повідомлення десятника.

- Крім тебе, - сказав той, - в обличчя цього негідника ніхто не признає. Він, я впевнений, там під іншим прізвищем та зі зміненою автобіографією, позивним. Негайно зайди до начальника полігону

за направленням до зони АТО і сьогодні ж виїжджай. Я йому зателефону. Гроші, наган з двома обоймами візьми у відомій схованці на квартирі. Не забудь заpastись харчами днів на три-чотири. Потрібно заарештувати того сволоцюгу. Не зможеш – стріляй.

- На місці до когось з наших можна звернутись за допомогою?

- Там повинен бути «Добрий». Та де він зараз – невідомо. Запиши його телефон, - продиктував командир. - Скажеш – від «Кривого». Удачі, синок!

Начальник полігону знав, де тепер служить «Томас». Тому направлення терміном на тиждень виписав без зайвих слів.

Макс зайшов у містечку на квартиру, добре пополуднав, взяв гроші, наган, сала, консервів, хліба до свого невеликого рюкзака і зателефонував «Доброму»:

- Вас турбує «Томас» від «Кривого». Потрібно з вами увечері зустрітись.

- Коли виїжджаєте?

- Через пів години.

- Я зустріну вас на автостанції. Буду у синьому фурику.

- Дякую, а я триматиму зелений рюкзак у лівій руці.

Та коли Макс приїхав до містечка, де базувався полк, його ніхто не зустрів. Він постояв на платформі прибуття хвилин двадцять і набрав номер «Доброго». Той відповів зразу.

- Знаєте, мене затримали справи. Приходьте на Першотравневу сорок шість. Це від автостанції вліво з добрий кілометр. Не заблукате. Я вас чекатиму.

Було уже темно. На небі сизі осінні хмари. Вуличне освітлення не працювало. Метрів через триста потяглись різноманітні одноповерхові власні будинки. У вікнах більшості з них світло чомусь не горіло. Номерів часто не було видно. Макс ніби вирахував, де повинен бути сорок шостий номер. Відчинив хвіртку, зайшов до двору, а там собачка-шавка із заливним гавканням кинулась прямо під ноги. Макс відскочив назад. Собачка не відставала, стала нападати ще дужче, намагалась вкусити за ноги. В інших дворах навколо теж загавкали пси. Хлопець задом поступово відійшов до хвіртки. Двері будинку нарешті відчинились.

- Ви до кого? - прокричав високий жіночий голос. - Бусик, до мене! – покликала жінка собачку, яка не вгавала.

- Мені потрібен сорок шостий номер, - вигукнув Макс.
- Це метрів через п'ятсот, - крикнула жінка і зачинила двері.

Під переривистий різноголосий гавкіт собак Макс пішов шукати далі. Дорога була колись заасфальтована, а тепер дуже нерівна, з чисельними горбочками та вибоїнами. Місцями стояли калюжі після недавнього дощу. Спотикаючись, хлопець оступився в одну з глибоких калюж, набрав до берців трохи води. Спересердя тихо матюкнувся. Він уже втратив надію знайти цей сорок шостий номер. Знову зателефонував.

- Іду майже годину, та вас не можу знайти.
- Пройдете велику калюжу. Від неї мій будинок восьмий.

Дійсно, у глибині огороженого невисоким штахетним парканом двору біля дверей одноповерхового будинку горіла електролампочка, двоє вікон світилось. Макс побачив намальований прямо на стіні номер сорок шість. З полегшенням зітхнув, зраділо зайшов до двору, засадженого у хаотичному порядку деревами. Під парканом в обидва боки тяглись кущі. Собаки не було. До дверей вела стежка. Він постукав у двері. Відчинили не зразу. Нарешті клацнув замок. На порозі повстав високий чоловік з цигаркою в зубах. Він був в одній футболці та спортивних штанах. З прихорожі чулась музика.

- Ви «Томас»? - запитав хрипло. Від нього несло спиртним.
- А хто ще? Ви ж мене чекаєте, - стримано сердито хлопець.
- Заходь! Ми відзначаємо день народження моєї подруги. Я про це зовсім забув.

Чоловік пропустив Макса до вітальні, відчинив двері бокової кімнати. Це було досить просторе приміщення з двома вікнами, завішаними світло жовтими портьєрами. Під вікнами та збоку стояло по дивану, з іншого боку - на всю стіну коричневий сервант, посередині великий стіл. За столом сиділо дві дівчини років по двадцять-двадцять п'ять. На столі стояла майже допота пляшка горілки, непочатих дві пляшки вина та декілька тарілок з нарізаною шинкою, ковбасою, якимось салатом. У великій тарілці – варена картопля, покрита тушкованим м'ясом. У іншій – консервовані помідори, огірки. Видно, гуляння почалось недавно. Закуси було ще багато. Дівчата на вигляд ніби зовсім тверезі. Обидві чорненькі, гарно одягнені. Вони з цікавістю дивились на Макса.

Хлопець привітався, зняв рюкзак і тримав у руці.

- Це «Томас», - російською мовою представив хлопця хазяїн, - мій старий приятель. Я його запросив у гості. Живе ніби недалеко, а давно не бачились. Сідай до столу, - до Макса. - У Насті сьогодні день народження, - «Добрий» показав рукою на дівчину з високою зачіскою. - Вони з Нінель вирішили відзначити його у мене. Вдома з батьками відзначили в обід. - Хазяїн показав рукою на другу дівчину, яка мило посміхнулася до Макса. Виразні великі чорні очі Нінель зразу приязно обгледіли хлопця. Видно було, що дівчині він сподобався.

- У вас таке незвичне гарне ім'я, - повільно промовила ласкавим голосом Нінель, схиливши набік голову, - що хочеться з вами краще познайомитись. Сідайте ближче до мене.

Макс поклав рюкзак на диван, який стояв під стіною зліва, сів до столу на вільний стілець біля Нінель. «Добрий» дістав з серванту пляшку горілки, налив у чарки.

«У мене термінове важливе завдання, - осудливо подумав хлопець, - виконання якого хотів уже сьогодні детально обговорити. А «Добрий» влаштував п'янку. Може для прикриття моєї місії воно й непогано. Та що це за дівчата? Настя ніби пасія «Доброго». А Нінель? Невже «Добрий» запросив її, щоб розважити мене? Він же повинен знати від «Кривого» про сотника. Чому так легковажно віднісся? Ніби досвідчений. Років під сорок. Щоб по п'янці не сказав за столом чогось лишнього».

- Ми уже привітали та випили за здоров'я красуні Насті. Привітай, «Томасе», й ти її.

- Я Настю бачу вперше, - підняв чарку трохи зніяковілий Макс, звично вітаючи українською мовою. - Та якщо це дівчина мого приятеля, то я теж з радістю бажаю їй в день народження доброго здоров'я і в наші нелегкі тривожні часи всього самого світлого у житті, впевненості у майбутньому.

- Яке гарне вітання! - засвітилися очі у Насті. - Дякую вам дуже. Давайте перейдемо на «ти». Адже за цим столом зібрались друзі. Ти, бачу, не тутешній. Розмовляєш українською.

- Я згоден, - надпив трохи з чарки Макс, - адже так значно легше спілкуватись. Так, я не тутешній. Приїхав у ваші краї на роботу декілька років тому. Мені легше розмовляти українською.

- Яка різниця! – вставив «Добрий». - ми ж у школі сяк-так вивчали українську, слухаємо українське радіо, дубльовані фільми по телебаченню, тому добре розуміємо одне одного.

- Тостуючий повинен випити до дна! - лагідно зауважила Нінель. – Інакше побажання за тостом не здійсняться.

- Дійсно, - підтримала Настя. - Інакше можеш не вписатись у наш дружний колектив. Ти ж за здійснення побажань?

- Цю чарку я вип'ю, - змушений був погодитись Макс. – Та більше не заставляйте. Я баскетболіст. Не зможу завтра грати за збірну свого району. А на мене хлопці надіються.

- Невже зараз проводяться якісь змагання? - від здивування розкрила рота Нінель. - Адже неподалік стріляють. Хто у такій ситуації погодиться займатись спортом?

- В деяких районах Донецької і Луганської областей військові проводять Антитерористичну операцію, - зауважив «Добрий», - та мирні жителі інших районів живуть звичайним життям. Невже ви забули, що наші спортсмени у березні брали участь у зимніх Олімпійських іграх в Сочі?

«Добрий» підтримав мою легенду, щоб дівчата розповіли її іншим знайомим, - зрозумів Макс. - Потрібно хоч трохи заспокоїти надзвичайно збурене населення. Фактично жодних змагань тут не проводиться. Багато людей стали переселенцями, тікаючи від війни до інших областей України. Чому я сказав про баскетбольні змагання, сам не розумію. Не підготувався до подібної ситуації і вискочило з рота. Легенду про мету мого перебування у цьому місті потрібно було продумати ще на полігоні. Експромт не завжди виручить».

Макс переключився на мінеральну воду, а «Добрий» з дівчатами поступово допили другу пляшку горілки. На столі закуски майже не залишилось. Настя повисла на шиї «Доброго», вони почали жадібно цілуватись. Потім вийшли до іншої кімнати. Нінель підсунулась ближче до Макса, поклала руку йому на коліно.

- Мій хлопець поїхав до Харківської області на заробітки, - подивилась на хлопця помутнілими очима. - Декілька місяців не телефонує. І взагалі він мені не потрібен. Якийсь недолугий, любить випити. Давай подружимося з тобою.

- Я одружений, мене вдома чекає дружина, - старався рішучіше

заперечити Макс. - Яка ж вийде дружба? Тобі потрібен хлопець «без хвоста». У нас з тобою не буде жодної перспективи.

- Нехай без перспективи, - наполягала Нінель, намагаючись обняти хлопця. – Хоч на одну ніч, та будеш мій. Я без хлопця почала уже сохнути. Давно болить все внизу живота. Ночами не сплю. Ти можеш поспівчувати гарній дівчині?

- Поспівчуваю і провести тебе додому, - зняв руку дівчини з плеча Макс, намагаючись якось від неї відчепитись. Він розумів, якщо дівчина залишиться, то від неї всього можна очікувати. – Ти далеко живеш? Чи хочеш тут переспати?

- Близько, - схилила голову до стола Нінель. – Лише доведи до дому, а то сама можу не дійти. Голова крутиться і нудить.

«От попав до халепи! - подумав хлопець, дивлячись на дівчину, яка закрила очі, майже заснула. – Замість того, щоб добре відпочити та набратись сил на завтрашній непростий день, прийдеться знову чалапати по калюжах. Вона п'яна. Чи попадемо зразу до її будинку? Я цей ледве знайшов. Та що робити? Вона спати не дасть. Буде весь час чіплятись, вимагати їй «поспівчувати».

З кімнати, куди вийшли «Добрий» з Настею, час від часу доносились тихі викрики та схлипи. Макс не витримав, підняв Нінель з-за столу, одяг собі та їй куртку і вивів дівчину надвір. Ніч темна, вітру майже не було. Дівчина щось пробурмотіла. Хлопець відчував, що вона ніби заснула, взяв її під руку. Навпроти загавкала собака.

- Ти на цій вулиці мешкаєш? У якому будинку?

- Тут поряд, у п'ятдесят дев'ятому, – почув тиху відповідь.

Вони вийшли на дорогу. Навпроти був будинок сорок три. Хлопець повернув направо і тут же зразу потрапив до калюжі. Макс оступився, дівчина ледь не вислизнула з рук. Щоб її не впустити, хлопцеві прийшлося впасти на одне коліно. Нінель лише замочила взуття. Він же відчув, що став мокрий майже до попереку, хоч і зразу став на обидві ноги. Дівчина міцніше вчепилась йому за ший. Прийшлося взяти її на руки. Макс проніс дівчину декілька метрів, хотів поставити на землю. Та у тої підгинались ноги. Нічого було робити. Хлопець знову підняв дівчину й поніс. Освітлення вулиці й самих будинків далі не було. Макс йшов повільно, уважно придивлявся до землі. Ще декілька раз пройшовся по калюжах. Добре, що вони були мілкими. Та берці наповнились водою. У них аж хлюпа-

ло. А дівчина спокійно спала у нього на руках, поклавши голову на плече. Від неї несло гарними парфумами. Волосся на голові було не довге, але іноді вітерець заносив його до рота Максові. Нінель була не важка. Тому хлопець зовсім не стомився.

«Замість того, щоб пронести на руках Стеллу, приходиться носити чужих дівчат. Коли я зустріну свою кохану? Війна загострюється. Кількість бійців з обох боків зростає. На полігон постійно прибувають нові добровольці. Після випуску нашого батальйону уже навчається третій. Десятник «Сито» по телефону сказати щось певне не міг. Та по голосу відчувалось: хлопцям там дуже важко. А тут ще й нишпорять російські шпигуни. Потрібно якнайшвидше знайти і заарештувати сотника. Якщо він зміг стати заступником командира полку, то це птиця високого польоту. Завдасть великої шкоди. Послати сюди досвідченого контррозвідника не могли. Адже «Джміля» лише я знаю в обличчя. «Доброму» потрібно висказати за цю вечірку. У нього, впевнений, звання не нижче капітана, чи може й майора. Та нагадаю йому, що ми майже на фронті. Наказ щодо «Джміля» поставлено мені. Але «Кривий» сказав, що «Добрий» допоможе. Якщо він таким чином й надалі «допомагатиме», як сьогодні, то надії на його поміч зовсім мало. Швидше потрібно позбутись цієї Нінель».

Дівчина ніби відчула, що згадали про неї і міцніше охопила шию хлопця обома руками. Біля ганку п'ятдесят дев'ятого будинку горіла лампочка. Будинок був огорожений високим парканом. Макс шарпнув хвіртку один раз, другий. Вона не піддавалась. У дворі загавкала собака.

- Як відчинити? – запитав у дівчини. Вона мовчала, тихо посапуючи у сні. Прийшлося її добре труснути.
- Ми прийшли? - підняла голову від плеча Нінель.
- Прийшли. Як відчинити хвіртку?
- В кишені куртки ключі від неї та від вхідних дверей. Як я опинилась у тебе на руках? Постав мене на землю, а то нудить.

Макс швидко поставив дівчину на ноги. Та вона не відвернулася і випорожнилася хлопцеві прямо на плече. Слизький бруд став стікати по рукаві та спині. Макс подумки матюкнувся.

«Ще цього не хватало! Коли так напивається чоловік, то ніби не дуже дивно. Але щоб дівчина! Звичайно, на трьох дві пляшки горіл-

ки - це уже занадто. Нінель жодної чарки не пропустила. А закуски на столі залишались зовсім мало. Я майже голодний. Тепер прийдеться прати куртку. Вона до ранку не висохне. Нінель потрібно завести до будинку, вкласти спати. Сама не дійде. І собака у дворі несамовито гавкає. Потрібно було для неї взяти у «Доброго» хоч кусочок ковбаси, чи хліба. А то може не пропустити».

Хлопець дістав ключі, відчинив хвіртку. Нінель трималась рукою за нього, похитувалась, щось тихо у сні бормотіла. Прийшлося знову взяти її на руки. Собака був на цепу, від гавкоту аж захилювався, намагаючись вхопити Макса за ногу. Та до вузької доріжки, що вела до ганку, не діставав. Хлопець впевнено відчинив вхідні двері, заніс дівчину всередину, поставив на ноги, намацав вимикач. Повіяло хатнім теплом. Вони були у квадратній кімнаті зі столом посередині та розкішним світло сірим диваном під стіною. Єдине вікно було закрито голубими порт'єрами. Макс підвів Нінель до дивану, хотів покласти її спати. Та дівчина ніби прокинулася, підняла голову і несподівано виразно запропонувала:

- Зараз увімкну пральну машину, щоб попрати твою куртку. Куди ти такий підеш? Куртка на гарячій батареї опалення до ранку висохне. Переспшиш у мене. Зранку займешся своїми справами.

Макс зрозумів, що Нінель була не така вже й п'яна. Вона артистично продумала все, щоб привести його до себе. Робити було нічого. Повертатись до «Доброго» у темноті по калюжах зовсім не хотілось. Він витяг з кишень гаманець, ключі, мобільний, простяг куртку дівчині, сів за стіл. Нінель мовчки вийшла до сусідньої кімнати. За хвилину через відчинені двері почулося, як запрацювала пральна машина.

Переодягнена у строкатого кольору довгий халат, дівчина невдовзі повернулася.

- Щось будеш їсти? - запитала буденно. - Бачила, що ти випив лише чарку, а закуска майже закінчилась. Ти якийсь сором'язливий. У мене є ковбаса, вранці зробила голубці, млинці з сиром.

Макс дійсно був голодний. У шлунку зразу ж засмоктало. Після того, що відбулось на вулиці, хлопець не дуже й соромився.

- Давай все, що є. Як поснідав, то більше нічого й не їв. Надіявся у «Доброго» повечеряти. Та компанія за столом уже розігралась і вам було не до вечері.

Нінель швидко накрила на стіл, поставила чарки, пляшку вина, коробку з цукерками «Стріла» та сіла навпроти хлопця.

- Наливай, а то у мене, як кажуть на Донбасі, «у жодному глазу». У «Доброго» ніби й випила, та все уже вивітрилось.

«Вона ж не могла встояти на ногах! – з подивом дивився на усміхнену дівчину Макс. - А тепер виглядає, ніби й чарку до рук не брала. Я ж бачив, що вона не пропускала жодного тосту. Майор Сивий колись казав, щоб випити і виглядати тверезим, потрібно довго тренуватись, чи перед випивкою проковтнути якусь пігулку. Щось тут не так. У мене все це викликає підозру. Не розслабляйся, а уважно придивись до красуні Нінель, - наказав сам собі хлопець. - Пару чарок випити з нею потрібно. Але не більше».

Макс налив вина, виразно подивився у вічі дівчині.

- За наше несподіване приємне знайомство! - підняв чарку.

- Дійсно приємне, - розсміялась Нінель. – Якби не ти, то напилась би у «Доброго» до нестями. Подруга Настя потягла мене туди з собою. Що робити, коли немає гарного залицяльника. Від нудьги можна й напиться. Ти не соромся, їж все підряд, - запрошувала дівчина. - Не дивись на мене. Я не голодна. Та й за фігурою потрібно стежити. А то почала товстішати.

- Напрошуєшся на комплімент? - налягав на ковбасу та голубці хлопець. - Далеко тобі до товстухи. Чого тому мужику, що тебе залишив, не хватало?

- А міркував: буду перед ним стелитись! – голосно вигукнула дівчина. - Не на ту попав! Провів декілька раз і почав лапати в усіх місцях. Руки пахнуть то оселедцем, то якимись хімікатами. Не витримала і сказала, що перед побаченням потрібно митись. Він розсміявся та видно образився. Хоч я сама повинна була образитись.

- Ти де працюєш? - запитав після другої чарки Макс.

- У полку спецназівців на продовольчому складі.

«От хто мені зараз потрібен! - зрадів хлопець. - Цукерки «Стріла», видно, з того ж складу. Адже кажуть: на ловця і звір біжить. Як її тендітно запитати про «Джміля», щоб не викликати жодної підозри? Потрібно дотримуватись легенди, що я приїхав на змагання ба-скетболістів».

- Наш тренер сказав, що серед інших у районних змагання бра-

тиме участь й команда вашого полку. Капітан команди - ніби заступник командира.

- Є у нас такий високий чорнявий красунчик. Недавно прибув. Перевіряв наш склад. Не було до чого причепитись, так хотів написати в акті про ніби забруднені вікна. За чистоту вікон відповідаю я. З місяць перед цим їх мила. Всунула йому три банки тушонки та дві коробки цукерок – відстав. Але обіцяв через тиждень знову прийти перевірити вікна. Де я йому наберу тушонки?

- От негідник! – вдавано обурилася Макс. – Ти мені його покажи. Потрібно набити пику, щоб не придирався. А то не відчепиться.

- Дивись, щоб він тобі не надавав здачі. Сильний, сволоцюга.

- Не хвилюйся! Я умію битись. Життя навчило.

- Дякую, за мене більше нікому заступитись. До нашого складу приписано декілька цивільних з міста. Вони проходять за перепустками, які я раз на тиждень здаю до штабу. Завтра дам тобі перепустку, пройдеш зі мною на територію. Покажу заступника, а ти в кінці робочого дня вистежиш його, коли виходитиме з КПП, та десь у місті провчиш. Лише мого імені не згадуй.

Давай лягати спати, - солодко потягнулась Нінель. - Уже дванадцята година. Завтра рано вставати на роботу.

- Я ляжу на підлозі, - Макс рішуче старався підкреслити, що нічого інтимного з дівчиною не бажає мати. - Адже на одному дивані не помістимося.

- Чудний! Я привела тебе, щоб ти спав на підлозі? – подивилась глузливо на хлопця Нінель. - Якщо ти такий недоторканий, то ляжемо «валетом». Не бійся, приставати не стану. Знаю: якщо дівчина не подобається хлопцеві, то між ними нічого й не може бути. Спатимеш спокійно.

«От чортова дівка! «Валетом», так «валетом». Прийдеться лягти з нею на дивані. Ще розсердиться, не дасть завтра перепустку. Без її допомоги буде важко вистежити «Джміля» Адже, як заступник командира, він має змогу більшість часу пересуватись автомобілем. Тоді взагалі його важко буде побачити. Зразу від неї відсунуись і постараюсь швидше заснути».

Дівчина витягла з пральної машини куртку, розвішала на батареї, вимкнула світло. Вони лягли головами у різні боки, перегородившись простирадлами та стараючись не торкатись одне одного. Але

коли Макс уже задрімав, Нінель несподівано мовчки перелягла головою в його бік, поклала руку йому між ноги. Сон у юнака ніби рукою зняло. Він відчував, як всередині все заграло, як зразу ж почав збуджуватись. Природа робила свою справу.

«Що вдіяти? – вирувало у голові хлопця. – Відсунусь і Нінель точно розсердиться. Було видно: вона дуже хоче хлопця й зробила все можливе, щоб мене затягти до ліжка. Не потрібно було заходити до квартири. Поставити б її за поріг і повернутись назад. Та тепер пізно. Контррозвідник повинен використати будь яку можливість, щоб виконати завдання. У мене просто немає виходу. Стеллі колись розповім про ситуацію, до якої потрапив, вона мені пробачить. Це ж не зрада, а вимушена дія при виконанні наказу».

Тим часом дівчина спритно скористалась Максовим збудженням, лягла на нього зверху і стала нестямно цілувати. Хлопцеві нічого не залишалось, як піддатись спокусі. А Нінель мовчки зробила все, щоб задовольнити свою пристрасть. Знесилена, вона так й затихла на ньому. Макс обережно повернувся на бік та заснув.

Коли хлопець вранці прокинувся, Нінель на дивані уже не було. На столі знову стояла пляшка вина, закуска. А дівчина старанно прасувала його куртку.

- Я ж казала, що куртка висохне, - вона спокійно, ніби між ними вночі нічого й не сталося, повернула голову в бік Макса та повішала куртку на спинку стільця. – Виспався? Швиденько вставай, умивайся, поснідаєш і йдемо на роботу. Я уже випила кави. Вранці більше нічого не можу їсти. Ось на тумбочці твоя перепустка.

Макс старався не дивитись їй у вічі. Умився в коридорі, вина не пив, щось кинув до рота. Вони одяглись, вийшли на вулицю. Погода стала значно кращою. З-за рідких хмар виглядало сонце. На голих гілках високої осики сиділи і виглядали поживу чорні та білі голуби. Ніби й калюж стало значно менше. І стежка збоку дороги, по якій вони йшли, була суха. До військової частини, сказала дівчина, йти хвилин двадцять. Вона рішуче взяла хлопця під руку.

- Хай сусіди побачать, що маю гарного залицяльника. Адже ти на час змагань з баскетболу зупинишся у мене? Скільки днів продовжаться змагання? А може й взагалі переїжджай сюди жити. Роботу тобі знайдемо. Квартируватимеш у мене. Дорого не братиму, -

розсміялась життєрадісна красуня. Було видно, що минула ніч їй дійсно пішла на користь.

- Я б з радістю. Ти дуже гарна дівчина. Та мене чекає старенька хвора мати, - промимрив хлопець. - А ще працюю у будівельній бригаді зі шкільними товаришами. Завжди знаходжу їм роботу. Без мене почнуть пити. Порозпадаються сім'ї. Шкода їх. Змагання триватимуть два дні. Та якщо займемо перше місце, то команду можуть залишити на тренувальні збори, - на випадок, коли прийдеться затриматись довше, здогадався сказати Макс.

- Звичайно, старенька матуся й давні товариші – то святе, - пригорнулася міцніше до Макса дівчина. – Здогадувалася, що ти такий турботливий. Адже стільки мене ніс на руках. Та коли надумаєш жити зі мною, буду дуже рада. Он наше військове містечко, - показала очима і прийняла від хлопця руку Нінель. – Ти уважно подивись, звідки зможеш виглядати того пройдисвіта. Проти КПП он невеликий провулок. Бачиш, там ростуть старі верби та вздовж огорож кущі жовтої акації. Між кущами розташовано декілька лавочок. Ти ж на змаганнях будеш зайнятий десь до обіду. Потім сядеш під вечір на лавочці, послідкуєш за КПП. Візьми запасні ключі, - простягла юнаку. - В холодильнику знайдеш, що пообідати. А зараз спокійно зайдемо на територію. Не дуже крути головою, щоб не привертати увагу. Я тобі цього «Друзя» покажу.

«Значить, позивний уже «Друзь», - вирішив не перепитувати дівчину Макс. - Нінель гарно придумала, як провести мене до містечка, а потім вистежити шпика. Відчувається, що має у таких справах певний досвід. Адже з провулка дійсно добре проглядається вихід з КПП. А за кущами мене не буде видно. Потрібно буде взяти якийсь журнал, чи газету і вдавати, що читаю».

Вони зайшли на територію та попрямували до складу. Це було звичайне військове містечко, яких ще з часів СРСР на Україні залишилось багато. За високою бетонною огорожею широка дорога вела від воріт до плацу, за яким височіла двоповерхова будівля штабу. Над штабом майорів жовто-блакитний прапор. З правого боку від дороги розташувались триповерхові казарми та будинки для офіцерів ДОСи. З лівого – парк техніки і склади. Продовольчий склад знаходився поряд з їдальнею. З його вікон добре проглядалась дорога від КПП до штабу.

Завідувач складом ще не прийшов.

- Почекаємо завідувача біля дверей, - тихо промовила дівчина. - Може й побачимо, як «Друзь» проходитиме до штабу. У командира щодня о восьмій нарада. Дивись. Он він розмовляє з комбатом першого батальйону. Високий чорнявий.

Макс впізнав свого колишнього сотника. Той курих цигарку і активно щось доказував іншому військовому. Макс зразу ж повернувся до дівчини.

- Він не повинен мене бачити. А я цього нахабу запам'ятаю. Обіцяю добре провчити.

Якраз підійшов завідувач складом. Макс одержав за «свою» перепусткою продукти та попрямував до будинку Нінель. Ходити по місту не наважувався, щоб часом не зустріти когось із знайомих.

Тут зателефонував «Добрий». Відчувалось: ще не відійшов від вчорашнього. Голос помітно заплітався.

- Ти куди пропав? Де спав? Мене ж «Кривий» попросив тобі допомогти. Пробач, що вчора так незручно вийшло. Ти не уявляєш, яка Настя ненаситна. Я й не вчувся, як заснув поряд з нею. Прокинувся недавно – тебе немає. Кажі, що потрібно зробити.

«Не дивно, що швидко та міцно заснув. Адже випив добряче. І дівчата не відставали. Нінель ледве дотягнув додому. Слава Богу, що виявилось: вона може допомогти з сотником. Ми зі Стеллою в Америці часто бували в ресторанах. Та вона алкоголю майже не пила. Хіба що трохи шампанського. От її подруга Люсі не пропускала жодної нагоди випити. Одного разу так непомітно мене підпоїла, що не вчувся, як відвезла до свого дому. Отямився з нею в ліжку. Вчасно прокинувся та втік. Навіть Стеллі боявся про таке розповісти. А на «Доброго» жодної надії. Може підвести у найвідповідальнішій ситуації. У таких одне в голові: де б швидше випити. Буду діяти сам. Продумати потрібно кожен крок».

- Дякую, друже, - не хотів загострювати ситуацію Макс. - Я уже вжив деяких заходів. Ніч переспав у Нінель. Поки що справляюсь самотужки. Якщо буде потрібно, я тобі подзвоню.

- Домовились. Ти місто знаєш? Не заблукаєш?

- Знаю, - збрехав Макс, щоб відчепитись. – Містечко маленьке. А де у вас спортивний зал юнацької спортивної школи. Я ж за легендою приїхав на спортивні змагання.

- Вони орендують зал у школі номер два. Це поряд з автовокзалом. Не помилишся, швидко знайдеш. Та ти ж приїхав без сумки. Де твоя спортивна форма?

«Дідько! Дійсно без спортивної форми, - спересердя плюнув під ноги Макс. – От що значить певний досвід контррозвідника у «Доброго»! Зразу ж вказав на суттєвий недолік. Нінель нічого не запитала. Та може запідозрити неладне. Потрібно зараз терміново зайти до магазину. Як легко «проколотись» на будь якій дрібниці. Якщо Нінель поцікавиться, скажу, що залишав сумку з формою у камері схову на автовокзалі».

- Вчора думав з тобою порадитись, - знайшовся хлопець. – Та не вийшло. А спортивну форму де можна купити?

- Біля міськвиконкому є торговий центр.

- Дякую, друже, за гарні поради, піду туди.

- Гарні поради безкоштовно не даються. З тебе пляшка! Увечорі заходь до мене. Такі справи відкладати надовго не можна. Невідомо, що нас чекає завтра-післязавтра.

- Якщо не прийдеться працювати й вночі, то зайду.

- Домовились, друже. Закуси теж захопиш.

«Що кому, а курці просо! – посміхнувся про себе хлопець. – Та з колегами потрібно налагоджувати теплі дружні відносини. Я ж нікого з них не знаю. Контррозвідники зазвичай працюють невеликими групами з двох-трьох осіб. З майором Сивим я був, як за надійною стіною. А тепер без напарника. «Кривий» лише командує».

Макс запитав у перехожого, як пройти до міськвиконкому, по дорозі трохи розглянув містечко. Вздовж вулиці за штахетними охайними огорожами тяглись одноповерхові, в більшості цегляні різноманітні будинки. Вікна, двері та ганки гарно пофарбовані. В кожному дворі росли плодові дерева, майже скрізь красувались виноградні лози. Вони уже були без листя. Та видно, що виноград сортовий. Лози сильні, не тонкі, порівняно короткі.

«Що буде з людьми, будинками, садками, якщо сюди прийдуть сепаратисти? Десятник «Сито» по телефону сказав, що сепари гатять з гармат та мінометів по мирних жителях. Руйнуються мости, будинки, газопроводи, лінії електропередач. Сотні тисяч людей стали біженцями. Невже знову повстане руїна, що була на Україні зразу після смерті Богдана Хмельницького і про яку писав видатний

письменник Михайло Старицький? З тієї руїни майже через п'ятдесят років підняв країну Іван Мазепа. Згодом знов після Полтавської битви москалі майже на три століття поневолили нашу козацьку державу, нещадно знущаючись з населення та запроваджуючи свою татаро-азіатську культуру і звичаї.

Не бути цьому! Український народ завжди поставав з попелу і скидав ярмо загарбників. Та скільки найкращих синів покладуть за це свої гарячі голови!»

Макс купив невелику спортивну сумку, спортивний костюм та через пів години був на квартирі Нінель. Вирішив: при затриманні сотника діятиме за обставинами. Подивився телевизор, пообідав, з годинку поспав і перед кінцем робочого дня уже сидів за кущами на лавочці неподалік КПП, читаючи журнал. Сумку з собою не брав. Він бачив, як з території разом з іншими вийшла Нінель. Вона на мить зупинилась, глянула у напрямку провулку і спокійно пішла геть. Спочатку виходили вільно наймані службовці, потім військові. Макс просидів до темноти, доки всякий рух через КПП не припинився, та «Друзя» так і не діждався.

«Можливо, пропустив його? Та вглядався ж у кожного. Такого високого чорнявого важко не помітити. Видно, він значно раніше вийшов, чи не повернувся з обіду. От роззява! Потрібно було спостерігати з самого ранку. Може у цього лантуха надзвичайна інтуїція? Адже на станції тоді здогадався і спритно втік. Сказано ж – шпик! Ну нічого, не на такого попав. Завтра зранку засяду».

Макс зайшов до магазину, взяв пляшку горілки, ковбаси, банку консервів «Шпроти», буханку хліба і пішов дякувати «Доброму» за поради. Вхідні двері були не зачинені. Хазяїн уже був вдома. Сидів сам у одній майці, трусах, дивився по телевизору футбол.

- Ледве тебе діждався, - повеселів «Добрий», коли Макс витяг з пакета все принесене і поклав на стіл. – У мене є консервовані помідори. Зараз принесу.

Вони випили по чарці, закусили. Від другої Макс відмовився під приводом, що він спортсмен. «Добрий» сам перекинув другу.

- Розповідай, що у тебе за завдання, - закурив він цигарку.
- Потрібно затримати заступника командира полку спецназівців. Це наш колишній сотник. Він російський шпигун.
- Як визначили, що шпигун? Застукали на гарячому?

- Передавав секретні дані по мобільному. Записали декілька передач і його вирахували. Я цього своєю цюгу уже один раз мало не затримав. Так утік, падлюка. Стріляв у мене.

- Він тебе знає в обличчя?

- Звичайно, був моїм сотником.

- Як же думаєш затримувати?

- У мене є револьвер. Заарештую і приведу до місцевого відділку СБУ. Тепер не втече!

- Ти з глузду з'їхав! Він же діждеться нагоди, виб'є з рук револьвер і знову поминай, як звали. Якщо перед цим й тебе не прикінчить. Наливай ще по одній та розповім, як зробимо.

Прийшлося хлопцеві вмочити губи до чарки і вислухати план «Доброго», який видався йому досить вдалим.

- Залишусь ночувати у тебе, - звернувся Макс до хазяїна. – А то Нінель не дасть виспатись. Минулу ніч не відчепилась.

- Гарна дівка! Та Настя краща. - ствердно цмокнув «Добрий». – У мене, так у мене. Лягай на другий диван. Туалет ти знаєш де.

Наступного дня Макс у куртці «Доброго» та фурику за пів години до початку робочого дня уже сидів на лавочці. Він побачив, як пройшла, оглядаючись, Нінель. Потім з двома військовими зайшов на територію «Друзь». Хлопець зателефонував «Доброму».

- Тільки що зайшов.

- Спостерігай, не відводзячи очей! Навіть до туалету не смій відлучатись. Припече - під себе роби. Я зараз прийду.

«Добрий» не забарився. Він приніс бутерброди з ковбасою та пляшку газованої води. Вирішили бутерброди поїсти в обідню перерву. «Добрий» почав розповідати якийсь анекдот, як Макс раптом його перервав, поклавши руку на коліно:

- Він виходить. Бачиш позаду товстого цивільного службовця йде високий чорнявий військовий

- У нашому відділку я переглядав його документи. Ніяким сотником він не був. Направлений сюди від штабу Сектору М. Там служив на посаді командира окремої розвідувальної роти. Характеристика дуже позитивна.

- Кажу тобі: точно наш сотник-шпигун. При його затриманні пропав мій майор Сивий. Напевне, загинув.

- Сивий пропав? – вразився «Добрий». - Це ж мій приятель. Ми

разом рік тому були на курсах. Жили в одній кімнаті. Не раз гарно випивали. Я приводив дівчат. А він чомусь утримувався.

- Потім розповім, як ми працювали.

- Діємо згідно домовленості. Я йтиму попереду сотника, ти ж натягни на очі фурик та йди позаду. Відійдемо метрів двісті від КПП і приставляй йому до спини револьвер. Побіжить – стріляй.

Шпигун розмовляв по мобільному, коли Макс позаду тихо:

- «Джміль», стояти! Не оглядатись! Побіжиш – стріляю!

Та «Друзь» ніби чекав цього. Він миттєво повернувся в пів оберта, вибив рукою у хлопця револьвер, сильно стукнув кулаком у груди та швидко побіг до провулка. Макс схилився і розгублено схопився за груди.

«Знову втече! Невже «Добрий» його впустить? Ніби ж все продумали. Та сотник, видно, пройшов гарну підготовку. Зразу ж зреагував. Що робити? Потрібно якнайшвидше знайти револьвер. Без нього нічого не вийде».

Макс оглянувся довкола. Револьвера ніде не було видно. Тим часом почувся постріл. Хлопець глянув у напрямку провулка і побачив, як сотник упав, мов підкошений.

«Добрий» поцілів! – зрадив хлопець. - Та де ж мій револьвер? Повинен був недалеко впасти. Он лежить на узбіччі за каменем».

Макс схопив зброю й бігом до провулка. А до сотника уже підбігав «Добрий». Раптом сотник повернувся на спину, підняв голову та вистрілив у «Доброго». Той скрикнув, схопився руками за ногу і присів. Пролунав другий постріл. «Добрий» викинув руку вперед, вистрілив та знову схопився за ногу. А сотник опустив руку. Макс уже підбіг до нього. Шпигун лежав на спині. Обидві руки у нього були прострелені. Він злісно просичав, не дивлячись на хлопця:

- На цей раз твоя взяла! Шкода, що я тебе не пристрелив тоді на станції! Пожалів на свою погибель. Та ми незабаром поженемо вас, бандерівців, на Київ, якщо не перестріляємо тут на Донбасі.

Припадаючи на ногу, підбіг «Добрий». Підняв наган шпигуна.

- Не дуркуй! Може ти й не винуватий. Розберуться. Давай руки, - «Добрий» витяг з кишені і замкнув на руках «Друзя» невеликі блискучі наручники. - Пішли до відділку.

- Ти зможеш йти? – запитав «Доброго» Макс.

- Яюсь докульгаю. Кістка ніби не зачеплена. Кров майже зупинилась.

- Посидь на лавочці. Я викличу «швидку».

- Та пішли. Затягнеться, як на собаці.

У прифронтовому містечку не дуже, але все таки боялись стрілянини. З навколишніх будинків до заарештованого «Друзя» ніхто не підійшов, не поцікавився. Лише від КПП військової частини прибіг захеканий черговий з синьою повязкою на руці, притримуючи рукою кобуру з наганом.

- Це ж наш заступник командира полку! - показав на «Друзя». – Чого він у наручниках? Що у вас сталося? Хто стріляв?

- Ми затримали підозрюваного, - показав посвідчення «Добрий». - Розберемось. Потрібно дещо з'ясувати.

- Так він же поранений! І у вас на нозі кров. Потрібна допомога? Викликати «швидку»?

- Не потрібно, поранення не смертельне, - виразно «Добрий». – Тут недалеко до СБУ. Самі справимось.

Через годину «Друзя» уже везли в УАЗику до штабу Сектору М.

Макс попрощався з «Добрим», подякував за допомогу і після обіду навідався до Нінель. Вона запитливо дивилась на хлопця.

- Ти не ображайся, що цю ніч не ночував у тебе – усміхнувся Макс. - Прийшлося багато попрацювати. Потім зайшов до «Доброго». Головне: «Друзь» більше ваш склад не потурбує.

- Сказали на КПП, що його заарештували. Ти про це щось знаєш? Може ти й заарештовував? – подивилась у очі.

- Та ні. Виглядав його на лавочці. А тут почувлись постріли. Раптом бачу: біжить «Друзь» і за ним двоє людей у штатському. Він упав та ніби відстрілювався. Незабаром повели «Друзя» під білі руки. Видно, не одну тебе він шантажував. Добре, що я не встряв у цю катавасію. Поїду до себе. Ти не ображайся. Мені потрібно бути вдома. Може ще й побачимось.

- Що, не зайняли перше місце? – запитала дівчина співчутливо.

- Виграли одну зустріч, а три програли. Потрібно тренуватись.

- Наступного разу приїдеш, зупиняйся у мене. Чекатиму, - пригорнулася до хлопця Нінель.

- Я тобі дуже вдячний! Ти гарна дівчина. Та за хворою мамою потрібно доглядати.

Макс по дорозі на автостанцію зателефонував «Кривому»:

- Ваш наказ виконав! Сотника заарештували й повезли до штабу Сектору М. Дуже допоміг «Добрий». Я б сам не справився.

- Дякую за службу! Повертайся на нашу квартиру і докладно все опиши у рапорті. Рапорт залишиш в шухляді стола. Та зразу ж на полігоні передивись записи пеленгатора переговорів по мобільних телефонах. Результати доповідай кожної доби о дев'ятій вечора. Щось запідозриш - телефонуй в любий час. Зараз твоє основне завдання - це робота з пеленгатором. Все! До зв'язку.

Хлопець нарешті перевів подих, оглянувся довкола. Надворі все було спокійно, ніщо не нагадувало про недавні смертельні постріли. Сонце над рудим териконом уже спускалось додолу, освітлюючи світло сірі рідкі хмари. Неподалік у дворі одного з будинків сорока сиділа на яблуні, де уже давно не було листя, та звисало декілька яблук. Вона час від часу стрекотіла і клювала яблуко. До неї підлетіла друга сорока й стала теж клювати. Максові навіть вчувся у роті солодкуватий приємний смак того перестиглого жовтого яблука. У кафе неподалік автостанції продавали пиво. Там біля столику товклись троє чоловіків. До одного підійшла жінка, почала тягти його за рукав. Чоловік упирався, щось їй говорив. Потім посковзнувся та впав на землю. Жінка допомогла йому піднятися, взяла під руку й вони пішли геть. По вулиці проїхала переповнена маршрутка. Місто жило своїм життям.

Макс вирішив зателефонувати Стеллі. Розмовляли англійською мовою. Стелла ніби трохи освоїла українську. Та з Максом по телефону завжди користувалась рідною.

- Мила, ти уже повернулась додому? - запитав турботливо.

- Ні. У нас тут ще є робота. Не знаю, коли й вирвемось. Волонтери, виявляється, скрізь потрібні, - не хотіла тривожити коханого снайперськими справами дівчина. - Як у тебе йде служба?

- Все добре. Уже навчився справно стріляти.

- Не голодуєш, не мерзнеш? Може зі знайомим волонтером передати тобі трохи харчів, грошей, теплу куртку?

- Нічого не потрібно. Нас уже забезпечують харчами та теплим одягом, - заспокоював дівчину Макс. - Куртка з капюшоном, не промокає, зимні берці. Одне погано – тебе давно не цілував.

- Я теж дуже скучаю, - мало не скрізь сльози відповіла дівчина.

– Не скоро, видно, зустрінемося?

- Так, люба, процес затягнувся. Більше не можу говорити. Цілую.

«Чого вона так затримується у цьому відрядженні? Перший раз поїхала й уже більше тижня не повертається. Голос якийсь у неї незвичний. Ніби щось не домовляє до кінця. Може мені здалося після сьогоднішніх подій. Я взагалі все більше входжу в роль контррозвідника. До всього ставлюсь з підозрою. Стеллі ж завжди довіряю, як і вона мені. Та про перехід на нову службу сказати не можу. Адже Сивий заборонив. Так і не знаю, що з ним сталося. А війна дійсно не припиняється. «Кривий» сказав, що Росія почала присилати неконтрольованими з нашого боку «гуманітарними» конвоями все більше зброї. Зразу ж після чергового конвою обстріли з боку сепарів значно посилюються. Особливо великої шкоди завдають обстріли з ракетно-артилерійських установок «Градів», «Смерчів». Гине багато наших хлопців. Російські шпигуни активізувались. Навіть дилетанту зрозуміло, що сотника обов'язково хтось з наших міг впізнати. Але його не відкликали. Заставили знову шпигувати у зоні АТО. Та бандюзі по заслугі. Мало не загинув. Будуть судити. Або обмінюють на когось з наших. Мені потрібно якнайшвидше набиратись досвіду, стати більш спритним. От і операцію по затримці «Друзя» продумав дуже погано. Якби «Добрий» не допоміг, сотник міг пристрелити. Поки що мені просто везе. Та везіння може в любий час відвернутись. В Інтернеті пошукаю статті про роботу контррозвідників. Розшифровка розмов з пеленгатора багато часу не займатиме. А в Інтернеті все можна знайти».

На полігон прибула нова сотня. Необтесаних добровольців було зразу ж видно по незграбному шикуванні та пересуванні часом не в ногу строем, зношеному спортивному вбранні, старих куртках та взутті. Вони ще не встигли схуднути від недоїдання та майже цілодобових тренувань. Макс запитав у одного хлопця, чи немає когось з Тернополя. Той сказав, що вони всі прибули з Рівного.

У комп'ютерному відділенні, де крім Макса працювало ще двоє, уже звикли до його частих відлучень без пояснень. У кожного своя служба. Тому жодних питань ніхто не задавав. Хлопець увімкнув свій комп'ютер, який завжди був під паролем, потім пеленгатор, надійно зачинений у тумбочці стола. Всунув у вуха «пігулки» наву-

шників. Прилад добросовісно повністю зафіксував їх недавнє спілкування зі Стеллою. Макс посміхнувся й видалив цей запис.

«Ще не хватало, щоб згодом хтось розшифровував та копався у нашій розмові. У пеленгатора досить об'ємна пам'ять, якої вистачить на місяці. А мене можуть послати на іншу ділянку роботи. Потім будуть допитувати, прийдеться виправдовуватись перед начальством, писати пояснювальний рапорт. Ми зі Стеллою домовились, що будемо перемовлятись дуже рідко, у разі крайньої потреби. Крім того, у мене тепер така служба, що дуже небажано виходити в ефір. Зрозуміло: адже агресор не дрімає. До ворога може потрапити моє прізвище. Росіяни зараз інтенсивно випробовують найновіше озброєння та електронну техніку. Про це не потрібно забувати. Широкодіапазонний пеленгатор перемовин по мобільних телефонах – надзвичайно важлива ділянка служби та велика підмога у нашій роботі. Тому буду день і ніч розшифровувати записані розмови. Це може врятувати життя багатьох людей».

Та засидітись на полігоні Макс не дали. «Кривий» сказав, що невдовзі пришле йому заміну, наказав за два-три дні навчити досконало працювати з пеленгатором.

- Тобі достроково присвоїли звання лейтенанта. Уже маєш певний досвід роботи. «Добрий» у рапорті дуже гарно описав твою активну участь у затриманні того поганця. Він уже повністю «розколовся» і здав своїх посібників. Незабаром одержиш наступне звання. У нас роботи по горло.

Того дня під час вечері Макс у їдальні зустрів повариху Світлану. Вона стояла на роздачі їжі. У новому коротенькому майже прозорому халатику, білій шапочці. Вії та губи гарно підмальовані. Чудовий рожевий манікюр. Все вказувало на те, що дівчина успішна.

- Ти куди раптово пропав? - засвітилися очі у поварихи. - Я постійно згадую тебе. Зайди, будь ласка, як раніше. У мене до тебе є негайна справа.

- Добре, - не хотів затримувати чергу та привертати увагу навколишніх хлопець. Він побачив, як на нього з-під лоба глянув високий юнак у камуфляжній формі. - Зайду й поговоримо.

«Знаю я твою «негайну» справу! – думав, як відірватись від поварихи Макс. - Знову захоче затягти до ліжка. Сказав же їй: у мене

кохана дружина, ми не можемо бути разом. Потрібно піти останній раз, все втлумачити. Щоб більше не зачіпала».

Після відбою пішов до їдальні. Небо вкрите густими хмарами, які гнали з півночі пориви холодного вітру. Жодної зірки не видно. Темно – хоч око виколюй. Адже на полігоні витримувався режим маскування, зовнішнє освітлення після вечері вимикалось. Почав накрапати дрібний осінній дощ. Макс натяг на лоба фурик, всунув руки до теплих кишень куртки. Двері до їдальні були не замкнені. Не встиг він переступити поріг темного коридору, як несподівано одержав сильний удар кулаком в обличчя. З очей сипнули іскри! Заболіло перенісся. Макс ледве втримався на ногах. Та й на цей раз виручив досвід юнацьких кулачних боїв. Він зразу ж стрімко з силою кинув кулак у темноту. Попав! Ніби у щелепу. Хтось зойкнув й повалився на підлогу.

«Кому тут на полігоні я завадив? – промайнуло в голові. – Про мою службу у контррозвідці ніби ніхто не повинен знати. Жодних конфліктів з хлопцями не маю. Комусь перейшов дорогу? Може хтось хоче щось вкрасти з харчів? Хлопці ж не доїдають. Деякі аж сині. Мало не хитаються. У зоні бойових дій, думаю, харчують краще. А полігон майже повністю забезпечують волонтери. Мій колишній десятник «Сито» щотижня одержував з дому посилку з салом. І то не допомагало. Ходив ночами до поварихи Насті підхарчовуватись. Ще й були сили для інтимних стосунків. Й мене привів до Світлани. Чого я тоді погодився, сам не знаю. Англійську мову вона так й не вивчила. Тепер ось знову запросила. Не потрібно було йти. Я ж на відповідальній службі. Що скаже «Кривий», побачивши розбите перенісся? Навіть якщо лише синець, то й він не зійде за тиждень. Прийдеться писати пояснення».

Тим часом з підлоги, впершись на руки та похитуючись, піднялась людина. Макс уважно придивився. Ніби той самий високий хлопак, на якого звернув увагу під час вечері.

- Ну ти й мастак! - витиснув тихо крізь зуби незнайомиць. - Гарно приклався. Невже займаєшся боксом?

- Боксом не боксом, а битись умію. Ти чого мене вдарив? Що тут робиш?

- До Світлани прийшов. Почув, що вона тебе запрошувала і ось дочекався. Здається, щелепа не пошкоджена. Та дуже болить.

- Ти що, до неї вчащаєш?
- Та оце вперше. Приглядався з тиждень. Вона мені все частіше посміхалась. Дай, думаю, зайду. Побачив, що й ти сюди прямуєш, і вирішив відвадити. Хочеш – йди до неї сам. А я – до казарми.
- Перехотів я теж, - потер понісся Макс. - У мене з нею нічого спільного. Це колишній мій десятник сюди ходив до іншої повари-хи. Попросила прийти сьогодні у якійсь справі. Тепер хай сама розбирається. У тебе запалити є? – запитав, коли вийшли з коридору надвір і продовжили тиху розмову хлопці. - Взагалі не палю, та може біль трохи втихомириться.
- Бери, - простяг пачку з цигарками хлопець. – Мій позивний «Смирний». А твій?
- Навіщо він тобі? - Макс потис протягнуту руку хлопцеві і посміхнувся, скривившись від болю. - Ти гарний «Смирний», коли зразу ж вирішив битись!
- Пробач, так вийшло. Із-за славної дівчини можна й побитись. На полігоні жодних розваг. Звичайно, ми тут не для того, щоб розважатись. Телевізор в казармі є. Та кров у хлопців буяє. Деякі уже грають в карти на гроші. Вчора двоє почали бійку. Один витяг ножа. Але розняли. Здається, серед добровольців затесались злочинці. Напевне, ховаються від переслідувань міліції.
- Все може бути. А ти чим займався раніше?
- Працював у Києві на фірмі за комп'ютером. Мав перспективу виїхати на роботу за кордон. А тут Асоціацію з Євросоюзом Янукович відмовився підписати. Я не витримав та пішов на палаючий Майдан. Коли розстріляли Небесну Сотню, одержав поранення. Майже три місяці лікувався. Тепер ось знову зі своїми хлопцями з «Правого Сектору». Не зупинимо ненависну російську погань, країна надовго втратить європейську перспективу.
- Тихо! Дивись, он хтось біжить, - пошепки Макс. Він побачив, як через огорожу швидко переліз чоловік і побіг повз них.
- Майже інстинктивно контррозвідник виставив ногу і чоловік опинився на землі. «Смирний» зразу ж схопив його за руки, затис на спині.
- Вставай! Ти хто? – рішуче Макс.
- Я з другої сотні доброволець, - відповів, озираючись на всі боки, ошелешений молодик.

«На полігоні зараз другої сотні немає, - згадав Макс. – Щось тут не так. Потрібно його відвести до відповідального чергового. Хай розбирається».

- Тримай його міцніше, - до «Смирного». - Пішли на КПП.

- Хлопці, чого на КПП? – запрочався молодик, намагаючись вирватись з рук «Смирного». - Мене накажуть. Можуть взагалі відрахувати. Що тоді скажу своїм? Я ж приїхав воювати з сепарами.

- Хватить сепарів й на тебе, - це уже Макс. – А зараз не опирайся. На КПП розберуться.

Відповідальним черговим був сотник п'ятої сотні «Мирон». З ним на КПП - ще двоє помічників чергового.

- Ви кого привели? І взагалі, що сталось? – черговий до Макса, якого не раз бачив у штабі полігону.

- Цей хлопак переліз до нас через огорожу. Ми курили біля казарми і його затримали. Каже: з другої сотні.

«Мирон» здивовано подивився на затриманого.

- Хто у вас сотник? – запитав лукаво, адже другої сотні не було.

- Не пам'ятаю позивного, - майже спокійно молодик. - Я тут всього два дні. Ще не призвичаївся.

- А твій, голубе, позивний?

- «Сірий».

- Відведіть цього «Сірого» до комірки і надійно зачиніть на замок, - черговий до помічників. - Та дивіться, щоб не вирвався. Завтра з ним поговоримо.

Коли вивели «Сірого», «Мирон» до Макса:

- Прийшлося з ним битись? Бачу: у обох трохи побиті обличчя.

- Та опирався, погань, - не хотів казати правду хлопець. – Ледве привели. Я зразу зрозумів - це якийсь зайда. Такої ж сотні немає.

- Дякую за службу! Твій позивний я знаю. А позивний товариша?

- «Смирний» - відповів той за себе.

- Йдіть відпочивайте. А то незабаром північ. Завтра стрільби на полігоні. Потрібно виспатись.

Вранці Макс у коридорі штабу несподівано зустрів «Смирного». Той, розглядаючи написи на дверях, шукав якийсь кабінет.

- Ти до кого? – потис йому руку.

- Мені потрібен «Томас». Ти не знаєш такого?

- Так я і є «Томас», - здивовано Макс. – Хто тебе прислав?
- «Кривий», - розглядав його з майже розкритим ротом вчорашній «знайомий». - Наказав прийняти у тебе справи.
- Не в коридорі ж будемо розмовляти. Пішли до нашого рідного комп'ютерного відділення. Начальник полігону знає, що будеш працювати зі мною?
- Я йому зразу ж доповів про своє прибуття.
- Скільки днів виділив тобі на навчання «Кривий»? – запитав Макс, коли вони сіли поряд за стіл. У відділенні вони були самі. «Томас» на службу завжди приходив значно раніше від інших.
- Два дні. Встигнемо?
- На комп'ютері, я зрозумів, ти працюєш добре. Мій пароль потім поміняєш. А ось роботу пеленгатора і розшифровку записів потрібно вивчити, - Макс дістав з шухляди прилад. - Особливої складності немає. Та обладнання закордонне. Написи, як бачиш, англійською. Пеленгатор я завжди тримаю замкненим у столі. Про нього ніхто, крім «Кривого», не знає. Тепер знаєш і ти. Я приходжу сюди майже на годину раніше, перекидаю записи до комп'ютера та потім спокійно розшифрую. Так потрібно робити й тобі. Пеленгатор повинен бути постійно ввімкнений. Пам'яті у нього достатньо на місяці роботи. Доповідати «Кривому» будеш щодня о дев'ятій вечора за допомогою ось цього спеціального мобільника. У разі потреби доповідай негайно. Така була команда.
- Так й мені наказано. Пеленгатор записує у широкому діапазоні частот? Адже мобільники працюють на різних частотах.
- Фіксує всі перемовини. Навіть записав мою розмову з дружиною. Тому своїм мобільним користуйся дуже рідко, не говори нічого лишнього. А то прийдеться писати рапорт з поясненням.
- Хто тебе контролює?
- «Кривий» про контроль нічого не сказав. Але раджу бути дуже обережним. Ти напевне чув, що недавно тут затримали російського шпигуна. Працюють вони дуже професійно. Адже йде війна. Ми ж лише вчимось, а вони давно навчені Чечнею, Грузією та іншими. Один робив свої повідомлення англійською мовою. Так майстерно маскувався. Довго розбирались.
- Ніколи не думав, що прийдеться займатись такою справою. Тут все записується на флешку? – розглядав пеленгатор «Смирний».

- На дуже сучасну флешку. Можна записати велику бібліотеку. Записи зашифровані. Дивись, - Макс увімкнув комп'ютер, - відкрити можна лише у цій спеціальній програмі. Нікому про неї не кажи. Розшифрував, занотував до записника, що потрібно для доповіді «Кривому», та розшифровку з комп'ютера видалив. У флешці всі записи залишаються. Видалити з неї не дозволяють. Май це на увазі. Попробуєш видалити, досвідчений фахівець все зрозуміє. Всі вторгнення до флешки у ній же й фіксуються.

- Дякую, друже, що про все так детально попередив. А то можна було б потрапити до великої халепи. У нашій роботі, знаєш, важлива кожна дрібниця.

- Ти мені вчора сподобався. Вранці розглядав синяк під оком. У мене давно таких не було. Хлопці запитували в казармі, чого і з ким почубився. Сказав: у темноті вдарився об косяк дверей. Здається, не повірили. Посміялись.

- Так й у мене щелепа болить. Побував майже в нокауті. Класичний був удар! Мов у Кличка. Покажеш?

- Увечері покажу. А зараз до роботи. У нас лише дві доби.

Вони зі «Смирним» ці дві доби були майже нерозлучні. Працювали за одним столом. Розшифровували записи пеленгатора. Готували доповідь «Кривому». Разом ходили до їдальні, вечорами дивились телевізор. Лише спали у різних казармах. «Смирний» виявився цікавим співрозмовником. Розповідав про величність духу учасників Майдану. Про надзвичайну організованість сотень та Самооборони, волонтерів, лікарів. Про товаришів, з якими там подружився. Один з них загинув. Він навчався у Київському політехнічному університеті. Добре знав Київ, любив місто, зустрічався там з дівчиною. Та вона ще до подій на Майдані виїхала працювати по контракту за кордон. Через два роки обіцяла повернутись. Поварихи Світлани Макс більше не бачив. І був радий, що не прийшлося їй щось пояснювати, чи виправдовуватись. Коли останній раз доповідав «Кривому», той запитав:

- «Смирний» повністю готовий тебе замінити?

- Так! В усьому добре розібрався. Він тямущий хлопець.

- Завтра о десятій ранку зустрічаємось в містечку на квартирі.

Всі особисті речі забрати з собою. На полігон більше не повернешся. Начальнику полігону доповідати не потрібно.

Макс розумів: наступне завдання буде більш важке і відповідальніше. Бойові дії на Донбасі стрімко розгорталися. З обох боків воювали десятки тисяч людей. Застосовувалось важке сучасне озброєння, яке бойовикам постачала Росія. Україна мала лише старі танки, броньовані машини піхоти БМП та гармати старих зразків. Застарілої авіації було дуже мало. Військово-морський флот майже повністю опинився у руках ворога. Коштів на виробництво нової техніки у бюджеті катастрофічно не хватало. Влада ввела військовий податок на зарплатню, закликала громадян з мобільних телефонів пересилати кошти на оснащення армії. Волонтери на базарах та вокзалах ходили зі скриньками та збирали кошти на війну. В областях створювались підрозділи Самооборони. Почали наводити елементарний лад у забутих бомбосховищах, перевіряти системи оповіщення про виникнення надзвичайних ситуацій. Ходили впевнені чутки про введення воєнного стану. Російська пропаганда на весь світ кричала, що в Україні йде громадянська війна. Українські політики запевняли: в зоні АТО проти законної влади воюють найняті Росією бойовики-терористи. Докладалось максимум зусиль, щоб Україна анулювала Асоціацію з Євросоюзом та відмовилась від намагання вступити до НАТО. У новообраній Верховній Раді п'ята колона Росії робила все, щоб не була створена широка владна коаліція. Долар стрімко зростав у ціні, а населення все біднішало.

Макс вийшов до містечка зразу ж з їдальні. На сніданок була ячмінна каша, полита зверху чайною ложечкою розтопленого маргарину, та солодкуватий чай зі скибкою білого хліба. Він надіявся, що на квартирі, як завжди, буде чим підкріпитись.

Пізня осінь, кінець листопада. Пориви холодного вітру. Сизі хмари швидко пливли низько над землею. Іноді пролітав сніг. Вздовж дороги рідкі голі кущі глоду, суха сіра висока трава. На чорних полях – жодної пташини.

Хлопець поправив на плечах лямки рюкзака, підняв комір куртки, засунув руки до кишень, прискорив ходу по підмерзлій з ночі твердій ґрунтовій дорозі.

«Телефонувати Стеллі не стану, щоб даремно не хвилювати. Про нове місце служби нічого невідомо. Може й десь поблизу буду. Хлопці уже давно воюють. «Сито» якось дзвонив. З нашого десятка троє загинуло. Один важко поранений. Ледве виходили у шпиталі.

Самого «Сита» куля дістала у ліву руку. Кістку не зачепила. Так він залишився у бліндажі командувати десятком. За тиждень рана затягнулась. Дуже допомогла волонтерка медсестра. Вчасно обробила рану, декілька раз перев'язувала. Сказав: майже не відходила від нього. «Сито» у своєму ампула. Зачарував дівчину. А я байдики б'ю. Ну затримали колишнього сотника, знешкодили шпигуна. Навіть не знаю, чи виказав він щось важливе. «Кривий» похвалив. Та порівняно із заслугами «Сито» і хлопців про це смішно комусь розповідати. Подумають: сидів у тилу на печі, коли інші гинули. Буду просити «Кривого» направити мене до АТО. Та про свої наміри жодного слова Стеллі».

Коли в містечку проходив повз автостанцію, звернув увагу, що там людей майже не було видно. Стояла лише одна порожня маршрутка. На вулицях теж один-два перехожих. Чув на полігоні, що мешканці масово покидають обжиті місця, беруть з собою саме необхідне і виїжджають з Донбасу до Харківської, Дніпропетровської, інших ближніх областей та Центральної України. Люди розуміють: швидкого завершення війни годі чекати. Після того, як бойовики зруйнували майже всі місцеві телевежі, Росія за допомогою пересувних ретрансляторів активно зомбує місцеве населення своїми теле- та радіо програмами. Пошта практично не працює. Постійні перебої з доставкою хліба, інших продуктів харчування. Почала процвітати контрабанда. Ціни на все значно зросли.

Макс зайшов до квартири, забрав з потайного місця зарплатню за минулий місяць. Банкомати у містечку не працювали. До банку ходити – можуть вирахувати, що служить у контррозвідці. Тому зарплатню «Кривий», чи хтось інший приносив на квартиру. Відкрив холодильник, де раніше завжди була ковбаса, сало, тушонка, інші консерви. Цього разу - майже пусто. Лише шматок сала, декілька цибулин, пляшка газованої води та пакет з надрізаною буханкою чорного хліба. І за це дякувати! Хлопець перекусив сала з цибулею, включив телевізор. Йшов старий російський фільм про Петра Першого, цього душителя всього українського. Адже українські полки козаків вважались найкращим військом і постійно залучались до чисельних війн царя. А при будівництві Санкт-Петербургу від непосильної праці, недоїдання та хвороб загинуло декілька десятків тисяч запорожців. Гетьман Мазепа вирішив вирвати Україну

з російських «обійм». Не вдалось. Макс перемкнув на іншу програму. Там виступав зі своїми надзвичайно брехливими «коментарями» пресловутий кремлівський політичний оглядач Кисельов. Хлопець з огидою зразу ж вимкнув приймач.

«Кривий» запізнився на пів години. Завжди акуратний, на цей раз він був не голений, під очима набряки втоми. Та настрої бадьорий. Він міцно потис руку хлопцеві.

- Годі тобі копатись у чужій білизні, аналізуючи в основному особисті перемовини з мобільних телефонів. Є справжня робота. В зоні АТО створюються і воюють батальйони грузинів, чеченців. Це для нас певна допомога та головне – політична підтримка в очах усього цивілізованого світу. Іноді бувають випадки, коли до їх лав потрапляють злочинці, справжні бандити. Один з них нещодавно намагався убити, та лише легко поранив командира грузинського батальйону. Направляєшся туди. Потрібно оперативно розібратись в особовому складі. Діяти дуже обережно, акуратно. Не наламай дров лишніми підозрами. Кавказці - народ дуже гордий. Образ не прощають. У тебе практично вища освіта, одружений, побував у різних життєвих ситуаціях. Впевнений: зможеш розібратись. Наган поклади до внутрішньої кишені куртки. Все може бути.

- Невже їх не перевіряє СБУ? У них же можливостей значно більше, ніж у нас. Це ж іноземці. Картотеки на них жодної. Напевне, можна було б звернутись до Інтерполо. Навіть не знаю, з чого потрібно починати.

- Звернутись до Інтерполо – це офіційно визнати, що у нас воюють іноземні найманці. Фактично воно так і є. Ми ж їм платимо зарплатню. Даремно голови під кулі ніхто не підставлятиме. Та до найманців в усьому світі, особливо в Європі, відношення дуже негативне. Тому влада заявляє, що в зоні АТО є іноземні добровольці. Вони так і рахуються за всіма документами.

- То на них є якісь папери? Тоді буде легше працювати.

- Ніби повинні бути. Розберешся на місці. Виїжджаєш зараз маршруткою. Штаб батальйону знаходиться ось у цьому містечку, - показав на карті «Кривий». - Візьми з собою сала, хліба. Останнім часом продуктів нам чомусь не поставляють. На всякий випадок ще раз попереджаю: жодна жива душа, навіть дружина не повинна знати про твою роботу. Ворог використовує найменший натяк, щоб

якомога більше нам зашкодити. Даю тобі місяць на виконання. Доповідати, як і раніше, коротко о двадцять першій годині кожного дня. У разі необхідності – в любий час. Харчування – зі штабом батальйону. Командир про твоє прибуття знає. Обіцяв підтримати. Адже це робота у його ж інтересах.

Маршрутка проїхала через декілька блок-постів, де уважно перевіряли документи, у вказане містечко не заїхала. Водій сказав, що там ідуть бойові дії. Дійсно, зі сходу час від часу чулися постріли важких гармат. Максу підхопив свій невеликий рюкзак і вистрибнув з маршрутки. Прийшлося майже п'ять кілометрів йти пішки. Та він завжди любив пройтись по свіжому повітрі. Колись гарна дорога з асфальтовим покриттям була вся у вирвах та вибоїнах. Добре, що хоч не прийшлося йти по багнюці. Минулої ночі пройшов дощ. На зарослих травою та невисокими кущами терену і глоду обочинах стояли невеликі калюжі. Біля деяких весело стрибали та цвірінькали горобці. Навіть у цю пору року вони тут знаходили якусь поживу. Напевне – насіння трав, червоні ягоди глоду.

«Горобцям до війни зовсім байдуже. От кому весело живеться! Сполохають в одному місці, вони перелетять в інше. Саме головне - було б щось поклювати. Навіть взимку вони ніби не мерзнуть та знаходять їжу біля будинків, у інших місцях, де збирають сміття. Колись в Маямі ми зі Стеллою були у природничому музеї. Сучасна шестиповерхова велична скляна будівля майже у центрі міста. Всі просторі кімнати під стелю заповнені різноманітними та надзвичайно цікавими експонатами. На першому поверсі розміщені різні геологічні породи, викопні скам'янілі рештки тварин, рослин. На другому – риби, морські істоти, водорості. Є навіть чучело дельфіна та зменшений макет кита. На третьому поверсі – рослинний світ. Експонуються хлібне дерево, евкаліпт, рослини, що поглинають комах, невеликих плазунів. На четвертому – птахи. Є чучела соколів, орлів, декілька десятків видів папужок, чорна та сіра ворони, сороки, галки. Та найбільше мене вразило, що існує більше десяти видів горобців! Сільські, міські, польові, печерні, лісові, європейські, азійські та інші. Всі вони схожі між собою, та є відмінності. До них ніби відносяться і чубатенькі попелюхи. Якщо горобці пересуваються по землі, стрибаючи на двох лапках. То попелюхи переставляють лапки. Я це помітив вдома ще в дитинстві. На п'ятому поверсі вразив

тваринний світ та плазуни. В повний зріст стоїть з великими бивнями мамонт, слон, носоріг, з розкішними рогами олень, лежать чорна пума, плямистий леопард, кликастий лев, на повну довжину крокодил, вовки, лисиці, різноманітні отруйні змії, удави, ящірки. І на шостому поверсі – тисячі різнокольорових та різних за розмірами комах! Сотні видів метеликів, мухи, оси, комарі, цвіркуни, велика зелена сарана, кліщі. Навіть українські шершні там є! Бджіл біля двадцяти видів. Ми з розкритими ротами розглядали та фотографували все це природне багатство більше пів дня. Враження було надзвичайне. Показував у Тернополі фото батькам, бабуні з дідом. Вони у захваті лише хитали головами, розпитуючи про вперше побачене».

Незабаром завиднілись цегляні одноповерхові будинки містечка. По дорозі не зустрів жодної людини. Містечко теж ніби вимерло. Та постріли з гармат і вибухи снарядів чулись все чіткіше. У центрі біля двоповерхової будівлі без вивіски стояв середнього віку військовий у новій камуфляжній формі з автоматом. Він зразу ж повернув голову до Макса.

- Не знаєте, де штаб батальйону? - звернувся до нього хлопець, розглядаючи старі сірі будівлі, над двома з яких майоріли синьо-жовті державні прапори. Половина вікон у одному були вибиті.

- Навіщо тобі? – з викликом військовий, розглядаючи хлопця. – Документи є, чи направлення? А то тут різні шукачі ходять.

Макс показав посвідчення.

- Проходьте, друже лейтенанте, до того будинку, - зразу збавив тон і показав очима на один будинок з прапором чоловік. - Там на другому поверсі.

Хлопець піднявся на другий поверх. Та четверо давно не фарбованих дверей, на яких не побачив жодного напису, були зачинені. На стукіт ніхто не відчинив. Він вийшов надвір. Військовий з автоматом стояв на тому ж місці.

- Там нікого немає. Не знаєте, де знайти командира, начальника штабу, чи заступника? Мені вони конче потрібні.

- Усі десь на передовій. Повинні бути, коли стемніє.

- Ви вартовий? Не можете комусь з них зателефонувати?

- Тут телефонують лише з дозволу безпосереднього командира.

На першому поверсі є кімната відпочинку. Я вам відчиню і там зачекайте.

Вартовий провів Макса, відчинив одні з дверей. У невеликій кімнаті посередині стояв круглий стіл без скатертини. На столі попільничка з недопалками. За ним три стільці. Під однією стіною був розкладений старий диван, накритий ковдрою. Біля заштореного незрозумілого кольору порт'єрами вікна стояла тумбочка.

- Тут є електричний чайник. Он на тумбочці. – показав рукою чоловік. - Він уже з водою. У тумбочці знайдете чашку. Можете нагріти води, якщо в електромережі є напруга. В обід ще була. До жалю, кава та чай закінчились. Чим багаті, тим і раді. Відпочивайте. З'явиться хтось з начальства – я доповім.

Нічого робити. Потрібно чекати. Макс увімкнув електрочайник, витяг з рюкзака і відрізав своїм складним ножиком шматок сала, краєць хліба, перекусив, запив гарячою водою. Цукру не було.

«Чому не взяв декілька цибулин? - подумав з жалем. – У холодильнику ж були. З цибулею сало значно смачніше. Там й почата коробка чаю стояла. Наступного разу потрібно добре думати, чим харчуватись. Відомо ж: продукти у війська постачаються погано. Все ще надіються на волонтерів. Он і Стелла зразу плела маскувальні сітки, а зараз збирає та готує до відправлення продукти, консервацію. Чи не жалкує, що залишилась у чужій країні, помінявши звичне сите, спокійне американське життя на українське, дуже тривожне та майже напівгоłodне? Живе тут з моїми батьками. Чи звикла до нашої простої їжі? До квашених огірків і помідор, смаженої картоплі та макаронів, заправлених салом. Не без того, щоб мати не зварила вареники, чи не спекла пиріжки. Та смаколиків кожного дня готувати не буде. Не хватає коштів. Сама ж Стелла куховарити практично не вміє. Виросла у заможній родині. Американці в основному харчуються напівфабрикатами. Не умовив її, щоб повернулась до Маямі. Тепер дуже жалкую».

З такими думками хлопець поклав голову на руки і задрімав прямо за столом. Приснився сон. Ніби вони зі Стеллою та її братом Томасом на вітрильнику в неозорому океані. Берега не видно. Лягідні сині хвилі повільно похитують біле вітрило. У безхмарному блакитному небі світить ласкаве привітне сонце. Від тихої води яскраві промені відбиваються прямо до очей. Над вітрильником літає

декілька чайок. Весела Стелла у чудовому червоному купальнику сидить на кормі, хлюпає у воді ногами та кидає вгору чайкам кусочки хліба. Птахи радісно кричать і спритно ловлять їх майже у повітрі. Томас перекидає вітрило на інший бік, щоб зовсім стишити хід та поміняти курс. Макс йому допомагає. Раптом щось ударило по палубі. Томас запитливо дивиться на Макса і незрозуміло знизує плечима. Знову дрібний гучний стукіт.

Макс прокинувся від близьких автоматних пострілів. У кімнаті було майже темно. Він піднявся, підійшов до вікна та трохи відхилив порт'єру. Надворі нікого не було видно. Лише біля вхідних дверей будинку на асфальті лежав військовий. Хлопець витяг наган, зняв з запобіжника, обережно вийшов на вулицю. Чоловік лежав обличчям донизу і не подавав ознак життя. Права рука була під ним, ліва відкинута в бік. Макс пощупав пальцями на шиї. Пульсу не відчувалась. Вражений хлопець всунув наган до кишені, повернув тіло на бік і зразу впізнав вартового біля штабу. Автомата поряд не було. На асфальті велика пляма крові. Макс згадав, що йому не дали жодного телефону командування батальйону. Хлопець вирішив тіло загиблого залишити на місці. Коли хотів зайти до будинку і повернувся до дверей, позаду хтось голосно рішуче вигукнув:

- Руки догори! Стояти на місці! Ворухнешся – буду стріляти!

До нього підбігло двоє.

- Поволі повертайся! – той самий голос з відчутним грузинським акцентом. – Що сталось? Ти хто? Документи є?

Перед Максом стояв високий чоловік у новій камуфляжній формі, схожий на грузина. Декілька метрів позаду – ще один середнього зросту військовий з наставленим на нього автоматом.

- Я до вас у відрядження, - показав розгорнуте посвідчення хлопець. - Вартовий розмістив мене у кімнаті відпочинку. А сам, бачите, загинув. Я заснув і прокинувся, коли стріляли. Що тут сталось, не бачив. Вийшов допомогти. Та пізно.

- «Доміно», - звернувся грузин до товариша. – Розпорядись, щоб забрали вартового. А ми з хлопцем зйдемо до штабу.

Грузин пішов попереду, запросив Макса йти за ним. Піднялись на другий поверх. Грузин відчинив ключем одні двері, увімкнув світло. Штабом служила велика кімната, у якій стояло чотири столи. На столах майже нічого не було. Лише пусті пластикові підставки для

паперів. У кутку невеликий простий сейф, на якому зверху стояла радіостанція. Поряд лежали навушники.

Грузин розстібнув куртку, сів за один стіл, рукою запропонував Максусісти на стілець біля столу. Подивився хлопцю у вічі.

- Я командир батальйону. Позивний «Амір». Твій знаю: «Томас». Мені телефонували з приводу твого приїзду. Потрібна допомога, щоб хоч трохи розібратись, що за добровольці прибули до нас останнім часом і продовжують прибувати. З тими, хто приїхав два-три місяці тому, ми уже розібрались у ході боїв. Нових зовсім не знаємо.

- На них є хоч якісь документи?
- Особистих справ жодних.
- А паспорти, чи якісь посвідчення?
- Й паспорти не у всіх. У декого письмові рекомендації, а то - усні від відомих мені, чи начальнику штабу людей. У нас, грузинів, здавна так: передав привіт від знайомого, значить надійна людина. Та бачу: на війні довіряти усім не можна.

Надворі знову почулись постріли. До кімнати вбіг «Доміно».

- «Аміре»! - вигукнув він схвильовано, - зателефонував командир першої роти «Данило». Через їх позиції з боєм прорвалася дивесійна група сепарів у складі приблизно десять осіб. Двоє з них загинули, а інші побігли у напрямку нашого штабу. Напевне, це вони й убили вартового. Зараз знову хтось стріляв. Потрібно терміново зайняти оборону та викликати підмогу. А то можуть увірватись до нашого приміщення.

- Ти вхідні двері зачинив? - «Амір» вимкнув світло, витяг з кобури наган і став обережно заглядати збоку у вікно. - Надворі чужих не видно.

- Лише причинив. Ключа немає, - це «Доміно».
- Спускайся вниз та чимось заблокуй двері, - наказав «Амір». - Залишайся там. Стріляй у кожного, хто намагатиметься прорватись всередину. Ось тобі ще один ріжок з набоями до автомата. Гранати у тебе є. «Томасе», ти відчини половину другого вікна, ставай з наганом збоку, теж відстрілюйся. Не дуже висовуйся!

«Амір» витяг та увімкнув мобільний.

- «Данило», сепари уже біля штабу. Ми зайняли оборону. Терміново направ до нас перший взвод.

З першого поверху почулось декілька пострілів. Потім гучно вибухнула граната і все затихло.

- Ми повинні протриматись до прибуття підмоги, - повернувся до Макса «Амір». - «Доміно» досвідчений воїн. Не пропустить.

«Сепарів, як доповіли, не менше восьми, - розмірковував «Томас», - а нас лише троє. Внизу - один «Доміно». Важко йому буде. Гранатою підірвуть двері, якщо уже не підірвали. Від осколків «Доміно» може загинути. Тоді настане наша черга».

- Давайте зачинимо двері, - звернувся до «Аміра», - зсунемо до них усі столи. Якщо сепари прорвуться, легше буде захистити штаб. Адже штаб – їх мета?

- Так, вони рвуться до штабу. Ми уже декілька раз міняли його розташування. Та серед місцевого населення, давно відомо, є шпигуни. Вони й повідомляють зразу ж про місце знаходження нашого штабу. Списки особового складу я ношу при собі. А ось оперативні карти та накази у сейфі. Потрібно, щоб вони не попали до рук ворога. В крайньому разі спалити. Ключ у начальника штабу. А він на позиціях. Ти правильно міркуєш: заставимо столами.

«Амір» замкнув ключем двері. Та коли вони разом взяли за перший стіл, у коридорі швидко пробігло декілька людей.

- Де тут головна кімната? - запитав хтось дзвінко.

- Невідомо. Потрібно подивитись в усіх, - пролунала відповідь басистим прокуреним голосом. - Нас цікавлять штабні документи та гроші. Відкрито на столі вони не лежать. Гроші на зарплатню вчора привезли. Будемо шукати сейф.

- А ключі від нього?

- Підірвемо гранатою. Це повинен бути простий канцелярський сейф. Якщо банківський – граната його не візьме. Я з особистого досвіду знаю. Приходилось підривати.

Почулось, як ударом ногою розчинили одні двері, потім інші. Та тут зразу ж надворі пролунали постріли.

- Усім на підлогу! – скомандував той же басистий голос.

- Станемо збоку від дверей, - тихо майже на вухо Максусу сказав «Амір». - Я стрілятиму по них через двері в один бік, ти – в інший.

Уже після перших їх пострілів у коридорі закричало двоє, чи троє людей, почувся тупіт тих, що втікали. Вибухнула граната. виявилось,

стріляючи, підмога уже вдерлась до коридору. Через хвилину, яка для Макса тривала довго, за дверима пролунало:

- «Аміре», ти живий?

- Живий! «Данило», ви вчасно допомогли, - зразу ж відчинив двері командир.

До кімнати вскочив молодий військовий з автоматом. За ним ще двоє бійців.

- А це хто з тобою? – показав перший очима на Макса.

- Помічник куратора з Сектору, - видно, не хотів розкривати місію контррозвідника «Амір». - Дякуючи йому, ми протримались. Я б один не справився. Серед наших є втрати?

- Убитий вартовий штабу, двоє поранених. «Доміно» посікло осколками ногу. Хлопці там роблять йому перев'язку.

- А сепари?

- Шестеро загиблих.

- Ти на кого залишив роту? Я наказав направити лише перший взвод. Ти ж знаєш: обстановка зараз дуже напружена.

- Вона весь час не проста. А довірити життя командира батальйону я нікому не міг. Там за старшого «Петрі». Він справиться. Його з першого ж дня слухають навіть новоприбулі.

- Добре, убитих винесіть надвір, поранених доставте до санінструктора та швидше повертайся на позиції. Сепари можуть знову спробувати прорватись. Вчора було три атаки. Біля вхідних дверей всередині приміщення залиши вартового. Пароль «Муса». Заміну йому пришлеш вранці о восьмій годині.

- Слухаюсь! Вартовим залишиться «Фікус», - показав «Данило» на одного з бійців. - Замінить його завтра «Покер», - показав на іншого. - Інструктаж з ними проведу вниз. За мною, - скомандував командир роти до бійців і вони всі швидко вийшли.

- Вмикати світло не будемо, - звернувся до Макса «Амір». - Невідомо, чи всіх сепарів знешкодили. Пішли до моєї кімнати відпочинку. Вона тут же на другому поверсі. Мені так зручно. Відпочиваю поряд зі службою, та ще й під охороною.

«Амір» замкнув штаб. Вони в темноті пішли у кінець коридору. В одній з кімнат двері були вибиті.

- Начальнику штабу прийдеться ремонтувати двері, - показав

рукою комбат. - Він теж живе тут. На першому поверсі розташований невеликий склад забезпечення. Все під руками.

Вони зайшли до дальньої кімнати. У темноті Макс розгледів посередині стіл, два розкладених дивани під боковими стінами та шафу біля дверей. «Амір» увімкнув настільну лампу, що стояла на тумбочці поряд з шафою. Світло від лампи було направлено до дверей. Єдине вікно наглухо зашторене портьєрами.

- Зараз щось перекусимо, - хазяїн включив електрочайник. - У мене є ковбаса, хліб. Наріж, будь ласка. Ще залишилось пів пляшки коньяку, - дістав все з тумбочки та положив на стіл «Амір».

- А у мене – сало, - це уже Макс, дістаючи згорток з рюкзака та нарізаючи закуски. - На дорогу більше нічого не встиг взяти. Прийшло швидко виїжджати.

- Українське сало – це ж дуже смачно! Ковбаса уже приїлась. Комбат налив по пів склянки коньяку.

- За знайомство! - стукнув легенько він своєю склянкою об склянку Макса. - Відчуваю, ти недавно на цій службі?

Макс трохи відпив коньяку, подивився на «Аміра».

- Невже видно, що зовсім молодий контррозвідник?

- Досвідчене око все бачить. Закордонні берці. Штани в них заправлені не так. Футболка під курткою не армійська. Та саме головне: любиш іноді вставляти свої «п'ять копійок» у роздуми значно старшого начальника. Кажу це тому, що тобі прийдеться розмовляти і вивчати тих, хто понюхав бойового пороху. Хлопці злі на тиловиків, які не забезпечують продуктами, одягом, боєприпасами. Надворі морози, а зимніх курток, штанів немає. Очікую від тебе справжньої допомоги у вивченні особового складу. Нам із заступником та начальником штабу не до цього. Все направлено на основну задачу – за будь яку ціну стримати ворога, який намагається прорватись якомога далі на нашу територію.

«Він правий. Серед військових я повинен виглядати таким, що уже побував в боях. Адже приїхав до бойової частини. Ворожий розвідник зразу ж міг мене вирахувати. А в розмові зі старшими командирами в основному слухати, не розпитувати та відповідати, коли запитують. Вчасно комбат вказав на мої недоліки. Давно пора набиратись досвіду».

- Вдячний вам за такі доречні зауваження. - доїдав хлопець

шматок сала.

Коли комбат хотів налити ще коньяку, Макс рішуче наклав склянку долонею:

- Дякую, я випиваю зовсім мало. Стараюсь тримати спортивну форму. По закінченні бойових дій продовжу займатись баскетболом. У мене колись в університеті непогано виходило. - Хлопець не хотів розповідати про успішні ігри за фірму в Америці, де баскетбол вважається одним з улюблених занять молоді після хокею, великого тенісу та регбі.

- Схвалюю! Колись давно я грав у волейбол. Мав перший спортивний розряд. Тепер – служба, - налив собі ще пів склянки комбат. - Після важкого дня хочу трохи розслабитись. Ти лягай на тому дивані, - показав рукою. - Там є ковдра і подушка. Встаємо о сьомій. О восьмій міняється вартовий і у мене, якщо на передовій більш-менш спокійно, нарада. Ти теж там повинен бути присутнім. Представляю тебе, як і сказав ротному, помічником куратора зі штабу Сектора. Дозволю проводити бесіди з командирами та бійцями. Прошу бути надзвичайно уважним. Не дай Бог узнають, що контррозвідник, з жодного не витягнеш й слова. Особливо придивись до «Петрі» з другої роти. Дуже швидко завоював авторитет серед бійців. Можливо, й ротний теж під його впливом.

З лінії розмежування доносились часті вибухи мін та артилерійських снарядів, працювали автоматичні гранатомети.

- Недавно кордон перетнув «гуманітарний конвой» росіян ніби, як вони кажуть, з продуктами та медикаментами, - комбат допив коньяк, - і обстріли стали значно частішими. Адже цими конвоями постачаються в основному боєприпаси. Навіть Міжнародний «Червоний хрест» перевірити вантажі не в змозі. Наших представників на пункті перетину конвоєм кордону взагалі немає.

- А розвідка що каже?

- Наша розвідка, як і Збройні сили, розвалена. У Головному управлінні розвідки до самого Майдану керували росіяни. Тому всі дані по особовому складу та агентурі опинились в Кремлі. Навчити нових розвідників складно, довго. На росіян же працює, як я тобі казав, навіть місцеве населення. Ми у них ніби на долоні. Сьогоднішній напад на штаб – цьому доказ. Їх диверсійно-розвідувальні групи часто балками та ярами спокійно проходять через наші по-

зиції. А про українських диверсантів і розвідників жодної чутки. Адже в тилу сепарів можна було б давно організувати щось на зразок партизанських угруповань. Потрібно ж порушити залізничне сполучення, підривати там бойову техніку, склади боєприпасів, паливо-мастильних матеріалів, проводити диверсії безпосередньо серед бойовиків. А вони в тилу почуваються дуже спокійно та впевнено. У себе ж вдома! Вся місцева міліція й СБУ з самого початку на їхньому боці. Більшість навіть давно воюють проти нас. Одиноких патріотів постійно арештовують. У Донецьку і Луганську працюють створені ними служби безпеки, організовані катівні. Ти напевне й сам про це знаєш. Лягай спати. Завтра важкий день. Запиши номер мого мобільного. Вечорами доповідатимеш результати. Житимеш тут, у моїй кімнаті. Місця для обох достатньо.

Ранкову нараду зі штабістами та командирами рот «Амір» провів швидко. Розповів про напад на штаб. Подякував ротному «Данилі». Вислухав доповіді командирів підрозділів і поставив завдання. Представленого «Томаса» присутні розглядали дещо здивовано. Видно, «кураторів» тут давно не бачили.

- Наказую допомагати і не перешкоджати роботі «Томаса». В штабі Сектору повинні знати справжній стан речей. Там все ще надіються на волонтерів, нормального постачання немає. Залучати його до бойових дій категорично забороняю. На сьогодні пароль по батальйону «Долина». Нарада закінчена. Всім по місцях!

Макс за порадою комбата вирішив придивитись до «Петрі». Тому попросив командира другої роти «Данила» взяти його з собою. Це був атлетичного складу середнього зросту чоловік років тридцяти. Ніс горбатий, мов у орла, тоненькі чорні вуса молодого грузина. Макс увін зразу сподобався відвертістю і доброзичливістю. Вони зразу перейшли на ти.

- Що ти хочеш подивитись у моїй роті? - запитав «Данило».

- Комбат сказав, що друга рота найбільш організована, командир відповідальний. У нас же далеко не всі такі. Он у батальйоні «Айдар» поміняли двох ротних. Пили з бійцями, приводили дівчат. Нових командирів рот підібрати не просто. Учаться воювати у ході боїв. Це призводить до великих втрат серед особового складу. Може придивлюсь до твоїх командирів взводів. Когось рекомендувати на більш високі посади. Не підкажеш, з ким переговорити?

- Наша рота серед інших особливо не виділяється. На позиціях окопались, побудували бліндажі, тримаємо оборону впевнено. Сепари це давно відчули, шукають більш слабкі місця. Для ротного дуже важливо, щоб навіть при його відсутності не порушувалась дисципліна та виконувалась задача. Є у роті взводний, що переріс посаду. Його хоч зараз можна висувати на командира роти. Вчора я «викурював» сепарів, коли вони напали на штаб, так роту впевнено залишив на нього. Має військову хватку і авторитет серед хлопців. Не хотілось би його відпускати. Ти придивись до нього.

- Звідки прибув до АТО? Який позивний?

- «Петрі». Прибув ніби з Кутаїсі. В Грузії після Саакашвілі почали переслідувати його однодумців. Частина виїхала за кордон. Багато з них воюють у нашому батальйоні.

- Чому ти кажеш, що ніби з Кутаїсі? Документів у нього немає?

- У нас на багатьох жодних документів, чи якихось паперів.

Один боєць сказав, що знає його, поручився. Так і прийняли. Через місяць став взводним. Дисципліна у нього залізна! Спочатку застосовував елементарний мордобій. Двох бійців побив добре. Інакше не можна було навести порядок. Тепер слухають з пів слова. В інших взводах, дякуючи «Петрі», дисципліна значно підтягнулась.

«Мордобій застосовували ще в часи Тараса Шевченка, - пригадав Макс. - Серед наших добровольців та військових про такі «методи роботи» з особовим складом не чулось. Потрібно до цього «Петрі» добре приглянутись. А то його «методика» може швидко поширитись на інші батальйони. Хлопці почнуть розбігатись. Доповім «Кривому» про те, що робиться у грузин».

- Комбат про мордобій знає?

- Я йому особисто ніколи про це не доповідав. Для мене головне, що у роті дисципліна, порядок, позиції тримаємо. Он як швидко вибили сепарів зі штабу. А могли втратити комбата. Він у нас тямущий. Військову справу знає добре. В Грузії командував полком!

- А інші командири взводів справляються? Хочу з усіма переговорити. Ваш батальйон створено недавно. Потрібно вивчити стан речей в усіх ротах та взводах.

- У третьому взводі позавчора один боєць самовільно покинув позиції, пішов купити цигарки до села в тил. Був відсутній три години. Я оголосив йому п'ять діб позачергових нарядів, з особовим

складом провів бесіду. А так останнім часом без особливих пригод. Хлопці розуміють – війна. Тут не до гульок, чи компанійських випивок. Буває посваряться, чи навіть трохи почубляться. Адже ситуація напружена, нервова. Воюємо лише карабінами, автоматами та гранатами. Техніки і артилерії - жодної одиниці. Та колективних бійок давно немає. За командирами взводів вживання алкоголю не спостерігаю. Хіба що на дні народженні потрохи.

- Коли скажеш взводним про мою роботу? Щоб не перешкоджали проаналізувати стан речей. Все це робиться, щоб їм допомогти, краще згуртувати підрозділи.

- О десятій годині на нараді.

Як з'ясувалось, «Петрі» був командиром другого взводу. Щоб не викликати у нього та командира роти жодної підозри, Макс вирішив почати з третього, ніби відстаючого взводу. Дивно, та в ньому був практично повний порядок. Командир «Труба» зразу показав список особового складу, у якому проти кожного прізвища був записаний документ, що засвідчував особу. Це був номер паспорта, посвідчення водія, у двох бійців – номери пенсійних посвідчень.

- І пенсіонери воюють? – здивувався Макс.

- Воюють, і непогано. Це колишні воїни-афганці. Вони навіть стали наставниками для молодих, що не служили в армії.

- Можна їх побачити?

- Ворог трохи притих. Підемо зараз на позиції.

Зі спостережного пункту командира взводу вони викопаним глибоким ходом сполучення пішли до одного з бліндажів. Це була практично землянка, накрита двома настилами дерева і зверху землею товщиною з метр. Всередині навколо буржуйки на якихось ящиках сиділо троє бійців. Четвертий стоячи прихилився до стіни, у вузьке віконце виставив автомат та спостерігав за ворожими позиціями. Біля нього на підлозі валялось багато відстріляних гільз патронів. Бійці біля буржуйки, на якій стояв великий металевий чайник, побачили взводного, піднялись.

- Сідайте, - дозволив «Труба». – До нас прибув з Сектору помічник куратора «Томас», - він показав на Макса, - хоче переговорити з афганцем «Тримбою». Антонович! - покликав того, що стояв з автоматом. - Присядьте до буржуйки. Вас замінить «Фоба».

До буржуйки підійшов та сів на ящик вусатий чоловік років шістдесяти. З-під шолома трохи виглядали сиві пасма волосся.

- Скажіть, будь ласка, вам не важко воювати? - запитав Макс.

- Звичайно важко, - пронизливо подивився йому у вічі «Тримба». – Воювати - це нелегка праця. Але в Афганістані було значно важче. Ми не знали, за що воювали. Там потрібно було просто вижити. Меджехеди захищали рідну землю. А ми були загарбниками. Зараз ситуація зовсім інакша. Добровольці воюють з хижим агресором-загарбником. І ми кістьми ляжемо та не пропустимо їх далі на рідну землю.

- Командир каже: ви наставник молоді. Слухають вас?

- Не хочуть загинути, тому й слухають, - посміхнувся «Тримба». - Моїх майже три роки в Афгані щось значать. Дещо забулось. Та основні навички ведення бою добре знаю. До вас одне прохання. Скажіть там у Секторі, що без теплого одягу ми пропадемо. Уже зараз не можна нормально прицілитись під час стрільби. Пальці мерзнуть. Допомагає лише буржуйка та наш командир.

- Теплий одяг на підході, - намагався якось заспокоїти хлопців Макс. - Штаб Сектору давно вимагає від Києва куртки, штани. Добровольці збирають і привозять теплу білизну, шкарпетки. А вам особисто від командування Сектору велика вдячність! - його на ці слова ніхто не вповноважував та хоч теплим словом хотів підбадьорити бійця. - На таких, як ви, тримається наша оборона.

Макс побачив, як у «Тримби» потепліли очі, як засвітились вони й у інших хлопців. Він потис їм руки та разом зі взводним вийшов. Побував ще у двох бліндажах. В одному на нарах лежав хлопець з перев'язаною вище ліктя лівою рукою.

- Ви чому не в шпиталі? - запитав співчутливо.

- Хто ж буде воювати? У нашому взводі за три дні шістьох поранили. Он знову почали гримати вибухи. Сепари не дають перепочити. Відлежусь і повоюю до прибуття підкріплення. Права рука працює добре, - боєць підняв руку для привітання.

- А якщо ускладнення? Рану добре обробили?

- Медична сестричка у нас молодчина! Загоїться, як на собаці!

Увечері Макс доложив «Аміру» про свої зустрічі у третьому взводі. Особливо гарно відізвався про афганця «Тримбу».

- Він же передає свій досвід молодим. Такі навчання потрібно

застосовувати якнайширше. Добровольці в основному не служили в армії. Місяць тренувань на полігоні дуже потрібен. Але ж бойового досвіду він не дає. Тому вкрай необхідно навчати на полі бою. Я спостерігав, як його слухають інші. Це справжній патріот України! Його потрібно якось відзначити, представити до нагороди.

- Уже представив, - спокійно «комбат. - Ти мені шукай тих, хто негативно впливає на хлопців. Позитив ми самі бачимо, завжди підтримаємо. Тушонку будеш їсти? Смачна, зі смаженою картоплею. Ковбаса скінчилась. Хліб є. Що нам ще потрібно.

Наступного дня у першому взводі Макс попав під обстріл. Він лише встиг переглянути списки бійців. У чотирьох значилось, що не мають жодних документів.

- Виходить, вони не пройшли через полігон? - хлопець запитливо подивився на командира взводу, молодого русявого юнака. – На полігон без документів не приймають. Ви ж знаєте: за наказом штабу Добровольчого Українського корпусу ДУК всі новоприбулі повинні пройти попередні навчання. Ви порушуєте наказ. Підготуйте, будь ласка, конкретне письмове пояснення по кожному бійцю. Я завтра вранці зайду і заберу.

- Може я усно вам доповім? Вони уже воюють по три-чотири місяці. Нормальні хлопці.

- Добре, що попались гарні вояки. Іноді буває, що від переслідування прокуратури, міліції та СБУ серед добровольців ховаються злочинці. Напишіть пояснення. Для вас же буде краще. Звичайно, нам потрібен кожен боєць. Але з чистими руками.

Взводний хотів ще щось сказати, як раптом поряд розірвався снаряд. Вибухом вибило двері бліндажу. Макс інстинктивно присів і охопив голову руками. У нього заклало вуха. В голові дзвеніло. У приміщенні почувся терпкий запах пороху, чогось горілого. Взводного відкинуло до дальньої стінки. Він упав спиною на землю, схопившись за груди. Щось прокричав. Макс побачив, що той ворухить губами, але нічого не зрозумів. Та підійшов до взводного, підняв його, допоміг сісти на якийсь ослінчик. Декілька хвилин вони обоє мовчали. У вухах Макса щось ніби тихо луснуло. Він виразно почув недалекі вибухи снарядів.

- Ти цілий? – звернувся до взводного.

- Болить у грудях. Так, ніби переламані ребра. Важко сидіти.

- Розслабся і прихилився до стіни. Я зараз покличу медсестру.

Макс вийшов з бліндажу і побачив за кілька метрів від нього свіжу вирву від вибуху. Вона була більше пів метра глибиною і мала правильну круглу форму на поверхні. Навколо вибухом розкидало грудки темно сірої землі. Він шукав очима осколки снаряду, про поранення якими багато чув від хлопців. Та нічого не побачив.

«Видно, осколки далеко розлетілись. Нам пощастило. Снаряд міг впасти прямо на бліндаж. На ньому землі менше метра. Якби пробило, ми б загинули. Чому не роблять глибші бліндажі? Перекриття можна робити бетонними плитами. Як на будівництві багатопверхових будинків. Тоді й землі зверху насипали б метрів два-три. Такі укриття були б значно надійніші. Невже не можуть сюди поставляти такі плити? У нашому Тернополі, казав батько, працює залізобетонний комбінат. Я сам колись бачив на будівництві складені гіркою такі плити. Потрібно доповісти про це «Кривому». Може військове начальство й не буває у таких бліндажах та не знає, наскільки вони вразливі?»

Макс запитав у хлопця, що пробігав повз нього, де знайти медсестру. Той махнув рукою кудись назад і побіг далі. Макс лише тепер побачив, що на одному з бліндажів стоїть висока жердина, на якій тріпочеться білий прапорець з намальованим червоним хрестом. Медсестра у білій хусточці була всередині. Вона закінчувала бинтувати оголену нижче коліна ногу пораненому, який сидів на тапчані. На бинтах проступала невелика пляма крові.

- Там у бліндажі поранений командир взводу. Він не може йти. Надайте йому допомогу.

Молода вродлива медсестра запитливо подивилась на Макса.

- А ви хто?

- Я прибув з Сектору з'ясувати деякі питання. Взводний знає. Його поранено, чи контужено.

- Вас не зачепило? Бачу: ніби цілий? – продовжувала бинтувати пораненого медсестра.

- Трохи оглушило. Та уже майже пройшло. Ви не баріться, а то йому погано.

Дівчина махнула головою. Макс вийшов назовні. Обстріл припинився. Та бійців не було видно. Накрапав холодний дрібний дощ пізньої осені. Напевне, всі сиділи у бліндажах. Хлопець підняв ко-

мір куртки, натягнув нижче фурик, засунув руки у теплі кишені. Вирішив, що уже завтра піде до другого взводу. Земля від води почала розкисати та прилипати до берців. До позицій взводу повз лісо-смугу була протоптана стежка. Листя на деревах давно опало. Тому лісо-смуга від вітру майже не захищала. Макс уже наближався до селища, коли побачив, як раптом на стежку повільно вийшов великий чорний пудель. Він ніби не мав наміру гавкати і якимось жалібно дивився на хлопця. Мокра вовна на собаці прилипла до тіла, лише над очима півколами виступала вперед. Хлопець не знав, що робити. Зупинився метрів за п'ять від собаки.

- Ти чого мокнеш під дощем? – запитав привітно. - Заблукав? Де твій хазяїн?

Пудель замахав хвостом, сів на задні лапи і нахилив трохи набік голову. Ніби намагався зрозуміти запитання.

- Видно, хочеш їсти? Пішли зі мною. Чимось тебе пригощу.

Собака пропустив хлопця вперед і покійно пішов за ним. Макс побачив на ньому шкіряний ошийник.

«Пудель не бродячий. Нагодую, нагріється, підсохне і відпущу. Хай шукає свою домівку. Хазяї завше шкодують за ними. Наш Тузик вдома якимось побіг на собаче весілля. З тиждень не було. То я з батьком шукав декілька днів. А потім прибігає. Худий, обсмоктаний, у рип'яхах. Ми були йому надзвичайно раді. Бігає навколо нас і ніби вибачається. Я його декілька раз поцілував. В день, коли я мав їхати на Донбас до АТО, він не відходив від мене. Відчував розлуку. Батько розповідав, що біля їхнього хлібзаводу на автобусній зупинці собака більше місяця сидів і виглядав хазяїна. Водно, дочекався».

Вартовий запитав пароль, дивно подивився на собаку. Але пропустив до штабного приміщення, коли Макс сказав:

- Пудель зі мною.

Комбата у кімнаті не було.

- Зараз похарчую, - хлопець нарізав собаці декілька шматочків ковбаси і поклав у кутку на аркуші паперу. Пудель миттєво їх схопив, майже не жував і проковтнув. Макс ще нарізав. Пес знову жадібно накинувся. Потім з німим жалісним проханням подивився на хлопця, махаючи хвостом.

- Довго не їв? Більше не дам. Болітиме шлунок.

Макс в банку з під тушонки налив води і поставив біля собаки.

Той лише раз лизнув, винувато обнюхав папір і банку. Зрозумівши, що більше нічого не дадуть, ліг там же у кутку.

Макс відчинив двері і ласкавим голосом запросив:

- Пішли надвір. Адже тебе шукають.

Та пес не рушив з місця, навіть не підняв голову. Він хотів залишитись у теплому приміщенні.

- Добре, відпочинь і потім підеш. Я тут не хазяїн. Якщо комбат не захоче, щоб ти залишався, то увечері прийдеться розпрощатись. Як же тебе звати?

Пудель закрив очі і мовчав, навіть не глянувши на Макса.

- Дам тобі тимчасову кличку Чіп. Так кличуть вівчарку у мого тестя в Маямі. Стелла сказала, що там вирішили взяти собі маленького цуцика. Не сподобається - не будеш відгукуватись.

Та пес підняв голову і уважно подивився на хлопця.

- То ти Чіп? Чіп, - покликав, - до мене!

Пудель встав, підійшов до Макса.

- Лягай! - скомандував хлопець. Собака слухняно ліг біля ніг.

Вечоріло. Незабаром мав прийти «Амір». Хлопець вирішив зателефонувати своєму командирю «Кривому».

- Поки що суттєвого нічого немає. Воюють декілька хлопців без документів. Завтра командири взводів напишуть пояснення.

- Обстріли наших позицій сильні?

- Не дуже. Комбат каже, що бувало значно гірше.

- Ти під вогонь не лізь! Не хватало, щоб тебе поранило. У нас і так немає кому працювати.

- Слухаюсь! - Макс не став доповідати, що сьогодні снаряд вибухнув поряд з бліндажем, у якому він знаходився.

Комбат зразу ж побачив собаку. Той спокійно лежав у кутку.

- У нас гість?

- Зустрів голодного. Стало жаль його.

- Як звати?

- Покликав Чіп. Він і відгукнувся.

- Що означає Чіп? Хіба так називають собак?

- Це невеличка електронна деталь. Якщо повішати на шию, то можна завжди знайти не лише собаку, а й людину. Уже є проекти про вживлення чіпів під шкіру людей.

- У тебе є така деталь?

- Немає. На Україні їх не виготовляють. Та в Америці бачив.
- Хай буде Чіп. Що з ним робитимемо? Їстиме те, що й ми. Та його ж потрібно двічі на день вигулювати.
- Виведу увечері. Якщо побіжить геть, то хай шукає свого хазяїна. Ці собаки дуже розумні. Хтось жалкує, що він загубився.

Та Чіп не втік, а залишився при штабі. Ним опікувався Макс. Він брав його з собою на позиції. Чіп майже ні на кого не гавкав. Бійці дивились на нього з посмішкою, сприймали за свого, кидали кісточку, чи шматочок хліба, кликали до своїх бліндажів. Кісточку гриз, але від Макса далеко не відходив. До бліндажу міг зайти лише з ним. Та головне: перед початком артилерійських обстрілів завжди починав тихо скавучати і лягав на землю. Жодного разу не помилювався. Хлопці це зразу ж примітили та швидко бігли в укриття. Разом з Максом ховався й пес. Він відчував, коли вибухав останній снаряд, і першим, махаючи хвостом, вибігав назовні. За таку чутливість його ще більше полюбили. Старшина роти поставив його «на забезпечення», виділяючи щодня кусок м'яса та банку тушонки на тиждень. А бійці повішали на шию маленький дзвіночок з мелодійним дзвоном.

Коли Макс вперше зайшов до обставленого гарними меблями бліндажу командира другого взводу «Петрі», то побачив огрядного грузина років сорока з орлиним носом та густою чорною шевелюрою. Він піднявся з розлого крісла, міцно потис руку і попросив собаку вивести надвір.

- Це ваш? Хай там погуляє. У мене алергія на шерсть, чи на запах собак. Починає вся шкіра чухатись.

Макс вивів Чіпа з бліндажу та всадив біля входу. Він уже впевнився, що пес чітко виконує команду «Сидіти!» і чекатиме хазяїна.

Хлопець у списку особового складу взводу виявив більше половини бійців, що не мали документів.

- У інших взводах таких виявлено всього дві-три особи. Чому ж у вас так багато порушень наказу штабу Добровольчого Українського корпусу ДУК, який забороняє приймати у підрозділи бійців, що не пройшли навчання на полігоні? Це дуже дискредитує наших добровольців.

- Хіба справа у документах? - «Петрі» погладив рукою штик-

ніж, що виглядав з чобота. - Саме головне, щоб добре воювали. А мій взвод найкращий у роті. Через наші позиції за останній місяць не пройшов жоден сепаратист. Накази виконуються. Порушень дисципліни немає. Я умію працювати з особовим складом.

«Ось за допомогою чого тримається дисципліна, - зрозумів Макс, вгледівши штик-ніж. – За непослух лякаєш бійців розправою. На цьому далеко не поїдеш. Завжди можна нарватись на людину, яка не злякається твого ножа та дасть гідну відповідь. Коли ми у Тернополі влаштували кулачні двобої, один хлопець, програючи бій, вихопив з кишені ножа. Так його самі судді двобою швидко збили з ніг і надавали таких стусанів, що я його більше не зустрічав».

- Та наказ прийдеться виконувати. Прошу написати по кожному бійцю пояснення, звідки прибув, чому без документів.

- Нічого я писати не буду! – категорично підвищив голос «Петрі». - Не люблю я цієї писанини. Хай штабісти пишуть! У них є час. А мені потрібно за всяку ціну тримати позиції. Що я гідно їй стараюсь виконувати.

- Це не моя вимога. Такий наказ командира батальйону.

- Я сам з ним переговорю. Думаю – піде мені назустріч.

- Лише не відкладайте це надовго. А зараз прошу послати вістового, щоб привів сюди двох ось цих бійців, - Макс показав прізвища у списку. – Дозвольте з ними побесідувати.

- Про що, коли не таємниця?

- У штабі сказали, що у вас добре організоване харчування, - знайшов що сказати юнак. - Нехай при мені пригадають, що вони їли вчора-позавчора.

- Так, ми добре харчуємось. «Зурік»! - покликав вістового взводний, - швиденько приведи до мене «Тубуса» і «Кіма». Та не затримуйся. Тут є одна тема, - «Петрі» дістав з-під крісла і поставив поряд на столик пляшку коньяку «Казбек», велике кільце домашньої ковбаси, пів буханки круглого білого хліба. - Нам з тобою не завадить підкріпитись та краще познайомитись.

«Ось ти, дурко, й проговорився! - зразу ж дійшло до Макса. – У кінофільмі «Бандитський Петербург» дуже досвідчений керівник розгалуженого бандитського угруповання так і говорив, коли виникала якась справа: «Є одна тема». Ніби це тема лекції, курсової ро-

боти, чи кандидатської дисертації. Так він хотів підкреслити важливість справи. У «Петрі» теж не проста розмова, а саме «тема».

Взводний нарізав ковбаси, налив коньяк у склянки.

- За приємне знайомство! Ми на війні і знайомство зі штабними не завадить. - «Петрі» перекинув склянку до рота.

Макс надпив трохи, поставив склянку на столик.

- Ти чого не до дна? В Грузії за таке дуже образяться. Це ж перший тост, за знайомство!

- Я займаюсь баскетболом. Намагаюсь тримати форму.

- Кацо, який тут до біса баскетбол? Більше тобі не наллю. Але цю склянку прошу випити.

«Петрі» налив собі ще пів склянки.

- За дружбу грузин і українців! Допий, дуже прошу.

Максові прийшлося випити до дна. У голові зразу зашуміло. Він розумів, що взводний хоче його підлестити, щоб не писати пояснення за бійців без документів. Але хотів поспробувати розібратись, що діється у цьому найкращому, як сказав ротний, взводі. Без прихильності командира взводу щось з'ясувати буде важко. «Петрі» дасть команду нічого «представнику Сектору» не казати і бійці стануть лише хвалитись, що у них все добре.

Чіп за дверима загавкав, писнув. «Петрі» швидко зняв продукти і пляшку зі столика та сховав під крісло.

- Замовкни! Геть звідси! – почулось голосно і зразу до бліндажу зайшли двоє худих високих вояків у камуфляжній формі з автоматами. - Командире, ми прийшли, - доповів один. – Що це за пес? Не пускав, так я його легесенько турнув ногою.

- Вістовий не сказав, що це пес представника Сектору «Томаса»? - взводний кивнув головою на Макса. - Якщо собака лежить біля мого бліндажу, значить під мою опікою. Невже, бовдурі, не зрозуміло? Коли вже вас виховаю?

- Вістовий по дорозі зайшов до приятеля.

- «Томас» хоче з вами провести бесіду. Я погляну, що там на позиціях, - піднявся «Петрі». - А ви нічого не приховуйте. Кажіть, як є.

Взводний вийшов. Бійці, придивляючись до Макса, сіли трохи подалі на канапі. У одного з них був на обличчі шрам від рота до вуха. Тому права щока була трохи вищою від лівої, обличчя незвично перекошене. У обох на кистях рук якісь татування.

- Хлопці, чим вас годували вчора?
- Погано годували, - почав той, що зі шрамом. – На обід ріденький пшоняний суп без м'яса та пів порції рисової каші на комбіжирі.
- На вечерю одне варене яйце і несолодкий чай з сухариком, - додав другий боєць. - З таким харчуванням скоро протягнемо ноги.
- А позавчора що давали?
- Майже те ж саме. Лише замість чаю компот з сухофруктів.
- Чому ж ви мовчите, нічого не кажете командирю?
- Та казали. А він: волонтери давно нічого не привозили, на продовольчому складі жодних запасів. Взводний наказав мовчати. Не послухаєш його – буде зовсім погано. Може ви допоможете.
- Чого ж ви його боїтесь? Такий самий доброволець, як і ви.
- Такий, та не зовсім, - понуро боєць зі шрамом. - У нього тут чотири, як він каже, кориша. Лише відкрий пельку і потім вночі можуть придушити. Він з ними постійно грає в очко. Боїмось сказати лишнє слово. Ви у штабі батальйону про наші одкровення нікому не кажіть. Тут вся дисципліна тримається на страху.
- А чому ви прибули без документів?
- Як без документів? – аж повскакували обидва. - Документи зразу ж забрав взводний, пояснив: щоб не повтікали.
- Дякую вам за відкритість. Обіцяю: наша розмова залишиться між нами. Я постараюсь якимось допомогти через вищі інстанції. Ви трохи потерпіть.

«Кривому» про все потрібно терміново доповісти. Це схоже на злочинне нехлюйство. Можливо навіть спеціально так робиться, щоб посіяти незадоволення серед вояків. Хлопці стоять на смерть, а їх не можуть нагодувати. У командирів тушонка, ковбаси, коньяки. Для бійців же – пісні супи, рідкі каші, несолодкі чаї. З таким харчуванням патріотизм довго не підтримаєш. Ворог може швидко посунути наших. На полігоні розповідали, що Донецьк весною здали лише тому, що практично було порушено постачання наших підрозділів продуктами та боеприпасами. Набоїв до автоматів не хватало. По дві-три доби не привозили питної води. Звичайно, швидко налагодити постачання великої кількості військових підрозділів не просто. Та голодні добре воювати не стануть».

«Кривий» уважно вислухав доповідь про стан речей у роті, особливо у другому «найкращому» взводі, про методи виховної роботи «Петрі» та напівголодне харчування.

- Ти кажеш, що м'яса, тушонки хлопцям зовсім не дають? - здивовано перепитав командир. - А в штабі Сектору полковник з відділу постачання недавно під час наради доповів, що в батальйонах хлопців харчують нормально.

- Ріденькі супи та несолодкі чаї! Ось чим годують! – мало не вигукнув з відчаю у мобільний Макс. - Хлопці аж сині.

- Я все зрозумів. Розвідуй далі про «Петрі». Дій дуже обережно. З твоєї доповіді бачу: це може бути досвідчений злочинець. Відверто розповідати комбату та розпитувати хлопців забороняю. Спостерігай за його діями.

Макс побував у інших ротах. Там годували краще, ніж у підрозділі ротного «Данила». За щоденними боями спілкування між бійцями з різних рот практично не було. Тому хлопці й не знали про стан речей у інших підрозділах.

Через декілька днів Макс знову навідався до другого взводу.

«Петрі» зустрів дуже привітно. Зразу поставив на столик коньяк.

- Минулого разу ми нормально й не випили, - взводний з глузливою посмішкою почав наливати склянки.

- Дякую, мені грамів п'ятдесят, не більше. Потрібно через пару годин доповідати начальству про виконану роботу.

- Так воно вивітриться, - зупинився «Петрі».

- Ні-ні, - прийняв склянку Макс. – Мій начальник сам не випиває і п'яних не жалує. Краще поберегтись. Іншим разом вип'ємо.

- Як знаєш, - вдає, що образився взводний. – Може дійсно начальство не потрібно дратувати. Тоді за удачу! – перехилив склянку.

- То пояснення написали? А то мені комбат нічого не сказав, - коли закусили шинкою, запитав хлопець.

- Не було часу з ним перемовити.

- А що мені доповідати про ваш взвод?

- Кажі: у другому взводі все добре. Ми ж найкращі! Хочу подарувати тобі справжній грузинський кинджал, - взводний витяг зі столику у гарно інкрустованих ножнах кинджал і простяг Макс. - Такого ти ніде не купиш. У Руставі зроблено старим майстром.

- Надзвичайний, дорогий подарунок! - із захопленням розг-

лядав хлопець витягнутий з ножнів кинджал, вдаючи, що «Петрі» його умовив. - Дуже вам вдячний.

- Що ти все викаєш! Переходь на «ти».

- Ми ж зовсім не знайомі.

- На війні, кацо, важкі обставини роблять людей близькими.

Хочу тобі показати, як у взводі виконуються мої накази. Вістовий! - гукнув у двері, звідки зразу ж виглянув боєць. – Приведи сюди наказаного «Митра». Цей боєць, - уже до Макса, - сказав, що захворів та без дозволу самостійно пішов до санітарної частини. Виявилось – зовсім здоровий!

Через декілька хвилин вістовий ввів до бліндажу хлопця, у якого були позаду зв'язані руки. Лице у хлопця було в синцях. Він стояв з опущеною головою, похитуючись.

- Що, «Митре», зрозумів у якому взводі служиш? – розвалившись у кріслі, запитав «Петрі».

- Так точно! Зрозумів, - промимрив тихим голосом боєць, не піднімаючи голови.

- Ще добу посидиш без їжі у холодному бліндажі, щоб краще дійшло. Вістовий, вивести! Ось таким чином я їх вчу! – уже до Макса. - Інакше розпустяться зовсім, - «Петрі» налив майже повну склянку коньяку і випив, не закушуючи. Лише витер рота рукавом. Було видно, що він був уже добре напідпитку.

- А нащо його били?

- Щоб бійці швидше зрозуміли: тут йде війна, - відкинув голову на спинку крісла взводний. - За невиконання наказу можу й розстріляти. З двома днів десять тому так і зробив. У рапорті написав: героїчно загинули в бою.

«Так ось що тут робиться! - жахнувся Макс. - «Петрі» робить самосуди, може розстрілювати. Ці хлопці добровільно прийшли захищати Україну від російсько-терористичних бандитських угруповань, ризкують своїм життям, а він їх розстрілює. Командир роти напевне про це знає, мовчить, покриває його, каже, що у «Петрі» найкращий взвод. Тому й документи у бійців відбирають, щоб не рипались і безвідмовно підкорялись. Таких командирів потрібно судити військовим трибуналом. Ми воюємо, а війна не оголошена, трибуналів немає. Що ж робити з такими нелюдями?»

Макс під вечір доповів про все «Кривому».

- Ти справився із завданням, лейтенанте! - похвалив той хлопця. – Усі роти перевірів?
- Залишилась розвідувальна.
- Даю тобі ще два дні. Приїдеш і зразу напишеш рапорт про страшного «Петрі» на моє ім'я. Комбату – жодного слова.

Наступного дня зранку була гарна погода. Припинився дрібний дощ, що моросив майже тиждень. З-за хмар низько виглядало сонечко. Підморозило. На бойові позиції у напрямку розвідувальної роти Макс пішов іншою, ледь помітною стежкою. Так, йому здавалось, буде значно ближче. До берців болото не чіплялось. Йти було зовсім легко. Чіп, весело оглядаючись, біг трохи попереду, забігаючи час від часу до лісосмуги. В одному місці збоку ріс високий розлогий кущ калини. На ньому ніби хтось порозвішував великі китяги червоних ягід. Деякі поламани великі гілки разом з ягодами звисали донизу. Напевне, кущ попадав під обстріл. Листя на ньому давно обпало. Пес порився носом у сухому листі, шукаючи мишей чи ще чогось їстівного. Макс хотів підійти до куща, зірвати декілька ягід. Раптом Чіп впав на землю. Почувся свист і вибух снаряду. Макса відкинуло хвилею на декілька метрів. Він втратив свідомість.

Ще не відкривши очі, хлопець за специфічними запахами зрозумів: він знаходиться у медичному закладі. Всередині тіла відчувався тупий біль. Поворухнув ступнями ніг. Слухаються. Ліва рука заніміла. Поклав праву руку на груди, намацав широку бинтову пов'язку: поранений. У голові шуміло. В роті пересохло. Дуже хотілось пити. Відкрив очі. Не повертаючи голови, обвів приміщення очима. Він лежав один у невеликій палаті. Біля ліжка стояла медична стійка з прикріпленою зверху пляшечкою. Від неї до лівої руки тяглась тонка прозора трубка, по якій стікала рідина. Поряд на тумбочці стояв якийсь прилад з мигаючою зеленою лампочкою. За дверима чулись глухі голоси.

- Пити! – хлопець ніби гукнув, та свого голосу не почув. Ще раз намагався гукнути голосніше. Нічого не виходило. У грудях заболіло сильніше.

«Може все це у сні? – перемагаючи біль, намагався хоч щось пригадати хлопець. – Як я сюди потрапив? Ми з Чіпом йшли до розвідувальної роти. Не дійшли. Бачив, як пес приліг до землі. Він завжди так робив, коли починались артилерійські обстріли. Почув-

ся свист снаряду, потрібно було теж впасти на землю. Не встиг. Неподалік вибухнуло. Більше нічого згадати не можу. Як же когось покликати, щоб дали напитись?»

До палати зайшла молода вродлива дівчина. У білому халаті та білій шапочці, з-під якої виглядали руді кучері.

- Пити, - ледь чутно прошепотів Макс.

Дівчина чи не почула, чи була чимось іншим дуже заклопотана. Вона підійшла до стійки, поправила щось біля пляшечки і подивилась на Макса.

- Слава Богу, нарешті відкрив очі. Ви мене чуєте?

- Пити, - знову прошепотів хлопець.

- Вам пити не можна. Зараз лише змочу губи водою, - вона вмочила чайну ложечку у склянку з рідиною, що стояла подалі на тумбочці, і провела нею по губах хлопцеві. - Вам вводять фізіологічний розчин разом з ліками через вену, - показала рукою на пляшечку. – Так організм забезпечується й водою. Не хвилюйтесь.

- Що зі мною? - прошепотів Макс. – Де я знаходжусь?

- Ви поранені у живіт та руку. Хлопці передали, що був потужний обстріл з «Градів». Багато наших загинуло. Вас врятував собака. Він привів двох бійців, які вас перев'язали і віднесли до медпункту. А то стекли б кров'ю. Операція позавчора пройшла вдало. Зараз знаходитесь у реанімаційному відділенні Дніпропетровської обласної лікарні імені Мечнікова. Лежіть спокійно. Вам розмовляти не можна. Постарайтесь заснути.

- Де мій мобільний? Хочу подзвонити командирю.

- Ваш мобільний в курточці у шафі, - дівчина відчинила білу вузьку шафу, що стояла біля дверей, показала мобільний. - Кому за телефонувати?

- Найдіть там «Кривого» та передайте, де я знаходжусь.

- Ваш поранений хлопець у Дніпропетровській обласній лікарні, - сказала дівчина в телефон. - Говорити йому не бажано. Відвідати зможете через тиждень, – вимкнула мобільний та поклала знову до шафи. – Спіть! - до хлопця. – Сон для вас – гарний лікар. Не хвилюйтесь, я часто до вас заходитиму.

Дівчина знову змочила губи хлопця мокрою ложечкою, поправила щось біля пляшечки на стійці й рішуче вийшла.

«Кривий» тепер знає, що я поранений лежу в лікарні. А то могли повідомити батькам, ніби пропав безвісти. Стеллі зараз телефонувати не потрібно. Вона знає: я дуже зайнятий по службі, телефоную їй рідко. Зможу нормально говорити, тоді й наберу. Зараз головне – швидко поправитись та знову до АТО. Рота була обстріляна «Градами». Реально міг загинути. Я навіть бачив, як зовсім неподалік вибухнув снаряд. Після таких обстрілів деяких загиблих не можна впізнати. Видно, допомогли молитви мами, бабуні, Стелли. Та Чіп який молодчина! Такий розумний пес! Врятував мене. Він десь там в батальйоні. Повернусь – обов'язково відшукаю і подякую. Він дуже любить напів копчену ковбасу. Мені вона теж до смаку. От би зараз перекусити! У животі ніби зовсім порожньо. Хіба це їжа – фізіологічний розчин? Видно, ще щось додають. А то можна пропасти з голоду. Хлопці розповідали: у лікарнях годують погано. Рідні завжди підгодовують. А до мене тут хто прийде? От у Тернополі провідали б! Мати з бабунею, хлопці з баскетбольної команди. Де вони зараз, мої товариші по школі та запеклих юнацьких кулачних двобоях, одноклассники з університету? На полігоні розповідали, що багато молодих тернопільчан пішли добровольцями воювати на Донбас. Та поки що тут друзів не зустрічав. Лише тепер зрозумів, яке у нас було гарне, безтурботне молоде життя. Перед приходом бандита Януковича до влади переважна більшість молоді після школи навчалась, ніби й бізнес налагоджувався, практично не було безробіття. А потім в Інтернеті з'явився фільм «Кримінальна окупація». Стало зрозуміло: владу захопили донецькі бандити, які задурили жителів Сходу та Півдня країни за допомогою брехливої пропаганди московського імперського «старшого брата». Лякали, що Україна Європі не потрібна, Лише у союзі з Росією матиме «світле майбутнє». В іншому разі стане «аграрним додатком» Євросоюзу та членом агресивного НАТО. Тому й почалась страшна війна на Сході».

Думки почали плутатись, біль трохи стих, хотілось спати. Макс зрозумів: йому вливають снодійне.

2.

Стелла відчувала, що з Максом щось трапилось. Він заборонив їй часто телефонувати. Та уже третій тиждень від нього жодної звістки. Такого раніше не траплялось. Дівчина була така стомлена, що залишила на ліжку покривало та лягла просто зверху, знявши з себе лише забруднені куртку і теплі штани. Зігнулась на боку «калачиком», думала заснути, але сон не йшов до голови.

Вони з Антоніною тільки що повернулись із чергового завдання. Розвідникам стало відомо, що до розташованих навпроти їх батальйону бойовиків має прибути з інспекційною перевіркою полковник Генштабу Росії. Командир розвідувальної роти «Ступак» наставляв дівчат-снайперів:

- Точної дати приїзду полковника ми не знаємо. Він може з'явитись в будь який час. Тому швиденько збирайтесь та перед досвідом висовуйтеся до сірої зони. Одягайтесь тепліше, адже надворі майже зима. Не забудьте теплі рукавички. Харчів беріть на дві доби. Обов'язково – літрові термоси з гарячою кавою. Мобільники вимкнути ще на нашій території. Користуватись найкоротшими СМСками лише в крайньому випадку. Нас не цікавлять «мілкі сошки». Ваша задача: знешкодити полковника. Це буде дуже резонансна політична акція. Ворог на Мінських переговорах наголошує, що росіяни бойовиками не керують. Якщо виконаєте завдання, приховати приїзд полковника до зони бойових дій буде важко.

- Як ми його впізнаємо? - запитала Стелла.

- З надійних джерел знаємо: йому п'ятдесят чотири роки. Досить таки товстенький, з черевом. Тому бігти не зможе. Буде рухатись повільно і у супроводі командира батальйону та ще двох-трьох осіб. На голові повинна бути полковнича папаха. Вони не знімають її навіть у сні, - розсміявся «Ступак». - Звичайно, жартую. Та ви уже стільки разів спостерігали за цим бидлом, що показного полковника зразу примітите. Першою стрілятиме Стелла. Другим пострілом Антоніна знешкодить найближчого до полковника супроводжуючого. Надіюсь, що це буде командир батальйону. Що б надалі не сталось, більше стріляти забороняю. Завмираєте до темноти і повертаєтесь. Ви добре розумієте: ворог за декілька годин до прибуття полковника уважно спостерігатиме за сірою зоною. Тому лежите на відстані метрів десять одна від одної без жодних лишніх рухів. Перекусити дозволяю лише рано вранці та увечері з настан-

ням повної темноти. Пляшку з водою і термос покладете поріч, щоб можна обережно напитись.

- Якщо за дві доби не з'явиться, що робити? – це уже Антоніна.
- Залишитесь на третю добу, - рішуче «Ступак». – Тому харчі витрачайте економно. Та відомо з достовірних джерел - до штабу бригади полковник уже прибув. Тому не повинен забаритись.
- Невже й у штабі бригади є наші? – не витримала Антоніна.
- Не знаю, - відвів погляд командир. – Мені повідомили знайомі розвідники. Продумайте, будь ласка, кожную ланку цього важливого завдання. Про його виконання доповідатимуть у Київ. Я увечері ще раз вас проінструктую. Антоніно, вийдемо на хвилинку.

«Вони з Антоніною зустрічаються уже давно, - раділа за подругу Стелла. – Стараються перед іншими цього не афішувати. Та вона мені зізналась: кохають одне одного. То він до нас зайде, запитає, чи не потрібно чогось, хоч старшина нас забезпечує більше, ніж потрібно. Адже у розвідувальній роті, крім нас, дівчат немає. То Антоніна до ротного піде на годинку-другу. Приходить назад збуджена, радісна, щаслива. Каже: хоч надивилась на нього. У «Ступака» ж вільного часу обмаль. Без розвідників батальйон воював би навмання, майже нічого про ворога не знаючи. Розвідники – наші очі і вуха. Я, як старша серед снайперів, іноді буваю у «Ступака» на нарадах і чую про серйозність різних завдань та як важко вони виконуються. Адже розвідку ведуть на території бойовиків. Є втрати загиблими та пораненими. Досвідчених розвідників зовсім мало. Молоді навчаються у ході боїв. Потрібна відповідна зброя, одяг, біноклі, прилади нічного бачення та багато іншого. І за все відповідає «Ступак». Бадьориться. Та бачимо, який він завжди стомлений. Один раз у нас присів за столиком і майже зразу заснув. Спав більше години. Ми з Антоніною старались не розмовляти та не ходити по кімнаті. Прокинувся й винувато: «Добу не спав». Випив з нами міцної кави, вибачився і швидко вийшов.

А як стомлюється мій Макс, я навіть не знаю. По мобільному голос бадьорий, завжди у нього все добре. Та де воно добре, коли гинуть хлопці, місяцями на передових позиціях під обстрілами у великій напрузі десятки тисяч людей, сотні тисяч мешканців залишили зону АТО. Недавно розвідники принесли на руках десятирічного непритомного, пораненого хлопчика. Він підірвався на міні.

Ще дитина, а уже постраждав від війни. У нього ж немає щасливого дитинства. Що думає про свої трагічні обставини? Розібратись у такому віці, хто винен у його пораненні, надзвичайно важко. Буде люто ненавидіти хлопців, що прийшли на Донбас і зруйнували життя його сім'ї. А те, що вони змушені захищати свої оселі та родини від російського агресора, його не обходить».

До кімнати вбігла радісна Антоніна, обняла і поцілувала Стеллу.

- «Ступак» попросив мене вийти з нього заміж! Каже: ми не в такому віці, щоб ховати наші стосунки від людей. Розвідники дуже спостережливі, вони все про нас знають. Почнуться, якщо уже не почались, непотрібні лишні розмови. «Ступака» хлопці дуже поважають. Без поваги до командира у розвідці взагалі неможливо.

- Я дуже рада за тебе, подруго! Що ж ви вирішили?

- Повернемось із завдання й підемо до РАГСу.

- А вінчатись будете? – з надією Стелла.

- Звичайно! Як без вінчання?

- Ти греко-католичка. А він якої віри? І кірха тут яка?

- Не кірха у нас, а церква.

- Пробач! То яка церква у містечку, знаєш?

- Православна московського патріархату. Повернемось до Тернополя, там повінчаємось.

- А без вінчання як житимете? – осудливо американка.

- Ми про це не говорили, - опустила голову Антоніна. – Я повинна була відмовитись від шлюбу із-за того, що тут немає греко-католицької церкви? Може «Ступак» візьме відпустку на три дні і ми зразу поїдемо вінчатись до рідного міста.

- Йдуть бойові дії. Відпусток зараз не дають.

- Навіть при одруженні? – з надією Антоніна.

- Не знаю. Поки що ніхто у нашій роті не одружувався.

- Яюсь воно буде. Головне: у нас взаємне кохання. Коли я навчалась у кулінарному технікумі, одна дівчина так покохала хлопця, що завагітніла до одруження. Він відмовився йти з нею до РАГСу. Директор заставив. А ні – відрахували б його з навчального закладу. Як у них надалі склалось, не знаю. Та дитя мало законного батька.

- Все у вас буде добре, - заспокоїла розсудлива Стелла. – Давай ще раз продумаємо виконання нашого завдання. Гвинтівки, набої й біноклі перевірені. Ватні куртки та штани у нас справні. Під них одя-

гти теплі рейтузи. Шапочки теплі. Рукавички з пальчиками шерстяні. Але якщо у них чекати добу-другу, то руки задубіють. Потрібно ще ватні рукавиці наверх. Таких немає. Піду попрошу у старшини. Теплі шкарпетки в берці маємо. Термоси теж є. Сухі пайки старшина видасть. Я - до старшини. А ти лягай спати. Потрібно виспатись. У нейтральній зоні на морозі не дуже заснеш. Потім вирішимо, у які години кому відпочивати, а кому спостерігати за ворогом. У нас це давно відпрацьовано.

- Стелло, ти не ображайся, що я зібралась до шлюбу. Коли мені ще хтось зробить таку пропозицію? Я й так засиділась у дівках. Моя подруга уже має двох діточок.

- Не переймайся. Ти все робиш правильно.

«Ступак» увечері не зайшов. Десь за дві години до світанку у двері постукав проводжаний розвідник. Дівчата уже не спали, поснідали, випили гарячої кави.

- Ротного терміново викликали до начальства. Ви готові?

- Завжди готові! – мов піонер, відповіла усміхнена Антоніна.

- Тоді швиденько пішли. А то почнуть запускати освітлювальні ракети. Буде, ви знаєте, важче виходити до нейтральної зони. Ви без рюкзаків?

- Порозсовували все по кишенях, - це Стелла, - ми ж не на довго. Рюкзаки заважатимуть.

- Термоси з гарячою кавою взяли? Обіцяють мороз.

- Взяли. Не перший раз мерзнути.

- А манікюр навели? – знущався розвідник.

- Навіщо манікюр? – не зрозуміла Антоніна.

- Щоб все зробити гарними руками! – розсміявся хлопець.

- Ну тебе! Пішли! – скомандувала усміхнена Стелла.

Ніч тиха, зоряна. Як завжди перед морозами. Місяць уже зайшов за обрій. Обстрілів поки що не було.

Стелла, як колись домовились з Максом при виїзді його до АТО, поглянула на Полярну зірку.

«Може й Макс у цей час дивиться на неї. Милій, ми лише через зірку можемо зараз відверто поспілкуватись. Йдемо з Антоніною на дуже відповідальне завдання. Про нього знають навіть у Києві. Тому розповісти, що маємо виконати, не можемо. Та подумки, що б я не робила, ти завжди зі мною. Як ми давно не бачились! Серце зайш-

лося, коли Антоніна сказала, що наш ротний «Ступак» запропонував їй одружитись. Згадала про наше вінчання та весілля. Як весело нас вітали батьки, брат Томас, друзі. Весільний букет схопила Люсі, що мало не відбила тебе у мене. І дійсно, незабаром й вона одружилась з Дені. Все всередині терпне, голова поморочиться, коли згадую, як жили у Маямі. Неозорий, привітний, лазурний океан з сотнями різнокольорових вітрильників, безкрайні пісочні гомінкі пляжі, наповнені майже одними дітьми чисельні аквапарки, гарна робота у нас обох. Що ще потрібно для щастя! Та нелюди росіяни, що постійно страшать світ атомними бомбами, напали на твою рідну країну. Ти її захищаєш і я допомагаю. Тому що не мислю життя без свого неповторного Макса. Повернемось із завдання, тоді зателефоную. Чомусь давненько ти не дзвониш».

- Не спіткніться, дівчата, - прошепотів розвідник, - тут вчора зробили новий місточок через траншею. А то було далеченько обходити. Уже висуваємось до нейтральної зони. Далі йдіть самі. Удачі вам, красуні. Не забувайте – ми вас з нетерпінням чекаємо. Ви у нас єдині. Дивитись на вас – суцільна насолода.

- Хіба у тебе немає вдома дівчини? - не повірила Антоніна.

- Є. Та ви поряд такі чудові, що дух захоплює.

- Думай про неї, герой. Тоді будеш нормально дихати і тиск не зростатиме. Вона на тебе з великим хвилюванням чекає.

Дівчата уже більше десятка разів успішно виконували різні завдання. Мали певний бойовий досвід. Гострота почуттів повинна була б трохи притупитись. Та знову хвилювались. Адже вони добре розуміли: ворог занепокоєний дією снайперів і, напевне, постараться зробити все можливе, щоб їх знешкодити. Тому кожен раз ретельно готувались до майбутньої вилазки. Місця, де повинні були залягти, напередодні довго вибирали самі, розглядаючи нейтральну зону у біноклі. Вони їх, звичайно, кожен раз міняли. Минулий раз розташовувались далеко на лівому фланзі позицій батальйону, біля лісосмуги. Тепер висувались значно правіше, де біля невеликої низини ще з осені стояла суха, висока, густа трава. У бінокль там виднілось декілька куп наритої кротою темної землі. Звичайно, ворог теж бачив густу траву, міг за тим місцем спостерігати. Та вони там давненько не займали позицій і були впевнені: все роблять вірно. У нейтральній зоні росло декілька кущів і за кущами, видно,

спостерігали значно пильніше. В низині від осінніх дощів могла набратись вода, яку із-за трави зразу й не помітиш. Вона може виступити на поверхню через деякий час після того, як вляжешся. Тоді прийдеться міняти позицію, що дуже не бажано. Та вирішили визначитись безпосередньо на місці.

Дівчата обережно йшли на відстані трьох-чотирьох метрів одна за одною. Попереду, пригнувшись, просувалась Стелла. За нею, стараючись попасти у її сліди і оглядаючись по боках, - Антоніна. У передранковій сонній тиші не було чути жодного звуку. Лише ледь чутне шарудіння трави під ногами та десь далеко на півдні спалахували ніби блискавки. То працювала важка артилерія. Раптом американка почула тихий зойк подруги. Вона зупинилась, повернула голову назад. Антоніна майже сиділа на землі. Гвинтівка лежала поруч.

- Ти чого? Щось побачила? – ледь чутно запитала Стелла.
- Здається, підвернула праву ногу, вступила у ямку.
- Попробуй піднятись!
- Не можу на неї стати, болить.

Стелла підійшла до подруги, нахилилась, взяла під руку.

- Давай я тобі допоможу. Нам залишилось йти метрів двісті. Повертатись назад уже пізно. Незабаром почне світати. Нас можуть побачити бойовики. І завдання не виконаємо. Ти тримайся за мене та опирайся на гвинтівку.

Антоніна піднялась, обняла подругу за плече, зціпила зуби. Правою ногою ледь опиралась об землю, гвинтівку використовувала як милицю, майже стрибала на одній нозі. Стелла тримала її за попереk. Так вони добрались до високої трави. Важко дихаючи, опустились на землю.

- Ти залягай на цьому місці. Он попереду поряд горбочок нари-тої землі. Швидше облаштовуйся. Уже світає. Я проповзу трохи далі до низинки. Як домовились, перший постріл роблю я. Ти стрілятимеш, якщо безпосередньо біля огрядного полковника ще хтось буде. Робиш лише один постріл і завмираєш до темноти. Дуже прошу – один постріл. Нам потрібен полковник. Якщо полковника не побачимо, з настанням темноти я приповзу до тебе. Нога не дуже болить? Може тісно перев'язати?

- Біль ніби стих. Давай, подруго, вперед, не затримуйся. Неза-

баром виднітиме. Я в термоси поналивала до кави трохи коньяку, щоб краще зігрітись. Морозець посилюється.

- У нас же коньяк закінчився! Звідки взяла?

- «Ступак» приніс.

- Дбає про тебе ротний! Він ніби турботливий, не скупий. Може це якраз твоя доля. Дай Бог! Добре, я поповзла, - поцілувала дівчину Стелла і як проворна ящірка, зникла за травою. Вони з Антоніною навчились повзати по пластунському, мов справжні піхотинці. Знали: це може врятувати їм життя.

У низинці трава була значно гущіша. Стелла просунула гвинтівку трохи вперед, з усіх боків прихилила та підстелила під себе сухі стеблини, натягла на шапку капюшон куртки, руки прямо в рукавицях засунула до кишень. Стало затишніше і тепліше.

Ранок, як завжди о цій порі року, наступав дуже повільно. Ніч не хотіла віддавати свої права. Та нарешті розвиднилось. Дівчина подивилася на наручний годинник. Восьма тридцять. Стелла, не піднімаючи голови, уважно оглянула позиції бойовиків. Там, майже зразу за окопами, на відстані метрів п'ятдесят один від одного стояли два високі одноповерхові будинки. Вони уже попадали під обстріли. У дахах, покритих сірим шифером, чорніли великі діри. Частина вікон була без рам. Парканів навколо будинків не виднілось та вони були обсажені невисокими кущами. Через деякий час від лівого будинку до правого пробіг з карабіном чи гвинтівкою в руці чоловік. Хвилин через десять у дірі на даху правого будинку блиснули скельця бінокля.

«Оглядає наші позиції, - зрозуміла дівчина і притисла до землі голову. - Не хватало, щоб нас з Тонею побачив. Я не рухатимусь. А як там почувається подруга з підвернутою ногою? Ми звикли годинами лежати непорушно, лише згинаючи та розгинаючи пальці рук і ніг. Але на морозі не влежиш. Та ще й з ногою, що болить. Це ж потрібно, щоб так не повезло на самому початку виконання завдання. Чим я можу їй допомогти? Лише подумки посилятиму Тоні слова підтримки. Щоб знала: поряд з нею подруга, яка хвилюється за неї й розуміє, як їй зараз важко.

Тоню, згадай про мужність, з якою ти колись, будучи волонтером, вирвала з рук бандитів автомашину з волонтерським вантажем. Двоє пройдисвітів у міліцейській формі зупинили їх авто. Во-

дія викликав з кабіни та затримав прапорщик. А сержант сів за кермо, наставив на Тоню револьвер і поїхав разом із захопленим вантажем. Антоніна не розгубилась, вигукнула, що горить заднє колесо. Сержант вийшов і, коли оглядав авто, Антоніна швидко поїхала вперед. Майже не маючи досвіду керування автомобілем, дівчина доставила вантаж на Донбас. Розповідала, що руки й ноги тремтіли, голова йшла обертом, але справилась з автівкою. І тепер ти справишся, подруго. Іншого виходу немає».

Антоніні дійсно було дуже важко. Нога знову почала боліти. У стопі ніби крутили свердлом. Біль хвилями доходив до головного мозку та, підсилений, повертався назад. Антоніна старалась думати про матір, яку саму залишила у Тернополі, про командира роти «Ступака», який запропонував одружитись. Кохання у них почалось якось зовсім несподівано, коли вони снайперами зі Стеллою повертались з першого завдання. Їм вдалось знищити двох артилерійських спостерігачів ворога. Коли знесилена вона сповзла до наших окопів, «Ступак» взяв її на руки і відніс до бліндажу, де уже чекала Стелла. Їй було так затишно на його широкому плечі та дужих руках. Вона тоді вперше запитала, як його звати. З того вечора й почалось. Зустрічались дуже рідко. У більшості випадків лише на інструктажах перед виконанням чергового завдання. Та вона по його сяючих очах бачила: до вподоби йому. І тихо раділа своєму щастю. Навіть подрузі Стеллі лише недавно про це сказала. Боялась сполохати його і свої почуття. Хлопець пообіцяв: дівчата повернуться із завдання і вони підуть з Антоніною до РАГСу. Вона вірила, що все так і буде. Коли навчалась у коледжі, декілька раз зустрічалась з одним хлопцем, який майже з першої зустрічі намагався її поцілувати. Це дуже не сподобалось. З того часу залицяльники не траплялись, хоч вона й була видною дівчиною. І ось «Ступак»! Він дивився на неї такими ніжними карими очима, ніби обіймав усю. А вона опускала очі, не вірила, що такий мужній, вродливий командир роти, який командує сотнею сміливців, може на неї «покласти око». Спочатку думала, що все із-за того, що у роті більше немає дівчат. Стелла одружена, носить дорогу обручку та ще й горда незрозуміла американка. Тому до неї ніхто не чіплявся. Хлопці старались навіть не дивитись у її бік. Антоніна теж жодного приводу для залицяльників не давала. Були спроби деяких хлопців зачепити. Та вона рішуче відмаху-

валась. Коли ж «Ступак» взяв на руки, навіть й не подумала вириватись. Хотілось пригорнутись до нього, вдихнути запах чоловічого тіла, розчинитись у ньому.

Раптом Антоніну щось ніби штовхнуло, вона прокинулася після нетривалого дрімання. «Як відчуває себе Стелла? Вона ж у своїй Флориді не бачила таких холодів. Казала: морозів у них взагалі не буває, весь рік літо. От я розтяпа! Потрібно було добре подивитись, що вона одягла під штани і куртку. Якщо змерзне, не зможе добре прицілитись у того полковника. Поранить, чи навіть промахнеться. Тоді другого пострілу може й не бути. Я холоду майже не відчуваю. Одяг розрахований на нашу зиму. А вона? Як її підтримати? Переповзти до неї не дозволяє снайперська тактика ведення бою. Наказано триматись окремо. Лише з настанням темноти Стелла обіцяла навідатись. Як кажуть комп'ютерники, лише віртуально побажаю, щоб вона мужньо трималась та не дуже кляла наші морози».

Антоніна трохи підняла голову, тому що із-за горбочка нариної кротами землі не все було видно, та зразу ж опустила. На даху одного з будинків блиснули скельця біноклю.

«Стелла дуже обережна. Я впевнена: вона бачить цього спостерігача. Там, можливо, є й снайпер. На всякий випадок приготую гвинтівку. Якщо з ворожого боку пролунає одинокий постріл, це можуть стріляти по Стеллі. Я не відповідатиму, чекатиму на полковника. От якщо по мені стрілятимуть, тоді дам відповідь. Вчасно не зреагуєш, можеш й сама загинути. Так нам казали на снайперських курсах. Вони хоч із-за війни й були короткочасними, всього місяць, та багато чому навчили»

Ранкову тишу ніщо не порушило. Пострілів з ворожого боку не чулося. Антоніна заспокоїлась, продовжуючи спостерігати за позиціями бойовиків. Ноги і руки починали терпнути. Приходилось по трохи міняти їх положення. Робила це дуже повільно та обережно. Вони зі Стеллою перед виходом поснідали. Тому їсти й пити поки що не хотілось. У них уже виробилось снайперське терпіння. Поїдять, коли Стелла приповзе до неї.

Тим часом сонечко піднялося вище та гріло краще. Земля потроху розмерзалась. Ставало значно тепліше. Антоніна почула неподалік якесь тихе шарудіння і несподівано побачила польову мишу. Темно сіре носате створіння сиділо біля своєї нори, рухало вусами та гриз-

ло стебельце сухої трави. Оченята миші бігали з боку в бік. Вона то відривалась від стебельця і швидко оглядалась довкола, то знову починала гризти. Навіть її дрібні зуби було видно. Антоніна завмерла. Вона вдома боялась мишей. Мати завжди ставила на них мишоловку. А тепер навіть зраділа, що може спокійно спостерігати за тваринкою. Та щось мишу насторожило. Вона підняла голівку, понюхала носом і чкурнула до нори. Через мить позаду почувся вибух снаряду. Почався артилерійський обстріл з обох боків. Він був якимось млявим. Ніби військові виконували нудну підневільну роботу. Антоніна бачила, що снаряди рвуться десь подалі за передовими позиціями ворога. На нейтральній полосі не розірвався жоден. А скельця бінокля на даху будинку зникли майже зразу з початком обстрілу. Десь в полудень артилерія замовкла. З боку ворога вітерець доносив якусь музику. Видно, там пообідали та відпочивали.

До темноти все залишалось спокійним. Стелла приповзла десь через годину після смеркання. Розмовляли пошепки.

- Як нога, подруго? - запитала турботлива американка.
- Зранку боліла. Я старалась ногою не рухати, не думати про неї, стало краще. Ти бачила спостерігача на даху будинку?
- Бачила навіть, як він рано вранці зайшов до будинку. Ми повинні бути надзвичайно обережними. Адже можливі й інші спостерігачі, що використовують не лише біноклі, а й артилерійські далекоміри, у які місцевість проглядається значно краще. Готуються до приїзду полковника. Вони відповідають за його життя. Ти старайся особливо не висовуватись.
- Я теж його повинна побачити зразу. Адже може щось піти не так. Давай домовимось, якщо через дві-три хвилини після його появи ти не вистрілиш, стрілятиму я.
- Добре. Та хочеться їсти. Я навіть кави не пила, лише воду. Діставай брикети каші, сухого компоту, нарізане сало. Зап'ємо кавою. Тушонкою поласуємо перед ранком. Чи може ти зараз хочеш?
- Мені взагалі не хочеться їсти, лише пити.
- Потрібно поїсти хоч трохи. А то схуднеш.
- Я й хочу схуднути. Ми роз'їлися на дармових харчах. Старшина нас перегодовує. Навіть раз на тиждень плитки шоколаду приносить. Невже волонтери привозять шоколад? Він же дорогий.
- Шоколад дуже калорійний продукт. Старшина знає, як нам

приходиться «солодко» при виконанні завдань. Тому й вишукує смаколики. А ще для нього не є таємницею ваші відносини з командиром роти. Хоче, щоб запросили на весілля, - пожартувала Стелла, щоб підняти настрій подрузі.

- Невідомо, коли ще буде це весілля. Якщо розпишуть у РАГСі, то відзначимо тут у дуже вузькому колі друзів. Весілля призначимо після війни. На Україні люблять такі заходи. Дуже часто запрошують не менше сотні-дві людей. У селах святкують по декілька днів, розігруючи майже спектаклі з походом нареченого під гільцем зі своїми гостями за нареченою, викупом нареченої, відвідуванням молодими пам'ятника загиблим воїнам, переодяганнями дівчат у парубоцькі костюми, взуванням тещі зятем у подаровані чоботи та інше. Гарне весілля згадують десятки років.

- У нас було значно скромніше. Гостей мало. Але теж весело. Адже справа не в тому, якого розмаху весілля, а щоб одружені жили у любові та злагоді.

- Згодна. Та мати наполягатиме на великому весіллі. Адже її всі зі швейного цеху запрошують. І вона запросить. Ти діставай сало. Шкода, що часнику не взяли. З часником воно значно смачніше.

- Я часнику не вживаю, - категорично Стелла. - Знаєш, у нашому штаті Флорида є закон, за яким той, хто поїв часнику, не повинен з'являтися у людних місцях шість годин. Інакше штраф.

- А що робити людині, яка хоче часнику? – здивовано Антоніна.

- Їсти лише наніч. До ранку вивітриться.

- Чудний закон! – категорично Антоніна.

- У нас багато таких законів. Можна навіть випити спиртного за кермом авто. Але алкоголю у крові повинно бути не більше ноль одного десятого проміле. Вільно продаються бойові гвинтівки, револьвери, бойові ножі.

- А якщо хтось вб'є людину?

- Засудять до смерті на електричному стільці.

- У вас не відмінена смертна кара? Адже у Європі давно, та й у нас замінена довічним ув'язненням.– здивувалась подруга.

- У американців інший погляд на це питання. Ти їж та будемо вкладатись спати. Потрібно добре відпочити.

Не встигли вони закінчити вечерю, як з боку ворога почулось шарудіння, а згодом і обережні та якісь важкі кроки. Чулось, як зупи-

нялись, крехтіли, ніби несли важку ношу. Злякані подружки припали до землі, принишкли. Раптом за декілька метрів від них хтось упав та тихо матюкнувся:

- Таку мати цих кротів! Нарили землі. Мало не розбив обличчя.
- Замовч! - просичало у відповідь. - Не хватало, щоб нас хтось почув. За нейтральною смугою не лише ми приглядаємо.
- Наш спостерігач стежив майже до вечора. Жодного руху не побачив. Думаю, вони не знають про завтрашню інспекцію полковника. Сказали, що буде з самого ранку.
- Знають, не знають. Нам з тобою наказано до ранку все перевірити на ширині не менше п'ятдесяти метрів. Топаємо далі! Назад пройдемо лівіше.

Дві сірі постаті важко пройшли майже поряд і зникли у темноті.

- Тоню, пересуваймося туди, де вони уже перевірили. Інакше можуть на нас наштовхнутись, - прошепотіла на вухо Стелла.

Схвильовані подружки швиденько зайняли нову позицію, притислись одна до одної, постарались зрівнятись із землею. Серця у обох виривались з грудей. Адже вороги могли вийти безпосередньо на них. Згодом почули, як бойовики пройшли назад. Вони йшли значно впевненіше, швидше і легше, не зупинялись. Спати після пережитого зовсім не хотілось. Та знали: необхідно.

- Слава Богу, обійшлося, - перехрестилась Антоніна. - Стелло, притискайся ближче. Буде тепліше. Ти постарайся заснути. Через дві години тебе розбуджу та сама посплю. Так і будемо чергуватись. Чула: цей бісів полковник повинен бути з самого ранку. Щоб ми його часом не прогледіли.

- Тепер ночі довгі, виспимось. Лише б зігрітись. Вдень земля трохи відтала. Тепер знову морозець, як ти кажеш. А «Ступак» обручки приготував?

- Навіть не запитала. Та й де їх тут купити? Ювелірних магазинів поряд немає. Навіть продуктових одиниці.

- Це його турбота. Повинен був подумати раніше. Без обручок обряд виглядатиме якимось штучно. У роті знатимуть: ти одружилась, а обручку не носиш. Будуть думати, що просто хтось розпустив слух, аби до тебе не чіплялись хлопці.

- Звичайно, з обручками було б краще. Та яка мені різниця, нехай думають, що хочуть. Обручки можна й потім купити.

- Як знаєш. Хотіла застерегти тебе від пліток, - сонним голосом мляво промовила Стелла і замовкла.

«Дійсно, чому я не запитала про обручки, - старалась притиснутись тісніше до подруги Антоніна. - Та коли «Ступак» запропонував піти до РАГСу, я так зраділа, що все вилетіло з голови. Ну іноді зустрічались, цілувались. Та у моєму віці до значно більшого доходить. Я навіть не наважувалась думати, що ротний запропонує одружитись. Він офіцер, капітан. Я – молодший сержант. Така величезна різниця у статусі. Адже у штабі батальйону, сказала Стелла, служать дві гарні дівчиці. Обидві чорнявки. Одна з них лейтенант. Ротний давно міг придивитись. Невже я краща від них? Та що тепер про це думати. Потрібно лише радіти, що він мене вибрав. Стелла згадала про обручки і я розхвилювалась. В кіно часто показують, як наречений надягає обручку на палець молодій, а вона - йому. Серце завмирає! Невже «Ступак» міг забути про обручки? Та не буду йому нічого про це казати. Ще не хватало, щоб з першого дня у нас виникали непорозуміння».

Несподівано над ними з шипінням загорілась освітлювальна ракета. Стало видно, як вдень. На ворожих позиціях, у бік яких був постійно спрямований погляд Антонівни, жодних рухів не спостерігалось. Все, на перший погляд, завмерло до ранку. Та дівчина знала: вночі теж кипить робота. Роблять свої вилазки розвідники, снайпери, диверсійні групи. Поповнюються запаси набоїв, снарядів, продуктів. Проводиться передислокація військової техніки. Поварі готують їжу на сніданок. Але нічого особливого снайперка не побачила. Ракета згасла, все поглинула глуха ніч. Лише високі ясні зорі мудро спостерігали за подіями на Землі. Одна з них, під якою народилась Антоніна, знала, про що думає і мріє дівчина. Велика Ведмедиця-Віз піднімав «дишель» догори. Можна було уже будити Стеллу. Та подруга вирішила: хай та ще годинку відпочине.

З самого світанку Стелла, яка за ніч трохи змерзла, зайняла свою позицію та відігрівала кисті рук. Випита гаряча кава зігріла. Але пальці весь час повинні бути рухливими і гнучкими. Вона зняла з оптичного прицілу гвинтівки чохол, все приготувала для пострілу, похукала на долоні, розтираючи їх у шерстяних рукавичках. Спостерігала за будинками на ворожій території. Десь ближче до восьмої години біля них заворушились люди. То з лівого до правого пробіг-

ло троє бойовиків, то назад один повернувся. Через хвилин тридцять до правого знову пробігло двоє. Вчора такої жвавої біганини не було. Вона зрозуміла: готуються до прибуття полковника. На даху у дірці блиснули скельця біноклю. Потім ще одні скельця. Через деякий час до правого будинку двоє пронесли довгу плиту, високою метрів два. Невже для того, щоб прикрити інспектора? Тоді буде важко його побачити.

Від напруги у дівчини виступили на очах сльози. Вона витерла їх маленькою хусточкою, що була у рукавичці. Знову розтерла долоні і пальці рук. Відчувала: наближається найголовніше. Дійсно, з правого будинку винесли ту саму високу плиту і повільно пішли наліво. За плитою рухалось ніби троє бойовиків. Стелла в оптичний приціл уважно спостерігала за пересуванням, тримаючи вказівний палець на спусковому гачку гвинтівки. Перед самим лівим будинком плиту поставили на землю. Дівчина побачила, як із-за плити вийшов високий огрядний військовий у папасі і вистрілила в нього. Військовий упав вперед. Зразу ж позаду плити упав ще один бойовик. Це уже спрацювала Антоніна. Плита впала на землю. Бойовики заметушились. З даху будинку почулись автоматні постріли. А Стелла з Антоніною завмерли до ночі. Вони знали: за нейтральною смугою будуть ще дуже довго спостерігати, вишукуючи снайперів.

«Якщо це був дійсно полковник, нам можуть надати відпустку, - мріяла Стелла. - Поїду до батьків Макса. Зателефоную йому сьогодні після повернення. Нехай теж попросить відпустку на декілька днів. Ми уже майже пів року на війні. Жодного разу не бачились. Він навіть не знає, що я давно стала снайпером. Чи не буде часом сварити. Адже погодився лише на моє волонтерство. А снайпер - це дуже небезпечно. Потрібно було йому зразу сказати, що у Тернополі закінчила курси снайперів і пішла воювати. Мої та його батьки теж нічого не знають. Впевнена: Макс мене зрозуміє. Не можу я десь відсиджуватись, коли він в АТО. Я тут не так хвилююсь за нього, відволікаюсь».

Думки дівчини перервали часті розриви снарядів. Бойовики до самого вечора гатили по нейтральній смузі. Видно, полковник загинув, чи був поранений, і так за це «дякували». Один снаряд розірвався зовсім близько. На Стеллу впало декілька грудок твердої мерзлої землі. У повітрі відчувався гострий, терпкий запах горілої

вибухівки. В голові сильно дзвеніло. Снайперка ніби навіть частково оглухла, злякалась та швидко опанувала себе, повернулась животом вниз, ще дужче притиснулась до землі. Так без руху пролежала довго, майже до темноти, поки не відчула: все тіло задубіло. Добре, що вдень сонце пригрівало і було тепліше.

Коли стемніло, поповзла до Антоніни. Подруга лежала на спині.

- Збирайся швиденько, - прошепотіла Стелла. – Вечеряти будемо, коли повернемось.

Антоніна не відповіла, навіть голову не підняла й не повернула. Стелла лише тепер побачила, що з нею щось не так. Заглянула Антоніні в обличчя. Очі закриті. Жахнулась: невже вона загинула? Попробувала долонею щоки. Теплі. Намацала на шії пульс. Нормальний. Зрозуміла: дівчина від близького розриву снаряду втратила свідомість. Видимих ран на тілі не видно. Стелла дістала пляшечку, набрала до рота води і пирснула двічі в обличчя Антоніни. Подруга глибоко вдихнула повітря, відкрила очі. Стелла хусточкою протерла їй лице, дала напитись.

- Що зі мною? - запитала та дуже мляво.

- Все добре. Поворухни руками, ногами. Болю не відчуваєш?

- Нічого не болить. Хочу сісти, а не можу.

- Випий ще кави, - посадила дівчину Стелла. - Стане краще. Посидимо та підемо назад. Ти молодець. Одного бойовика вцілила. Завдання, здається, ми виконали. За щитом був військовий у папасі. «Ступак» казав, що полковники у ній навіть сплять. Як ти почувашся? Давай я тобі допоможу піднятись і поволі підемо.

- Голова дуже крутиться, - важко піднялась Антоніна, опираючись на Стеллу, що її підтримувала, та зробивши перший крок. - Гвинтівку мою візьми. А то можу не втримати і по дорозі загублю.

Дівчата повільно направились до своїх. Декілька раз зупинялись, відпочивали. Біля місточка, що був перекинутий через траншеї, їх ніхто не зустрів. На позиціях жодного руху. До своєї квартири зайшли майже опівночі.

- Нас повинен був хтось зустріти, - дивувалась Антоніна. – Якщо «Ступак» зайнятий, то один з розвідників.

- Довго обстрілювали наші позиції. Видно, комбат проводить нараду, - намагалась заспокоїти подругу Стелла. – Давай роздяга-

тись, перекусимо й ляжемо спати. Я дуже стомилась. Поперек бо-
лить, руки та ноги тремтять.

Вони майже нічого не їли, вмилась, випили кави і знесилені по-
падали на ліжка. Прокинулись пізно. «Ступак» до них так і не за-
йшов. Що могло статись? Раніше він завжди їх зустрічав та детально
про все розпитував. Антоніна захвилювалась.

- Ти повинна зранку доповісти про виконання завдання. Коли
підеш до штабу?

- Поснідаємо й піду. Ти як себе почуваєш? Голова не крутиться?

- Не крутиться. До їдальні ми спізнались. Відкривай тушонку, пі-
дігріємо на електричній плитці та з хлібом поїмо, кавою зап'ємо.
Більше у нас нічого немає.

Вони уже закінчували снідати, як постукали у двері і зайшов за-
ступник командира роти «Мотиль».

- Ви чому не доповідаєте про виконання завдання? – з порогу
до Стелли. - Воїнська дисципліна не для вас? Комбат уже телефо-
нував. З Києва цікавилисьь.

- Ми повернулись пізно вночі. Я збиралась йти до штабу. Пол-
ковника та ще одного із супроводжуючих знищили. Під час артиле-
рійського обстрілу Антоніна одержала легку контузію. Уже почува-
ється краще. Минулої ночі в напрямку до наших позицій пройшли
двоє бойовиків. Щось несли важке. Потім повернулись назад.

- Дякую за службу! Поки що відпочивайте, - повернувся і хотів
вийти «Мотиль».

- При поверненні, як було завжди раніше, нас ніхто не зустрі-
чав. Може щось сталось за минулу добу?

- Рота попала під дуже сильний артилерійський обстріл. Загину-
ло одинадцять хлопців. Командир роти «Ступак» одержав смерте-
льне поранення.

- Що з ним? – зойкнула Антоніна.

- При транспортуванні до шпиталю не прийшов до свідомості і
помер. Машиною повезли хоронити до Рівного, - опустив голову
«Мотиль». - Дуже гарний був командир. Вічна йому пам'ять! – пе-
рехрестився. – Ось у його тумбочці лежала вишнева коробочка із
двома золотими обручками. Може знаєте, з ким збирався одружи-
тись? Він до вас іноді заходив.

- Антоніні напередодні запропонував піти до РАГСу, - з жахом

тихо промовила ошелешена Стелла та задерев'янілими пальцями взяла коробочку.

- Я про це нічого не знав. Дуже тобі співчуваю! - звернувся до Антоніни і швидко вийшов з приміщення «Мотиль».

На могилі моїй посадить молоду яворину.
І не плачте за мною, за мною заплаче рідня.
Я любив вас усіх, та найбільше любив Україну.
Певне в цьому і є та найважча провина моя.

Антоніна впала на ліжко та ковдрою накрилась з головою. Чувся її тихий надривний плач. Стелла лягла біля подруги, обняла, пригорнулася до неї.

- Поплач, Тоню, стане легше, - зі слізьми на очах гладила її по плечі. – Серце крається від болю за твою втрату. Йде страшна війна. Скільки ще чудових людей загине. Я не можу знайти потрібні слова, щоб висловити свої співчуття. Втратити нареченого напередодні весілля – це жахливо!

Антоніна в істериці заплакала ще дужче. У Стелли сльози теж полились рікою. Вона не встигала витирати їх хустиночкою. Горло перехопило, вона майже задихалась. Так вони пролежали якийсь час. Антоніна від безсилля ще довго схлипувала, потім затихла, видно задрімала. Стелла одягла куртку, вийшла надвір зателефонувати Максу. У трубці почувся жіночий голос.

- Це телефон пораненого хлопця. З ким розмовляю?
- Я дружина Макса Шевчука. Що з ним? – мало не впала Стелла.
- Поранений у груди і ліву руку. Зробили дві операції. Зараз в реанімації, та уже йому значно краще. Одужує.
- У якій лікарні? Його можна провідати? - майже кричала від розпачу у мобільний дівчина.
- В Дніпропетровській обласній лікарні Мечнікова. Можна провідати. Не хвилюйтесь. Все уже позаду, - вимкнули телефон.

Надзвичайно схвильована Стелла схопилась за голову.

«Ось чому так довго не дзвонив! – стукало у голові. - Милий, що з тобою? У груди – це важке поранення. Зараз значно краще. Тобто, було дуже погано! Зробили дві операції. Що діяти? Як вирватись до нього? Піду просити, щоб відпустили на два-три дні. І Антоніну у

такому стані не можна залишати. Може щось зробити з собою. Їй теж проситиму відпустку. Хай поїде на похорони «Ступака» та додому, хоч трохи заспокоїться. Тут подрузі все постійно нагадуватиме про нареченого, про важку втрату».

«Мотиль» зрозумів, у якому стані знаходяться обидві дівчини і відпустив кожну на три дні.

- Київ привітав з виконанням завдання щодо полковника. Представлятиму вас до нагороди. Після останніх потрясінь вам необхідно заспокоїтись, відпочити. Та через три доби щоб прибули на службу. Ви військові! Невчасне повернення, повинні добре розуміти, вважатиметься дезертирством. У розвідників такого не буває!

Дівчата зібрались швидко. Здали гвинтівки і біноклі старшині. Майже нічого з собою не брали. За спинами маленькі рюкзаки з особистими речами. Стелла провела почорнілу Антоніну на поїзд

- Тоню, я б з тобою поїхала, щоб розділити твоє невимовне горе. Але не можу. Макс в реанімації. Хочу хоч трохи за ним приглянути та впевнитись, що одужує після важкого поранення. Постарайся заснути у вагоні. Банку консервів, трохи ковбаси, хліб я тобі поклала. Обов'язково повечеряй. Не дай Бог, можеш занедужати. Мамі не телефонуй. Приїдеш і все розповіси.

Дівчата поцілувались. Заплакана, раптово згорблена Антоніна з опущеною головою зникла у дверях вагону. А дуже стривожена Стелла автобусом направилась до Дніпропетровська. Їхати всього декілька годин, та вони дівчині здалися вічністю.

«Він мені весь час казав, що залишився служити на полігоні у роті обслуговування. Ніби працював у комп'ютерному відділенні. Запевняв: служба не важка, харчується нормально, все у нього добре. Де він міг дістати важке поранення? Невже і комп'ютерників ганяють на стрільби? Звичайно, кожен боєць повинен уміти стріляти та знати ази військової служби. Але ж на полігоні – це не на передовій перед ворогом. Все повинно виконуватись під контролем безпосередніх командирів. Їх там ніхто не повинен обстрілювати. Чи привчають не боятись артилерійських обстрілів? Може якийсь снаряд, або міна розірвалася на полігоні? У голові від цих страшних думок поморочиться. Та слава Богу, жінка сказала, що уже поправляється. По телефону все можна сказати, щоб заспокоїти. Сама повинна впевнитись у цьому. Чому я не запитала, скільки днів він у лікарні?

Невже він не міг мені зателефонувати, чи попросити, щоб хтось інший повідомив? Тоді б детальніше розпитала про його самопочуття. Напевне, був у такому стані, що було не до телефону. Слава Богу, живий! Он нашого «Ступака» не стало. Як Антоніні пережити таке горе? Я навіть не могла з нею поїхати, розрадити. Це ж потрібно, щоб все сталось напередодні весілля! Ніби Бог покарав їх обох за якусь важку провину. Антоніна за місяці, проведені разом, про себе багато розповіла. Вона добра, співчутлива, останнім поділиться. Після Майдану зразу пішла у волонтери. А про «Ступака» - майже нічого не знаю. Закінчив політехнічний інститут. До війни працював інженером. Видно, щось сталось на роботі і це вплинуло на його долю. Або послав групу розвідників на дуже складне, до кінця не продумане завдання і вони не повернулись. На війні все може бути. При виході наших з Іловайського котла безглуздо загинуло кілька сотень хлопців. Кого Бог покарає за помилкові рішення генералів? Ось цього російського полковника, якого ми вистежили, уже покарав. А мій Макс теж за щось покараний важким пораненням? З такими моїми думками можна звинуватити кожного військового. Напевне, мають рацію ті віруючі, хто відмовляється брати до рук зброю. Тому що вбивство – один з найтяжчих гріхів! Але яким же тоді чином захищати країну від агресора? Без зброї? Вони нас убивають, а ми підставлятимемо голови? Ні! Захищатимемось».

Лише в автобусі Стелла згадала, що Максіві нічого з їжі не везе. Може його там недостатньо годують. Якихось соків купити, чи йогурту, фруктів. Адже фруктів у лікарнях не дають. А для швидкого одужання потрібні вітаміни. Без білого халата і бахіл на ноги можуть до палати не пустити.

Вона вийшла на одній із зупинок і купила свіжого кефіру, мандаринів, печива, плитку шоколаду. Лише після цього, знесилена подіями та думками цього дня, задрімала. Наснився дивний сон.

Подруга Люсі в Маямі у ресторані випила лишнього і знову грає з Максом. На сцені під чудову музику співає чарівна англо-американка. У вечірніх сукнях танцюють декілька пар. Особливо виділяються в малиновій сукні висока блондинка та її підтягнутий з чорним метеликом партнер. За столом ще брат Томас зі Стеллою, якій зовсім не до танців. Люсі ж була на їхньому весіллі та знає, що Макс одружений. Вона навіть весільний букет нареченої вловила!

Ця Люсі завжди була ненаситною хвойдою. Її залицяльник Давид, якого так постійно хвалила, поїхав кудись на канікули. Так вона уже через день була з іншим. І ось тепер, здається, має наміри затягти до ліжка Макса. Погляду від нього не відриває. Великі, з нарощеними віями чорні очі у неї аж променіють від захоплення. Розмальований великий рот не закривається. Що робити, як зашкодити? Вони уже перейшли до кави. На середині стола лежить невеликий, рожевий, уже порізаний на симетричні шматочки торт. Стелла в ресторанах завжди була дуже врівноваженою, поводитись чемно, ніколи нічого лишнього собі не дозволяла. Та цього разу не стерпіла. Без довгих роздумів вона схопила разом з пластиковим підносом торт і запустила ним у нахабу Люсі. Торт попав прямо в лице та шматками сповзав на сукню. Люсі несамовито завищала, намагалась продерти очі, підскочила і потягла на себе зі стола скатертину. Кава з чашок розлилась. Стелла побачила, як захлинався від сміху Томас, та сама розсміялась. Вона взяла Макса, який розгублено знизав плечима і, здається, нічого не зрозумів, за руку. Вони неспішно пішли до виходу.

«Головне, що ми вийшли разом з Максом, - прокинулась і подумала схвильована дівчина. - Все повинно бути добре!»

До хірургічного відділення обласної лікарні дівчина зайшла пізно увечері. На дверях стояв поважний вусатий вахтер з написом на спині «Охорона».

- Ви до кого? - рішуче запитав вахтер, перегородивши вхід.
- Мій чоловік у вас лікується після поранення, - пояснила дівчина. У вимові відчувався явний акцент.
- Відвідування давно закінчились. Приходьте завтра.
- Я приїхала здалеку. Пропустіть, будь ласка, - від хвилювання акцент посилювався, деякі слова вимовила невірною. - Хоч подивлюсь на нього. Може йому щось потрібно.
- Ви не українка? - підозріло подивився на неї чоловік.
- Я американка. А чоловік – українець, доброволець.
- Документи є?
- Ось паспорт, - простягла Стелла.
- Як прізвище чоловіка?
- Шевчук Макс.
- А у паспорті вказано зовсім інше прізвище. Штамп про одру-

ження немає.

- Я залишила собі дівоче. У нас так дозволяють.

Вахтер повернув паспорт і довгенько переглядав щось у журналі, що лежав поряд на столі під настільною лампою. Потім з сумним співчуттям подивився в очі Стеллі.

- Такого, дочко, немає. Вчора помер. Тіло винесли до моргу.

- Як помер? – вигукнула дівчина. - Мені сьогодні по телефону сказали, що одужує і можна провідати.

- Ось написано: Шемчук Максим помер.

- Цього не може бути! - Стелла мало не з кулаками накинулася на вахтера. Вона від розпачу та обурення зовсім не звернула уваги, що той назвав прізвище померлого Шемчук.

- У нас, на превеликий жаль, іноді від поранень помирають. Я вам дуже співчуваю. На війні все буває.

Стелла від страшного стресу втратила свідомість і опустилась на підлогу. Вахтер швиденько дістав зі стола пляшечку з нашатирним спиртом, намочив ватку, підніс дівчині до носа. Вона відкрила очі.

- Вставайте, - намагався підняти американку чоловік. - Присядьте ось на стілець.

Вахтер допоміг дівчині сісти. Стелла ледь знову не сповзла на підлогу. Вахтер її підтримав. Дівчина деякий час нічого не розуміла.

«Не міг мій Макс померти! – майже марила вона. - Він же пообіцяв, що все буде добре. Що переможемо ненависного ворога і запанує спокій на Україні. А ми повернемось до Маямі. Макс закінчить коледж, згодом стане системним адміністратором. Йому так подобається копатись у комп'ютерах. Мене чекає гарна робота в агентстві з продажу нерухомості. Ми планували купити котедж, народити дівчинку і хлопчика. Він мене ніколи не обманював. Як же так? Що мені робити?»

- Благаю вас, подивіться ще раз, - ледь чутно, зі слізьми звернулася до вахтера. - Не може бути, щоб помер.

Вахтер заглянув до журналу.

- Опануй себе, дочко. Тримайся. Шемчук Максим вчора помер. Точно. Невже діток залишив сиротами?

- Немає у нас дітей, - прошепотіла ошелешена Стелла. - Я можу побачити його тіло?

- У морзі. Тут недалеко за нашим корпусом. Там повинен бути

черговий.

Стелла ледве встала зі стільця. Заплакана, з опущеною головою, вона вийшла надвір. Морг знайшла не відразу, хоч він був поряд. Закриті двері ледь освітлювались лампочкою. Вона натиснула на кнопку електричного дзвінка. Ніхто не відчиняв. Вона знову двічі подзвонила. Нарешті відчинили.

- Що вам потрібно? – позіхаючи, сонним голосом запитав високий чоловік у білому халаті.

- Мій чоловік вчора помер. Сказали – у морзі. Хочу подивитись.

- Як прізвище?

- Шевчук Макс, - ледь чутно промовила дівчина.

- Є такий, Шемчук Максим. Ваші документи, - вимогливо.

Стелла простягла паспорт. Чоловік уважно переглянув.

- Ваше прізвище інше. Відповідного штамп у паспорті немає. Звідки мені відомо, що це ваш чоловік? – суворо запитав працівник моргу.

- У мене лише паспорт. Мені подзвонили, що він тут лікується. Я й приїхала його провідати, - через глибоку біль ледве усвідомлювала, що потрібно сказати, дівчина

- Без документів показувати не буду. Може є з собою свідоцтво про одруження?

- Воно залишилось вдома, - заплакала.

- Хай вам пришлють свідоцтво, або завірену нотаріусом копію.

- На це є піде декілька днів. Благаю, покажіть Макса.

- Без документів показувати і видавати покійників суворо заборонено. Я не хочу попасти під кримінальне розслідування та позбутись роботи. Не гайте мій і свій час. Прийдете зі свідоцтвом, тоді подивитесь, - чоловік рішуче зачинив двері.

Знесилена Стелла сіла на землю під моргом.

«Свідоцтво залишилось у Маямі. Коли його пришлють? Зателефонувати батькові, щоб прислав копію електронною поштою? Вони там з мамою з ума зійдуть, коли скажу, що Макс помер. Адже батьки так нами пишались. Може тато Макса може приїхати сюди?»

Вона піднялась і нерішуче натиснула кнопку дзвінка. Чоловік знову відчинив не зразу.

- Це таки ви? Я ж сказав, не покажу, - хотів зачинити двері.

- А батько його може забрати? – ледве вимовила тремтячим

голосом дівчина.

- Рідний батько з паспортом і свідоцтвом про народження покійного може тіло забрати, - зачинив двері чоловік.

Дівчина ледь не впала на землю. Вона майже втратила пам'ять і не розуміла, що діється. Це був якийсь страшний сон. Тіло роздирав невимовний душевний біль.

«Чому я не умовила Макса повернутись з весільної подорожі назад до Маямі? Він завжди прислухався до моїх порад. А тут зразу погодилась з його рішенням іти добровольцем до АТО. Мені навіть сподобався його патріотичний, справжній рицарський вчинок. Так поступали добровольці, що у тридцяті роки минулого століття їхали до Іспанії воювати проти фашиста Франко, або у Франції - до лав Супротиву - проти гітлерівців. Це були справжні герої. Макс у моїх очах теж вчинив героїчно. Я за ним пішла у волонтери, потім стала снайпером. З Антоніною мало не загинули. Антоніна втратила «Ступака», я – свого любого Макса. Один розвідник розповідав, що у них свято вірять у парні випадки. Коли щось відбулось погане, чекай - незабаром щось подібне знову відбудеться. Так і у нас з нею. Та про що це я думаю? - отямилась Стелла. – Потрібно терміново телефонувати батькові Макса. Як йому повідомити про наше горе? Як знайти потрібні слова? Уже ніч. Вони з мамою сплять і нічого не знають. Може зателефонувати вранці? Та чим раніше він сюди виїде, тим швидше закінчиться це страшне сновидіння?»

Вона набрала батьків номер.

- Тату, це Стелла, - старалась стримати ридання дівчина.
- Чую, доню, ти давно не телефонувала.
- Тату, тут така справа. Потрібно, щоб ви з паспортом і свідоцтвом про народження Макса терміново приїхали до Дніпропетровська. Я вас зустріну на вокзалі.

- А що сталось? - мало не кричав у трубку батько.
- Макса затримала прокуратура, - не наважилась сказати правду дівчина. - У моїх документах ніде не вказано, що я його дружина. Мені на слово не вірять, до нього не пускають. Сказали: батько, чи мати можуть приїхати. Потрібно його виручати. По телефону більше сказати не можу.

- Доню, я все зрозумів. Гроші потрібні?
- У мене на карточці є. Візьміть лише собі на дорогу.

- Зараз біжу на поїзд.
- Паспорт та свідоцтво про народження не забудьте.
- Добре, доню. До зустрічі.

Стелла так до ранку й просиділа під моргом. Морозило. Та вона у своєму снайперському одягу холоду не відчувала. Майже не спала. Ніч тяглася дуже довго. Дівчина то забувалась у якомусь трагічному мареві, то знову поверталась до болісної реальності. Перед очима постійно стояв Макс. Приємна посмішка красунчика та привітні очі привернули її увагу з першої ж зустрічі у Маямі. Навіть погана англійська вимова не притупила враження. Коли брат Томас сказав, що українець врятував його з вітрильника під час шторму, Стелла з вдячністю була готова кинутись Максу на шию. Вона добре грала у великий теніс, була чемпіонкою штату Флорида з кульової стрільби, закінчувала університет, але залицяльника особливого ніколи не мала. Напевне, виховання у релігійній родині відіграло свою роль. Та коли зустріла Макса, закохалась. Хлопець приїхав до Америки заробити кошти для оплати навчання, працював у аквапарку прибиральником по дванадцять годин, з одним вихідним на два тижні. Томас назвав його братом. Вони часто не зустрічались. Стелла все більше ним захоплювалась. Вона бачила, що теж йому сподобалась, але він своїх почуттів їй довго не висказував. Батько прийняв його на роботу у свою фірму, допоміг влаштуватись на навчання у коледжі. Пройшло майже два роки після їх знайомства. Хлопець навчився грати у теніс, виступав за фірму в баскетбольних змаганнях на першість Маямі. Стелла закінчила університет. Макс перейшов на останній курс коледжу. На випускному вечорі Стелли в ресторані хлопець не відходив від стрункої подруги. У своїй довгій, парчевій білій сукні вона виглядала кращою від усіх дівчат. Макс в кінці вечора після танцю несподівано сказав:

- Стелло, я не можу жити без тебе! Давай одружимося.

Дівчина давно чекала від нього цих слів і дала згоду. Їх повінчали у місцевій кірсі, куди родина Стелли ходила щонеділі на проповідь. Це було у недавньому щасливому житті. Війна все перекреслила.

Лише коли розвиднилось, Стелла витерла сльози та пішла шукати готель. Потрібно було хоч умитись та почистити куртку і штани. До готелю дорогу вказав вусатий двірник, що прибирав територію лікарні. Це був невеликий двоповерховий будинок на декілька

номерів. Він своїми архітектурними формами гарно відрізнявся від будинків-коробочок, розташованих поряд. Та Стеллі було не до архітектури. Вона заплатила адміністраторці за одну ніч, зайшла до номера, зняла верхній одяг, впала на ліжко. Прокинулась після обіду. Дівчина давно нічого не їла, але голоду не відчувала. Лише нестерпно хотілось пити. Коли прямо з під крану напилась води, у голові ніби трохи прояснилось.

«Чому я не зателефонувала по його мобільному? Жіночка впевнено сказала, що він одужує, можна провідати. Зателефоную зараз. А якщо й вона підтвердить смерть Макса? Та гірше мені уже не буде. Під час війни всі надіються, що смерть обійде близьку людину. Моляться, щоб та повернулась додому живою. А все одно багато людей гине і гинуть найкращі. Вони не шкодують себе. Часом ідуть на вірну смерть, захищаючи чи допомагаючи іншому. Недавно два наших розвідники загинули, виносячи пораненого товариша з тилу ворога. Поранений відлежався, вночі приповз до своїх. Кажуть: Богові теж потрібні найкращі люди. Саме таким був мій Макс. «У мене ще є якась надія», - умовляла себе американка і набрала Максів номер.

- Це телефон пораненого бійця, - знову відповіли тим самим приємним жіночим голосом.

- Я вам уже дзвонила, - підскочила зраділа Стелла. – Ви сказали, що можна провідати чоловіка. Приїхала вчора, а до нього не пускають. – Вона боялась сказати, що вахтер повідомив про смерть Макса. - Ви не можете допомогти?

- Назвіть прізвище чоловіка.
- Шевчук Макс.
- Так, це він.
- У мене залишилось дівоче прізвище. Сказали, що я можу бути не його дружиною. А провідати пускають лише близьких родичів.
- Вірно, стороннім вхід до лікарні суворо заборонено.
- Що ж мені робити? Я приїхала здалеку.
- Потрібне свідоцтво про одруження. Інакше не пройдете.
- Скажіть, будь ласка, як він почувається.
- Робили сьогодні перев'язку. Рана загоюється. Вперше годували його з ложечки. Трохи поїв. Пробачте, мені потрібно ставити крапельницю.

- Дякую вам дуже! – щасливим від радісного повідомлення голосом промовила дівчина і безсило впала на постіль. Голова йшла обертом. Душа від щастя співала! Лише недавно майже попрощалась з Максом, а він живий та уже почав їсти! Вона не знала, що діяти, як дочекатись батька. Адже він привезе свідоцтво про народження Макса і їх можуть до нього пропустити. Потрібно поставити у кірсі свічку «За здоров'я». Та де ту кірху шукати у великому місті? Можна поставити у православній церкві. Макс же православного віросповідання. Бог у нас єдиний. Він допоможе. Стелла вибігла на вулицю. Запитала у старенької жіночки, де найближча церква. Та сказала, що на цій же вулиці, через три квартали у невеликому скверіку. Дівчина купила там свічку, знайшла ікону Миколи Чудотворця, тремтячою рукою запалила від іншої своєю свічку, поставила перед іконою. Подивилась заплаканими очима на Чудотворця, щиро помолилась, подякувала, що допоміг Макс залишитись живим. Лише після цього відчула сильний голод. Вона майже півтори доби нічого не їла. Вирішила перекусити на залізничному вокзалі.

Зажуреного батька дівчина зустріла біля вагону, кинулась на шию і радісно розцілувала.

- Доню, розповідай.

- Я сама толком нічого не знаю. Макс лежить у лікарні. Мене до нього не пускають. Зараз туди поїдемо, може з вами пустять. Ви свідоцтво про його народження привезли?

- І свідоцтво, і грошей привіз. З прокурорами без грошей розмови не буде. Моєму приятелю після ДТП лише гроші й допомогли.

- Зараз візьмемо таксі й поїдемо. Як там мати, дід з бабунею?

- У нас все добре. Головне, щоб ви були живі й здорові.

Вахтер уважно переглянув подані документи. Батько щось тихо всунув йому в руку і він обох пропустив до відділення.

- Шевчук у четвертій палаті. Одягніть халати і бахіли. Там на тумбочці бахіли лежать. Довго не затримуйтесь. Відвідування до двадцятої години.

Блідий, із загостреним носом Макс лежав у окремій палаті один головою до вікна. Очі були закриті. Дихав рівно і спокійно. Біля ліжка стояла медична стійка для крапельниці. Стелла поправила йому одіяло, погладила руку, поцілувала у щоку. Через декілька хвилин зайшла медична сестра.

- Ви родичі пораненого? - запитала у батька та Стелли, що стояли неподалік від ліжка.
- Я батько, а це невістка. Скажіть, як наш Максим?
- Йому ввели снодійне. Почувається значно краще. Завтра переводимо до загальної палати. Він буде спати ще пару годин. Можете побути з ним хвилин десять. Приходьте завтра після обходу лікарів десь об одинадцятій годині.
- Що можна принести йому їсти? – турботливо запитала Стелла.
- У нас все є. Принесіть трохи фруктів. Можна банани, персики, лимон до чаю, пляшечку свіжого йогурту.
- Не можете сказати, скільки часу продовжиться лікування?
- Завтра запитаєте у його лікаря. До побачення.

Лікар сказав, що Макс тижнів через два має одужати. Потім потрібно буде з місяць реабілітації у санаторії. Батько наступного вечора поїхав до Тернополя. Стелла так і не наважилась розповісти йому та Максиму, як провела страшну ніч під моргом. Вона теж повернулася до розвідувальної роти, куди незабаром прибуло ще дві дівчини снайпери. Американка одержала звання прапорщика. Макс-ві телефонувала щодня. Він через два місяці повністю одужав і доповів «Кривому», що готовий до виконання обов'язків контррозвідника. Антоніна подала рапорт про звільнення з армії «за сімейними обставинами».

А війні не було видно кінця. Віроломний, озвірілий агресор з «руського миру», незважаючи на величезні втрати терористів-бойовиків та російських кадрових військових, сотні тисяч біженців з Донбасу, продовжував доказувати всьому цивілізованому світу свою бандитську «правоту»...

А ми тую червону калину підіймемо.

А ми нашу рідну Україну, гей-гей, розвеселимо...

Липень 2017р.

Літературно-художнє видання

ПОЛОВИНЧУК Валерій Павлович

ФЛОРИДА МУЖНІСТЬ

Р О М А Н
Книга друга

Технічний редактор і коректор О.М. Борисова

Вінниця. Видавництво «Твори».
Наклад 500 прим. Тел. 603-000